

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Fysiske størrelse | Physical extent:

Soldin, Salom.

Patriotiske Handlinger af Danske og Norske :
en Exempelbog for Ungdommen.

Kjøbenhavn : A. & S. Soldins Forlag, 1806

viii, 300 s.

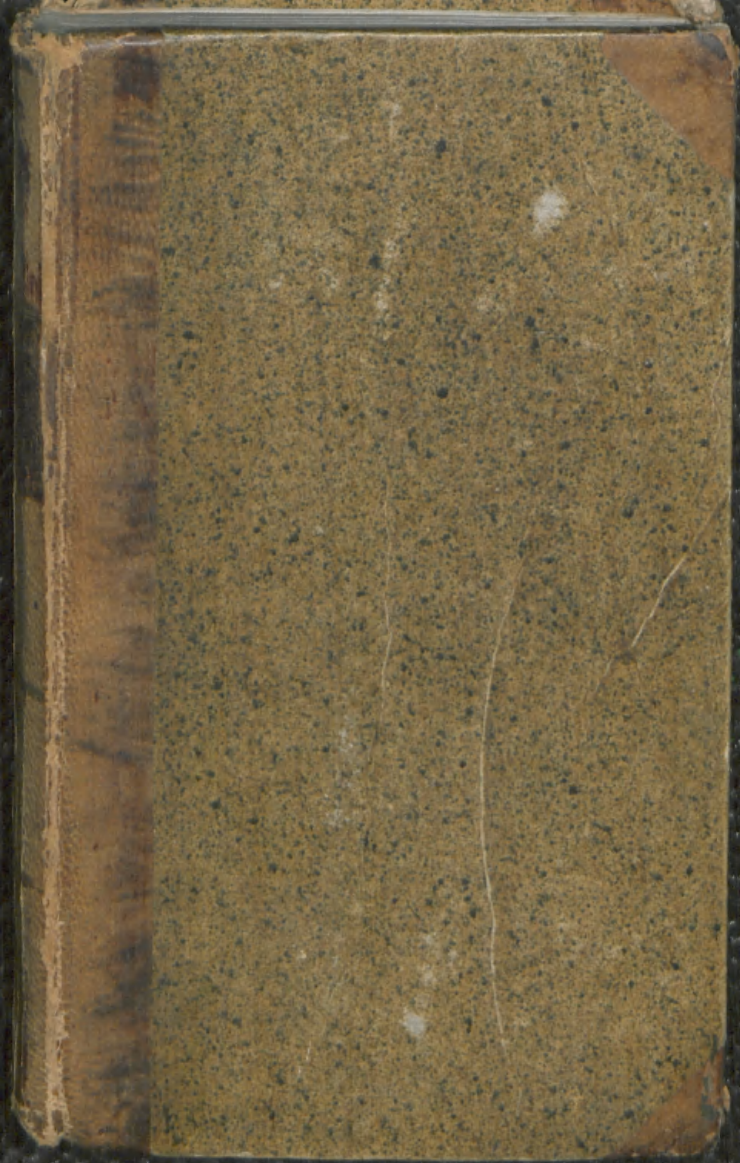
DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

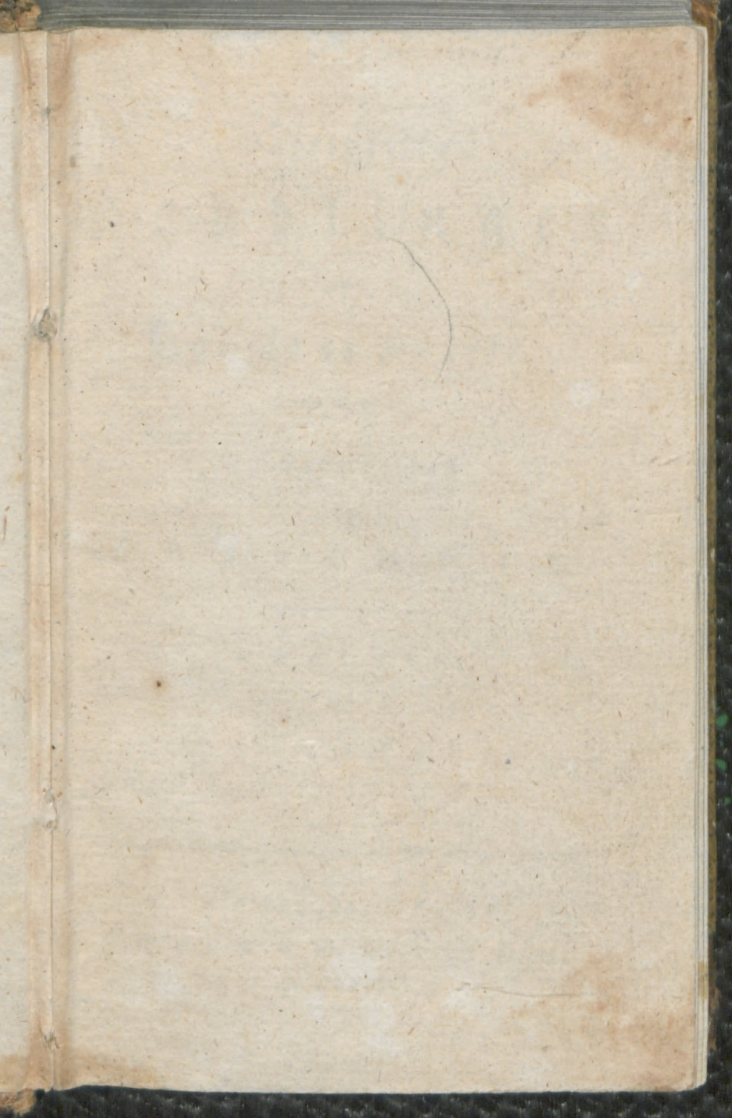
35. - 59.

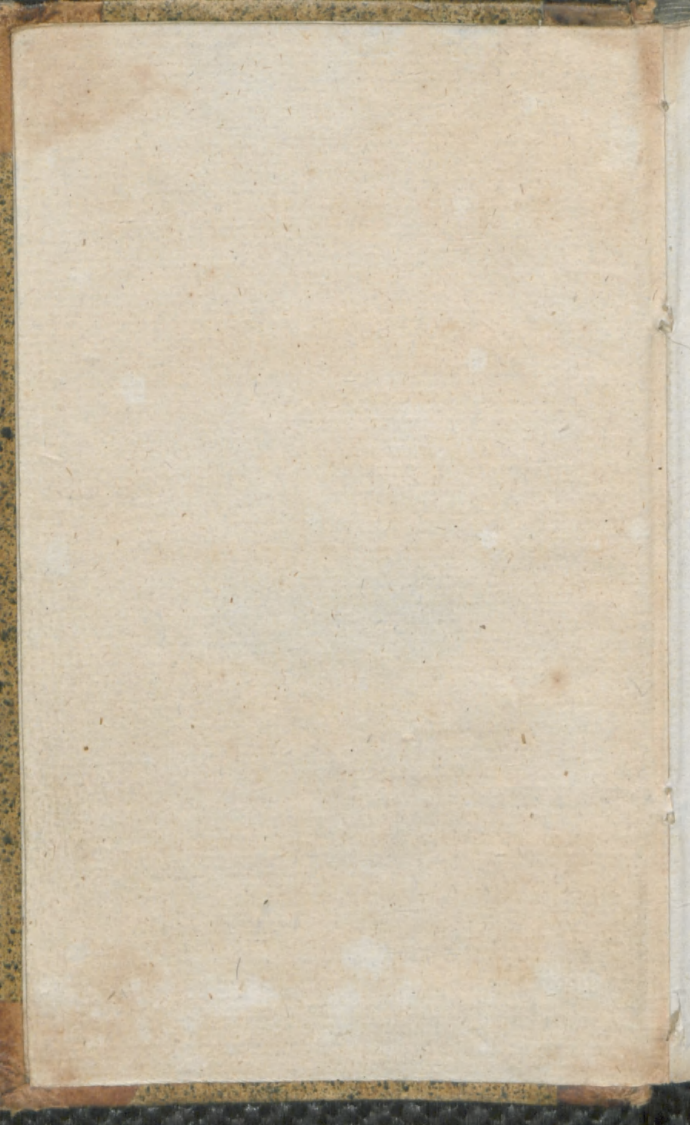
DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130020711575

Patriotiske
H a n d l i n g e r
af
Danske og Norske.

En Exempelbog
for
U n g d o m m e n

U d g i v e t
af
S. G o l d i n,
Boghandler.

Kjøbenhavn, 1806.

Trykt paa A. & S. Goldins Forlag,
hos P. H. Høeckes Enke.

Particulaire

de l'histoire

de

la ville de Paris

de la ville de Paris

de

la ville de Paris

de la ville de Paris

de

la ville de Paris

de la ville de Paris

F o r t a l e .

En af vore agtværdigste Lærde yttrede for adskillige Aar siden mundtliggen det Ønske, at vi maatte faae et kort Udtog af vor fortjente Mallings Bog om store og gode Handlinger, trykt i en saadan Form og til en saadan Priis, at det kunde bruges som en Læsebog i Almueskoler. For at opfylde dette Ønske lagde jeg Haand paa et saadant Arbeide, og paa denne Maade bleve adskillige Stykker af det anførte Værk optagne i denne Samling. Men jeg indsaae snart, at end ikke den bedste Hensigt kan undskylde det Upassende i at vilde høste, hvor man ikke har saaet, og jeg forandrede derfor min Plan. Paa de Stykker nær, som findes i de første Ark, er derfor alt det Øvrige samlet af mig. Jeg har gjort mig Umage for, at udtrykke mig saa tydelig som

som mueligt. Mit eneste Ønske er det, at dette lille Skrivt maatte opmuntre den Danske Ungdom til at træde i Fædres og Landsmands hæderlige Fodspor. Forfatterære har jeg ikke higet efter ved et Arbeide, som næsten de fleste, der ikke ere uovede i at opsætte deres Tanker skriftlig, maatte kunne levere ligesaa godt som jeg.

Jeg har i det Hele omtrent fulgt samme Plan som Hr. Conferenceraad Malling i sin berømte Bog, og tilføiet en kort Indledning til hver Afdeling; men uagtet det efter Tingens Natur næsten var nødvendigt, at støde sammen med ham i enkelte Ideer, har jeg dog hverken udfkrevet hans Bog eller fulgt hans Tanker slavisk.

Udskillige af de Stykker i denne Samling kunde ligesaa godt passe under en anden Rubrik, end under den de virkelig findes; thi der gives Handlinger, der ere ligesaa patriotiske som menneskekjærlige, ligesaa ædelmodige

dige som hoimodige. Nuancerne ere her alle for fine til at man bestemt skulde kunne sige: Denne Handling henhører under den eller hiin Classe, og under ingen anden.

Mine Kilder har jeg ikke anforte, fordi det, efter dette Arbeides Bestemmelse, ikke forekom mig nødvendigt. Skrivtet skal være en fædrenelandssk Exempelbog, der nærmest er bestemt for Ungdommen, og denne skal lære Moral, ikke Historie deraf. Desuden kan en Handling, endog den allerædleste, betragtes fra forskjellige Synspuncter, og det gaaer med enhver god Handling som med Skjønheden, jo mere man vil anatomere den, des mere taber den sædvanlig af sit Værd. Ved at betragte enhver af de her optegnede Handlinger i det Lys, Forfatteren har seet den, interesserer den nok meest, og vil man sonderlemme den og opsoge andre Bevæggrunde, saa ophører et saadant Skrivt at opfylde sin Bestemmelse. Imidlertid findes her dog
ikke

ikke et eneste Træk, som jo er oft af de paalideligste og troværdigste Kilder. Noget faa Stykker af det mørkere Tidrum i den Danske Historie kunde maaskee været udeladte, men da de ere tagne af den udsdelige Submis Bærker, saa ville de i det mindste kunne interessere ligesaa meget som aldeles opdigtede Eventyrer.

Jeg smigrer mig iøvrigt med det Haab, at Ungdomslærere ikke ville finde dette lille Skrivt uhensigtsmæssigt som et Forberedelsesmiddel til at lære Ungdommen Fædrelandets Historie, og de ville kunne naae her det dobbelte Niemed: at gavne og fornøje paa engang. Det maa altid kunne virke mere paa unge Menneskers Sædelighed, naar man siger: saaledes have eders Forfædre, eders Landsmænd virkelig handlet, end naar man giver dem Bøger i Hænde, der ikke indeholde andet end Opdigtelser.

De fire første Ark af dette Skrivt have allerede været trykte for fem Aar siden, men andre Forretninger forarsagede en lang Standsning i Trykningen. Jeg har først været betænkt paa at ende Bogen med en kort Skildring af vor nuværende Konges Regeringstid, hvor der er stiftet saa meget Stort, Edelt og Godt, men Tiden tillod mig det ikke. Skulde Skrivtet imidlertid opleve et andet Dplag, saa skal jeg bestræbe mig for at uddi- de det mere, og befrie det for de Pletter, det nu har.

S u d h o l d.

Keligion	Side 1—21.
Menneskekjerlighed	22—59.
Høimodighed	60—94.
Kjerlighed til Fædrelandet	95—116.
Edelt Mod	117—145.
Edelmodighed	146—159.
Flid i Studeringer	160—175.
Retsskaffenhed	176—186.
Snildhed	187—195.
Tapperhed	196—226.
Gavnelyst	227—296.

Religion

Mennesket behøver kun at kaste et Blik paa Natur
 ren, for at overtødes om, at der er en Gud til, som
 har skabt Alting og som styrer Alting. Hvor man
 benvender sig Die, finder man allevegne den beun-
 dringsværdigste Orden og den uendeligste Viisdom.
 Solen staaer op og Solen gaaer ned den Dag i
 Dag ligesom for Aartusinde; Menneskene, Dyrene og
 Planterne fremkomme og forplante sig, uden at stand-
 ses i deres naturlige Orden. Og skulde Alt dette
 kunne skee, dersom der ikke gaves et Væsen, hvis Al-
 magt styrede det Hele? Naar vi see et Uhr, som
 viser, hvad Klokken er, saa tænke vi os jo en Mester,
 der har forfærdiget det, og en menneskelig Haand, der
 har trukket det op, og denne store Verden, med de
 utallige Ting, som findes deri, skulde have frembragt
 sig selv, skulde kunne bestyre sig selv? Nei — den

mindste Plante, det mindste Kryb siger os, at der gives en Gud, hvis Wiisdom og Godhed er uden Grænsfer. — Men ligesom nu ethvert fornuftigt Væsen, saasnart det begynder at tænke, strax maa sole at der er en Gud til, saaledes bor vi ogsaa af alle muelige Kræfter søge at takke ham og at handle overeensstemmende med hans Villie. Da Gud er Wiisdommen og Godheden selv, saa kunne vi kun handle efter hans Villie ved at bekræfte os for, at blive saa vise og gode, som vi som Mennesker ere istand til, og ved at ære og tilbede ham i alle vore Handlinger og Foretagender.

Overtro, Afguderie og hedske Skikke herskede forðum i Norden, ligesom overalt i Verden, hvor den guddommelige Aabenbaring enten var ubekjendt eller blev tilsidefat. Vore Førfædre havde selv digtet sig Religionslærdomme, der passede til deres vilde og krigeriske Tænkemaade. Deres Guder vare afdyde Helte og Heltinder. Ved at dræbe eller lade sig dræbe troede de, at de gjorde sig elskede af dem og fortjente til Lyksalighed efter dette Liv. Denne Lyksalighed skulde efter deres Mening bestaae i at kjæmpes og drikke stærke Drikke

af deres overvundne Fienders Hjerneskal. Midt i denne Bankundighed levede Thorkild Mane, en Islænder. Han var fra Ungdommen af oplært i disse Bildfarelser. Men da han naaede en skjønnende Alder, anvendte han sin Tid til at eftertænke, hvorvidt disse Fortællinger vare overeensstemmende med sund Fornuft. Han lagde sig nu efter at studere Naturen, og fandt, at det meste af hans Landemænds Tro maatte være Fabel. Han overbeviste sig om, at der maatte være et Basen, der havde skabt Alting, og som ene fortjente at æres og dyrkes. Han fulgte denne Overbeviisning, og levede som en retskaffen Mand. Da han mærkede at Døden nærmede sig, lod han sig af sine Huusfolk bære ud under aaben Himmel og sagde: "Der vil jeg ligge, medens jeg dør, paa det jeg i min sidste Stund kan see op til Solen og tilbede den Gud, som har skabt den og Himlen og Jorden."

Harald Haarsager, Norges første Enevoldskonge, indfandt sig jevnlig ved de store Offerhøitider, som Folket den Gang helligholdt for sine Guder. Men i sit Hjerte ringeagtede han baade Afguder og deres

deres Offringer, troede en mægtigere Guds Tilværelse, og sagde engang, medens han endnu var ung: "Jeg sværger, at jeg aldrig skal offere
 "til de falske Guder, men til den Gud allene,
 "som har skabt Verden og Solen og Mennesket selv, thi det vilde være daarlige af
 "mig, om jeg vilde vente Hjælp af den, hvis
 "hele Rige og Magt er indsluttet i et udhulet
 "let Træ eller en eneste Steen."

3.

Rind den Store var opdragen under Baabens. Han havde fulgt sin Fader paa Krigstogene, og næsten ikke hørt tale om andet, end at slaae, dræbe og undertvinge Mennesker. Dette havde den Virkning, at han i Begyndelsen af sin Regjering undertiden glemte sine Pligter. Men aldrig saasnart havde han sat sig fast paa Tronen og vundet Tid og Rolighed til at føre et sindigere Liv, førend han fattede det Forsæt, at forbedre sig. Den christelige Religion, som den Gang var bleven bekjendt i Norden, gav ham god Leilighed dertil. Rind blev nu ikke allene en mild, men endog en gudfrygtig Konge. Han skrev engang til nogle af de Mægtige i Landet: "Jeg tilkjendegiver Eder
 "her,

" her, at jeg ydmygeligen har lovet den almægtige
 " Gud, herefter at leve som det sig bør i mit
 " hele Liv; at regjere gudfrygtigen og retfærdigen
 " mine Riger, og at dømme billigen i alle Sager.
 " Jeg bereder mig til, herefter at rette Alt, hvad
 " jeg af Ungdomshidsighed eller Forsømmelse
 " har kunnet gjort mod det, som ret er. Jeg
 " besværges og befaler derfor mine Raad, som jeg
 " har betroet Rigets Sager, at de aldeles ikke,
 " enten af Frygt for mig eller af Gunst mod no-
 " gen fornem Person, gjøre selv Uret, eller taale
 " at nogen gjør Uret i mit hele Rige; men at de
 " lade alle uden Forskjel nyde Ret." Saa-
 danne heldige Virkninger havde Religionen gjort
 paa Knuds Hjerte. Da han kom tilbage fra
 Rom, hvor han i nogen Tid havde opholdt sig,
 søgte han at udbrede Christendommen og gjorde
 priselige Indretninger for Kirken; han gav Love
 til at udrydde Laster ved Hoffet og satte Lærere
 til at vaage over disse Love. Han talede selv
 med Synd til Religionens og Dydens Ære. —
 Engang gik han ved Strandbredden, omringet af
 sine Hoffolk. Mogle Hyklere begyndte at ophøje
 hans Valde. De kaldte ham den Mægtigste, den
 Lykseligste, ja de vovede endog at sige ham lige
 i Dinene: at intet kunde imodstaae ham og at
 ingen

Ingen Ting var umuelig for ham. For at beskæmme disse Hyklere lod han sig nu bringe en Stoel. Han sætter den hen ved Havbredden, hvor Vandet just skulde stige. "Hav! du hører mig til. Jord! som jeg sidder paa, du er min. Jeg byder dig, at du ikke skal understaae dig at stige eller at røre din Beherskers Fødder." Vandet, som kun lyder den Almægtiges Bud, skyllede ind paa Bredden og Kongen blev vaad. Nu sprang han op af Stolen og sagde med en manddig Stemme: "Bide skal alle Jordens Indbyggere, at Menneskets Magt er forsængelig og ringe, og at ingen fortjener at kaldes Regent, uden den, efter hvis Bink Himmel og Jord og Hav evig bestyres." — Men for endnu paa en anden høitidelig Maade at tilkjendegive sin Erbødighed for Gud, lod han den Guldkrone, han var vant til at bære, hensesætte i Kirken i Vinshæster, og bar den selv aldrig mere.

Denne Konge havde gjort en god Forberedelse for Christendommen, og det behøvedes nu kun Lærere, der havde Mod og Indsigter til at reise omkring og præke. Ved Knuds Hof i Engelland som han ogsaa regjerede

over,

Sver, levede Otincker Zvide, en Søn af Tolo Jarls
 Bendsyffel, og, som nogle mene, en Søstersøn af
 Kongen. Ved sine Videnskaber havde han er-
 hvervet sig Navn af: den Vise. Hans Grund-
 og Kundskaber kunde berettige ham til, at troe,
 at han kunde gjøre Lykke ved Knuds Hof. Men
 disse smigrende Udsigter fristede ikke Otincker. Han
 ansaae det derimod for en Christens første Pligt,
 at udbrede Guds Ere og fremme sine Medmen-
 nesters Lyksalighed. Han lod sig derfor indvie
 til Præst, forlod Hoffet og Engelland, og gjen-
 nemvandrede ikke allene sit Fædreland, men endog
 en Deel af Norge og Sverrig. Han prægede
 allevegne med Zver og var selv et levende Exem-
 pel paa den Lærdoms Hellighed, han forkyndte.
 Han oplyste og omvendte mange, uden at frygte
 for Hindringer eller Farer. Efter mange besværlige
 Reiser, blev han tilsidst Bisp i Ribe og henlevede
 der sine gamle Dage i Rolighed. Den største
 Deel af sine anseelige Arvemidler gav han bort
 til Kirker og Kirkelærere.

I Slesvig levede paa samme Tid Ansvær, en Søn
 af Osvald, en af de rigeste og mægtigste Mænd

i Landet. Denne Mand besluttede at opoffre sig ganske til Religionens Tjeneste. Skjønt han var opfodt i Rigdom, skjønt hans Forældre og Venner, som indsaae, hvor farligt det paa den Tid var at præke Lærdomme, der vare saa stridende mod disse vilde Tiders Tænkemaade, fraraadte ham, at gjøre dette Skridt, saa fulgte han dog sin Overbeviisning og gav sig i et Kloster i Ragnburg. Ansver udmærkede sig snart blandt sine Ordensbrødre ved Indsigter, Oprigtighed og fornuftig Iver. Han prækede for Folket i Eggen, formanede dem, og var undertiden lykkelig nok til at overbevise og røre nogle af dem. Men det varede ikke længe, førend den Nolighed, de Christne i nogen Tid havde haft, forsvandt. Slaverne, et hedensk Folkelag, faldt paa, aldeles at udrydde de Christne. De bestormede Klosteret, grebe Ansver med alle hans Medbrødre og skæbte dem ud for at stene dem. Ansver udbad sig af sine rasende Fiender, at han maatte være den sidste. De tilstode ham denne Begjering, og han anvendte de saa Djæblikke, han endnu havde at leve i, til at opmuntre sine lidende Brødre til bestandig Hengivenhed i Guds Villie. Da ingen mere var tilbage, knælede han selv ned

ned og lod sig ombringe, uden at vakle i sin Tro eller sit Haab.

6.

De Zialtesen, hvis Fader var en slet og ret Haandværksmand *), havde ved sin udmærkede Børdom og store Nidkjerhed for Religionen opsvinget sig til Bisp over Høorns Stift i Island. I Aaret 1543 kom han efter Christian den Tredies Indbydelse til Kiøbenhavn, hvor han tilligemed adskillige andre Geistlige raadslog med Kongen angaaende Reformationen. Han forpligtede sig høitideligen til at befordre den evangeliske Lærdoms Udbredelse i sit Fædreland. Af den Kundskab han i Kongestaden havde forskaffet sig om den lutheriske Religions Fortrin, og den Omgang, han her havde med de ypperste Lærde, gjorde han den ros værdigste Anvendelse ved sin Tilbagekomst til Island. Syv samfulde Aar syffelsatte han sig med at studere Bibelen, Luthers og hans Medarbeideres Bærker. Men Frygt for den catholske Bisp, Jon Aressen, bød ham at lægge Skjul paa de Sandheder, han i sit Hjerte sølte sig overbevist om. Denne Bispes Forfølgelse

A 5

fer

*) Hans Fader var Smed.

vilde styrket ham i. Bispnen selv erklærede ham nu for uskyldig, tog sin Hue af og takkede Himlen, at den havde befriet saa værdig en Mand for saa stor en Bildfarelse. Men aldrig saasnart var Hjaltestessen vendt tilbage til sin Menighed, førend han med endnu større Frimodighed modsatte sig de papistiske Bildfarelser, og offentlig vedblev at lære og præke den lutherske Tro. Han advarede sine Tilhørere paa det ivrigste for de catholske Bildfarelser og især for Helgenernes Tilbedelse. Men dette kunde ikke længe blive skjult for den forfølgende Jon Aressen, som nu, langt mere forbitret end før, lod ham atter indstævne for sin egen og tolv Præsters geistlige Domstoel. Her skulde han frasalde den lutherske Religion. Men istedet for at erklære sig imod den, forsvarede han den med Eftertryk og fremkom frimodigen med de samme Sandheder, han saa ofte havde præket for sine Tilhørere. Had og Forsølgelse vare uundgaaelige Følger af denne Frimodighed, som foragtede enhver Fare. Aressen raadslag strax med sine tolv Præster angaaende den Straf, der burde paalægges en Mand, som modsatte sig Paven og Bispens Bud. Man fældte derpaa den grusomme Dom: at han ikke allene skulde have sit Embede forbrudt, men at

han endog skulde være fredløs og som aabenbar Kjetter sættes i Bånd. Aldrig saasnart havde man foreløst ham denne Dom, førend Dommerne selv fore som rasende Tigere løs paa ham og udsjødte ham med saadan Vold af Laufaas Kirke-dør, at han brækkede Benet og blev halt indtil sin Død. — Som et Offer for Religionsforfølgelse flygtede han nu, forladt af alle uden en eneste Tjener, til et øde Sted i Eissjorden, og blev der i Skjul indtil Thorleif Grimsen, som drog Sønden paa Landet, førte ham blandt sit Følge til en sikker Havn, hvor han traf et seilsærdigt dansk Skib, som havde overvintret der. Med dette rejste han 1550 til Kjøbenhavn, hvor han søgte Beskyttelse hos Kong Christian den Tredie, som han underrettede om Reformationens beklagelige Tilstand i Island og den Vold og Uretfærdighed, der var udøvet imod ham. Han bragte Kongen det første Budskab om, at den grusomme Aressen havde kastet den uskyldige Bisp Morten Einarssen i Fængsel, assat Præsten Gisle Jonsen fra sit Embede, og jaget ham som en Bandsat i Landflygtighed.

Kongen følte Medlidenhed med den mishandlede Bialtessen og Forbittrelse over den tyranniske Aressen; han sendte derpaa følgende For-

aar tre Krigsskibe med 500 Mand Besætning til Island; Anføreren havde Ordre at befrie den fangne Bisp fra sit Fængsel, indsætte de landflygtige Præster i deres Embeder, og tage Prælaten og hans Tilhængere fangen. Hjaltesten blev strax beskikket til Superintendent. Med utrettelig Iver arbejdede han nu paa at befordre Reformationen i et Land, hvor den havde mødt saa megen Modstand, og at udrydde de papistiske Fordomme, der havde fæstet saa dybe Rodder. Han oversatte i dette Hjemed endeel Psalmer, som den Gang brugtes og endnu bruges i Island. Han lod baade disse og adskillige andre theologiske Skrifter trykke i dette Land, som paa den Tid neppe ejede 8 trykte Boger, og søgte saaledes endnu som Olding at være sine Samtidiges Velgjører.

7.

Reformationen kunde kun lidet efter lidet udbrede sine velgjørende Straaler i Island. Papistiske Fordomme havde fæstet alt for dybe Rodder til ikke at lægge Hindringer i Vejen for den lutheriske Religionsforbedring. Men besuget manglede denne dog ikke skjulte Yndere og

nidkjere Befordrere. I blandt disse tælles fire Mænd, der fortjene en høj Rang blandt Islands daværende Geistlige. Gissur Einarson, Oddur Eynulfson, Oddur Gorrhalksson, og Gisle Jonsson, som havde sluttet et fortroligt Venkab med hinanden, samlede om Natten i O. Eynulfsons Huus, for at øve sig i den hellige Skrifts Læsning og fornuftige Religionelæres domme.

O. Gorrhalksson havde gennemreist Danmark, Norge og Tydskland paa en Tid da Luthers Lærdom vandt utallige Yndere. Overbevist om dens Sandhed og fortrolig med Luthers Skrifter, drog han tilbage til Island, uden at lade sig mærke med den Forandring, der var foregaaet i hans Tænkemaade. Han blev nu Famulus hos den daværende catholske Bisp Dgmund, i hvilket Kald han foretog sig at oversætte det nye Testamente. Men da han stedse maatte frygte for, at Bispen skulde erfare hans hemmelige Tilbøjelighed til den lutheriske Religion og fordomme ham, saa maatte han udarbejde sin Oversættelse paa et Sted, hvor man mindst skulde formode det. Han valgte en Kofald til sin Studerestue. I den Anledning pleiede han at sige: "Da vor Frelser kom til Ber-

"den,

"den, var der intet andet Herberg for ham end
 "en Stald, og jeg, som nu oversætter hans Lev-
 "netshistorie, kan heller ikke være noget andet
 "Sted sikker end i en Stald." De store Hin-
 dringer, han havde at kjæmpe med, vare imidlers-
 tid Aarsag i, at han paa dette ubehagelige Opholds-
 sted ikke fik mere særdig end Matthæi Evangelis-
 um. Men han lod ikke Modet synke og holdt
 ikke op, førend han fik det hele nye Testament
 oversat. Denne Oversættelse lod han siden tryk-
 ke (1540) i Roeskilde paa sin egen Bekostning.

Gisle Jonson havde allerede i en meget ung
 Alder fattet Kjærlighed til den lutheriske Religion,
 og hans Fader, som af denne Aarsag ikke kunde
 lide ham, spaaede allerede, at han vilde blive en
 af den catholiske Troes ivrigste Modstandere. Han
 vandt Bisp Dgmunds Yndest og blev ikke allene
 hans fortrolige Ven, men endog indsat af ham
 som Præst ved Skaltholts Domkirke. Som en klog
 Mand skjulte han for denne Bisp, der var Lu-
 thers og hans Tilhængeres affagde Fiende, de
 Grundsætninger, hvortil han hemmelig søgte at
 forberede sin Menighed. Den Forfølgelsesaa-
 nd, som den Gang herskede, gjorde det nødvendigt
 for G. Jonson at bruge al muelig Forsigtig-
 hed. Endog paa de helligste Steder vare de

Lutherſkjendede ikke ſikre. Da Dymund en gang uformodet fandt G. Jonſon i Kirken, hvor han for ſig ſelv læste Luthers Oversættelse af det nye Testament, ſpurgte han ſtrax i en bydende Tone: hvad det var for en Bog? Den forbaufede Gisle torde ikke viſe ham den. Forbittret herover brød Dymund ud i de haardeſte Udtryk, rev ham Bogen ud af Haanden, kaſtede den i ſin Forbittrelſe ſaa langt han kunde hen ad Gaden, og ſpurgte ham: om han ogsaa var en Tilhænger af Luthers Bildfarelſer? Alle dette uagtet fortsatte G. Jonſon dog ſin begyndte hæderfulde Bane. Da Skattholts Biſpeſtoel var bleven ledig, ſøgte den urolige og Luthers Religion ſaa hadelige Biſp Jon. Kresſen, at indſætte en papiftiſkſindet Geiſtlig, iſær ſin egen Søn, i denne Værdighed, for derved desbedre at kunne udføre ſine fiendske Henſigter imod Reformationen. Til at naae dette Maal betjente han ſig af de uvardigſte Midler. Da han endelig havde bragt det ſaa vidt, at en Abbed i Thyekebaſt Kloſter ſkulde vælges til Biſp, fremſtod G. Jonſon og modsatte ſig offentlig dette Valg. Han erklærede eftertryffeligen, at han ikke erkjendte nogen for Biſp, ſom ikke havde aflagt Biſpehue og Biſpeſtav, eller med andre Ord: de cattholſke

eholste Skikke og Lærdomme. Alle de, som vare lutherisk sindede, samtykkede heri, og G. Jonsson udvirkede nu ved sin Anseelse, at Morten Einarsen, en meget retskaffen, sagtmodig og beskedent Mand, blev, skjønt imod sin Villie, valgt til Bisp. Uagtet Kongen stadfæstede dette Valg, mishagede det dog Aressen i saa høi en Grad, at han forfulgte den nye Bisp paa det grusomste og lod ham overfalde og tage fangen, udøvede imidlertid den bispelige Myndighed i Stiftet og lod enhver, som ikke vilde samtykke i hans Foretagender, sætte i Band. Ogsaa G. Jonsson maatte prøve denne Skjebne og var ikke længere sikker i sit eget Fædreland. Han reiste derpaa til Kjøbenhavn, for at søge Beskyttelse hos Kongen. Medens han var paa Reisen, lod man ham ved et Præstestævne dømme fra Ære og Embede, bortsolgte offentlig al hans Ejendom, og jog hans Kone og Børn fra Huus og Hjem.

Kongen havde nu i Forveien erfaret Aressens uforsvarlige Opførsel og G. Jonssons Nidkjerhed for den lutheriske Religion. Denne blev igjen indsat i sit Embede og fandt ved sin Tilbagekomst sin Forsølger og Avindsmand, Aressen, allerede ryddet af Vejen. G. Jonsson blev omsider valgt til Bisp, og søgte nu i denne store Virkekreds

at

at udrydde enhver Levning af papistisk Overtro,
og ivrigt at befordre Reformationens Udbredelse.

8.

Gulbrand Thorslascen bidrog ogsaa saare me-
get til Reformationens Fremskridt i Island. Ved
sin udmærkede Flid og Lærdom havde han som en
fattig Student opsvinget sig til Bisp over Ho-
lums Stift. Han beklædte denne Værdighed lige
til sin Dødsdag med en Midfjerhed og
Sindsigt, der gjør hans Minde dyrebart for de sildige-
ste Efterkommere. Han søgte ikke allene ved sin
Bandel og Lærdom at bibringe Folket rigtigere
og sandere Religionsbegreber, men han var og
den første, der gav den islandiske Almue Leilig-
hed til, ved gavnlig Læsning i Skrifter, der
vare skrevne efter Luthers Grundsaetninger, at
befrie sin Land for papistiske Pænker. For des-
lettere at opnaae sit store Djemed, kjøbte han et
gammelt Bogtrykkerie, som efter den catholske
Bisp Jon Aressens Foranstaltning var blevet
anlagt i Island, men som nu var i meget slet
Stand, og betalte det med 1100 Rdlr., deels
maaskee for at betage de Catholskeindede Leilig-
hed til at bekjendtgjøre deres Skrifter, deels maas-

See og for at forebygge en gjensidig Skade, som
 to Bogtrykkerier paa den Tid vilde gjøre hin-
 anden. Han anlagde nu et ganske nyt Tryk-
 kerie. Paa sin egen Bekostning lod han John
 Johnsen, som havde lært Bogtrykkerkonsten under
 sin Fader, der havde forestaaet det gamle Tryk-
 kerie, reise udenlands, for tilfulde at lære denne
 Konst. Skrivt, Papiir og alle andre Ting, der
 høre til et Bogtrykkerie, lod han komme fra
 Kjøbenhavn, og efter at han havde været Bisp
 i tre Aar, var Trykkeriet i fuldkommen Stand.
 Nu satte han John Johnsen til Bestyrer over det-
 te Trykkerie. Det første Bærk, han besørgede
 trykt, var den hellige Skrivt. Han sysselsatte
 sig sit hele Liv med dette Bogtrykkerie og spares
 de ingen Bekostninger for at gjøre det saa al-
 meennyttigt som mueligt. Da han havde gode
 Indsigter i Mechaniken, saa forfærdigede han med
 egen Haand mange af de fornødne Redskaber, og
 udskar selv i Træ Figureerne og de store Begyn-
 delsebogstaver i hans Udgave af Bibelen. Han
 lod en Bogbinder komme fra Hamborg til Is-
 land, for at lære Islænderne at indbinde Bøger. Han
 forfattede og oversatte de fleste Bøger, som paa
 den Tid bleve trykte og besørgede selv Correc-
 turen. Ved sin utrættelige Virksomhed bragte han
 saa

saaledes 85 Skrifter i Omsøb, der alle sigtede til
 at befordre Reformationens Udbredelse.

9.

Fredrik den Anden, en af de berømmeligste
 Konger, der have beklædt den danske Trone, lod
 sig ikke nøje med at bringe de vilde Ditmarskere
 til Lydighed, at forsvare de tre Kroner i sit
 Baaben, at foreskrive hele Verden Love ved at
 bygge Fæstningen Kronborg, og saaledes at befæste
 sit Riges verdslige Hæder. Han søgte ogsaa
 at befordre Religionen, denne Grundstøtte for en-
 hver velindrettet Stat. Han indførte den lu-
 theriske Lære i Churland og Pøsel, lod Bibelen
 trykke i Danmark og Island, og valgte til sit
 Sindbillede en Elephant bærende et Taarn fuldt
 med Folk, med Paaskrivt: Mit Haab til Gud
 allene.

10.

Da denne Konge laae paa sin Døds seng, traadte
 te Lægen hen til ham, følte hans Puls, og til-
 kjendegav ved en bekymret Mine sin Frygt
 for hans Liv. "Lad Aaren slaae son-
 den

"den vil," sagde den afmægtige Konge;
 "Guds Naade flaaer ikke feil." Da han
 endelig mærkede Dødsmerterne, sagde han gati-
 fke rolig: "det er en underlig Strid imellem
 "Døden og Livet." Deryaa holdt han en
 spmuntrende Tale til de Tilstedeværende, og døde
 fornyet med at nedlægge sin Krone her, for at
 vinde en bedre.

Menneskefjærlighed.

Mennesket er den ypperste Skabning i Verden; hele Jordkloden udgjør saa at sige en eneste Familie, og Gud, vor fælles Skaber, er ogsaa vor fælles Fader, og har bestemt os alle til at blive lykkelige. Men da det ene Menneske trænaer til det andet, saa kunne vi umuelig opnaae denne Bestemmelse, naar vi ikke som sande Brødre søge at befordre vore Medmenneskers Vel og staae dem bi, naar Nøden kræver det. Den Hjælp, som vi, under visse Omstændigheder, fordrer selv, bør vi ingensinde nægte Andre. Aldrig bør vi glemme Skriftens Bud: "Elf Din Næste som Dig selv." Det er med andre Ord: "handl saasledes mod Din Næste, som Du vil, at han skal handle imod Dig. Men dette bør aldrig skee med Hensyn til nogen jordisk Fordeel eller Belønning, thi en Handling kan ikke kaldes Dyd, saasnart den udøves af egennyttige Bevæggrunde. Ligesom vi bør elske Dyden for dens eget Værds Skyld, bør vi ogsaa

ogsaa redde, understøtte og staae vore Medmennesker
 saa meget vi formaae, fordi de ere Mennesker. Naar
 vi see, at der falder nogen i Bandet, saa bør vi ikke
 først undersøge, om den Forulykkede er af vor Slægt,
 vor Religion, vort Fædreland eller vor Stand, men
 vi bør uden Betænkning søge at redde ham, fordi
 det er Menneskets Pligt, at række sin lidende Broder
 en hjælpsom Haand. Lønnen for en saadan Hand-
 ling ligger i Handlingen selv, thi hvilken jordisk Lykke
 kan opveje den himmelske Gødsel, at have reddet et
 Menneskes Liv eller at have frelst en ulovkelig Familie
 fra Undergang?

Kong Oluf Haraldsen regjerede Norge i sex
 og tyve Aar i Fred. Istedet for at hans Fader
 Harald Haardraade havde ført idelig Krig og
 derved udtømmet Folkets Formue, søgte han at
 befæste Freden og fremme sit Riges Vel. Oluf
 havde ogsaa den Glæde at see Vindstibeligbed
 og Velstand vende tilbage til et forarmet og
 ødelagt Land. Engang blev han buden til
 Gæst hos en af sine Undersaatter. Han fandt
 et smukt Huus, et Bord, rigt besat med Guld-
 og Sølvstø, og Husets Folk velklædte og muntre.

"Hvor

"Hvor glæder det mig ikke," sagde han, "at mine
 "Undersaatter ikke nu som i min Faders Tid
 "frygte for deres Konge og skjule deres Skatte
 "for ham!"

2.

De første Christne her i Norden nåde kun No-
 lighed saalænge de bleve regjerede af en Konge,
 der yndede deres Gudsdyrkelse, men kom Drag-
 ten i en Hednings Haand, saa bleve de paa det
 grusomste forfulgte. Nembert, Bisp i Ribe og
 siden Erkebisp i Hamborg, levede paa en Tid,
 da Forfølgelserne vare haardest. Men de her-
 skende Uroligheder kunde ikke svække hans Mod
 eller Nidkerhed. Han reiste jevnlig omkring til
 Menighederne, fornemmelig til Slesvig, hvor der
 under hans Opsigt blev bygget en Kirke. Paa
 en af disse Reiser mødte der ham et ynkeligt Syn.
 Hedningerne havde grebet endeeft Christne, og ef-
 ter at de havde mishandlet dem saa meget som de
 vilde, slæbte de dem bundne frem, for at kaste
 dem i Elie-Strømmen. Kort ved dette Syn
 vovede Nembert at ride Hedningerne i Møde
 og bede for de Ulykkelige. Men da han saae, at
 hans Bøn var frugtesløs, tog han frem alt hvad
 han

Han havde hos sig af Bærdie, ja endog endeel kostbare Sølvkar, som vare bestemte til Altaret i Slesvig, og tilbød sig at give det til Løsepenge for de ulykkelige Christne. Hedningerne antog Tilbudet. "Det er bedre" sagde derpaa Kæmber, "at sanke Mennesker til Menighedens end Guld paa Altaret."

3.

Da Christian den Anden engang paa sin Tilbagereise fra Stockholm kom til Nydalkloster, erfarede han, at den derværende Abbed havde, af Frygt for Krigsfolkene, ladet sit Forraad af Sølvvare bringe hen i Skoven og kun beholdt saa meget, som der behøvedes for Kongens Følge og Klosterets Folk. Dette forbittrede Kongen særdeles meget, og Virkningen af hans Forbittrelse var her, som sædvanlig, just ikke hædrende for Menneskeligheden. Han lod strax Abbeden og fem Munkke efterhaanden gribe ligesom de kom fra Messen, og efterat man havde bundet Hænder og Fødder paa dem, lod han dem kaste i Vandet. Midt i denne Forvirring kom en af Klosterets Munkke løbende ind til Jesper Brokmand, som den Gang fulgte Kongen som Secretair.

eretair. Munkens bad ham, at han for Guds Skyld skulde vedde ham. Brokmand, som kjendte Kongen for vel til at vove nogen Forbøn, kastede en Raabe om Munkens, gav ham en Hat paa og en Pen i Haanden, og lod ham sætte sig ved Bordet blandt Skriverne. Strax derpaa kom man og spurgte om Munkens. "Munkens, see I jo, er her ingen af" svarede da Brokmand, "men vil I have Skrivere, da tag en af dem, der sidde ved Bordet." De antog hans Ord for Skjemt, forlode Bærelset, og Munkens beholdt Livet. Men Brokmand vovede derved sit eget Liv; thi dersom Kongen havde faaet det at vide, havde han neppe følt samme Menneskelighed.

4.

Mantua blev i det syttende Aarhundrede belejret af de Keiserlige, men da Besætningen var for svag til at udholde Belejringen, bleve de Keiserlige snart Mestre deraf. Josias Kantau, en holsteensk Adelsmand, Capitain i Keiserlig Tjeneste, var med at bestige Murene. Saasnart Byen var erobret, begyndte Soldaterne at sværme om, plyndre og myrde. Alle Fruentimmerne løb

op til Hovedkirken, for at søge Skjul ved Altaret. Soldaterne, som bleve dette vaer, forfulgte dem, og just vare de i Færd med at storme ind i Kirken, som Ranzau af en Hændelse gif der forbi. Da Ranzau mærker, hvad det her gjelder om, løber han til, stiller sig for Kirke-døren, trækker sin Kaarde, raaber: holdt! og truer at nedlægge den paa Stedet, der vover at nærme sig. Soldaterne opgave deres Forsæt og Ranzau gjorde sit Navn udydeligt i Byen ved at redde dens Fruentimmer.

5.

Fredrik den Anden, som i Krigen mod Dithmarskerne havde forenet sig med Adolph og Johan, Hertuger af Holsteen, var saa lykkelig, efter saa Maaneders Forløb at tilbagevinde alt, hvad der var tabt i Kong Hans's Tider. Medens han gjorde saa sejrende Fremskridt, var endeel af Dithmarskens Folk flygtet med Qvinder og Børn hen til et moradsigt Sted, hvor de forskandsede sig med Bogne og andre Forsvarssager, som de i en Hast kunde bringe sammen. Men de bleve snart opdagede, omringede og tvungne til at overgive sig paa Naade og Unaade. De Fangnes

Eljebne Skalde nu afgjores. Hertugerne paa-
 stode, at saa opsætsigt et Folk ikke fortjente nogen
 Medlidenshed; Kongen derimod bad, at man Skalde
 skaane dem, og dersom Hertugerne ikke kunde
 overtale sig dertil, da at dele dem i tre Dele,
 paa det han kunde frelse sin Deel. Nu kom
 Feldtherren Johan Rankau. Aldrig saasnart
 havde han hørt Hertugernes Paaastand, førend han
 forestillede dem det Umenneskelige deri. Hertu-
 gerne betænkte sig, og Fangerne beholdte Livet.
 Rankaus Handling fortjener saa megen mere Be-
 rømmelse, som mange af denne Hædersmands
 Paarørende, ja endog hans egen Broder, vare
 i Krigen, under Kong Hans's Regjering, fald-
 ne for Ditmarskernes Hænder.

6.

Efterat Tordenskjold havde indtaget Byen Mar-
 strand, gjorde han Angreb paa Fæstningen
 Carlssteen. Denne Fæstnings Commandant, som
 havde besluttet at forsvare sig til det Yderste,
 stillede sine Canoner mod Byen og fyrede stærkt,
 for at fordrive de Danske. Marstrands Borgere
 befandt sig derved imellem en dobbelt Ild. S-
 deres Forvirring flyttede de deres bedste Gods
 fra

fra eet Sted til et andet, uden at være noget Sted trygge. Tordenskjold, som blev dette vaer, befalede sine Folk paa det strengeste, ikke at fratage Borgerne det ringste af deres Eiendom. Da han derpaa agtede at gjøre et Hovedangreb paa Fæstningen, hvis Commandant havde ladet sig forlyde med, at han i saa Fald vilde sætte Byen i Brand paa fire Kanter, tillod han Borgerne at føre deres Gods over til Kløversøen, en Holm ude i Søen. Han understøttede dem med Vaade og Folk, ja meldte endog Commandanten, paa hvad Tid og til hvad Sted denne Flytning skulde skee, og bad ham tillige, at holde inde med at fyre i det mindste paa den Kant.

7.

Fredrik den Femte var en af de Regenter, der sætte større Hæder i at udøve Dyd og befordre Menneskevel, end at forsøge deres Magt ved Krige og Erobring. Allerede i sin Barn-dom gav han et Exempel paa sin blide Sjæl og sit medlidende Hjerter. Da Kjøbenhavn 1728 stod adskillige Dage og Nætter i lys Lue, da syv og tredvindstuyve Gader med de fornemste offentlige Bygninger bleve forvandlede til Steenhobe,

glemte man ganske paa Slottet baade at spise og drikke. Bestyrrelsen og Glendigheden var ligesaa almindelig som Ildens Udbredelse. Den unge Kronprinds bad om noget at spise. Man iler med at tilfredsstille hans Begjering; men det Maaltid, man laver for ham, er simpelt og usædvanligt. Prindsen, som ikke indseer Aarsagen dertil, forundrer sig derover. For at betage ham denne Forundring, fører man ham hen til Vinduet, viser ham den store Hob Ulykkelige, som klynkende og grædende raabe om Brød; man siger ham, at alle disse beklagelige Mennesker staae Fare for at omkomme, da neppe nogen i denne Forvirring kan række dem en Bid. Dette Syn og dette Svar bringe den bevægede Prinds, som den Gang neppe havde fyldt sit sjette Aar, til at fælde bittre Taarer. Han vil fra dette Øjeblik af ikke spise noget, klager ikke mere over den ringe Kost, men beder inderligen i sin barnlige Ukyldighed at man vil uddele den blandt de Huusvilde og Vandsmægtede. De, som Prindsen var omgivet af, havde saa sunde Begreber om Opdragelsen, at de ansaae det for deres Pligt, at opfylde hans Begjering, og Prindsens sølende Hjerter glædede sig inderligen ved dette Syn. Held den Pøde, der allerede saa tidlig bærer

bærer saa Pionne Frugter, dobbelt Held det Land,
hvis tilkommende Regent allerede som Barn føler
og handler saa ædelt!

Børnekopperne vare aldeles ubekjendte i Grøn-
land indtil 1734, da en grønlandsk Dreng ved
sin Hjemkomst fra Kjøbenhavn bragte denne øde-
læggende Smitte med sig. Da de Indfødte ikke
kjennte noget Middel imod den og kun havde
saare stet Pleje, saa greb den meget hastig om
sig og blev overalt dræbende. Af 200 Familier,
som boede omkring den danske Colonie, bleve
neppe 30 tilbage og i Colonien selv døde ogsaa
mange. Adskillige Grønlændere tyede nu, saasnart
de begyndte at føle Sygdommen, hen til de
Hytter, som de Danske havde opført. Især søg-
te de Hjelp hos Præsten Sans Egede, som de
havde fattet meest Fortrolighed til, fordi han fra
Begyndelsen af havde behandlet dem med Menne-
skjerlighed. Han tog imod dem, og gav saa man-
ge, der kunde rummes, Plads i sine Bærelser. Han
og hans Kone gif omkring iblandt dem, og plejede,
trøstede og opmuntrede dem. Skjært der døde
mange ved hans Side og han ofte maatte staae op

om Matten og selv slæbe sigene ud, for ei at omkomme af Stank, bortviste han dog aldrig nogen af dem, som kom og beklagede sig for ham. Blandt de Syge var der en gammel Grønlander, som før havde været kold for den retskafne Egedes Formaninger. Men denne blide og menneskelige Behandling rørte Grønlandereren og lærte ham at sætte Pris paa Egede og den Religion, han forkyndte. "Du" sagde han til ham, da han laae for Døden, "Du har gjort det imod os, som neppe vore egne vilde have gjort. Du har plejet os; Du har begravet vore Døde, paa det de ei skulde blive spædte af Havne og vilde Dyr; Du har lært os, hvordan vi kunne blive salige, saa vi kunne døe med Glæde og vente et bedre Liv efter dette."

I Aaret 1775 indstrandede et Skib imellem Fiskerlejerne Hornbek og Billingebek paa Cronborg Amt. Skibet, som var bestemt til Skotland, førtes af en engelsk Captein, Thomas Bruun, og havde fem Mand Besætning. Det var om Efteraaret i en mørk og stormende Nat, at disse ulykkelige Mennesker maatte friste saa haard en Skjebne.

De ventede kun paa, at Dagen skulde grye, for at see, hvor de vare og hvad Haab de kunde gjøre sig om Redning. Dagen kom, og de saae nu, at de kun vare et Bøsseskud fra Landet og raabte da om Hjelp. Ved disse ynkelige Raab forsamlede Hornbeks og Billingebecks Bønder sig paa Strandbredden. De satte Baade ud, for at roe om Bord, men Stormen blev ved at valse saa stærkt, at deres gjentagne Forsøg mislykkedes; de maatte hver Gang vende tilbage, uden at opnaae deres Hensigt. Imidlertid stode de arme Skibbrudne paa Braget, overladte til sig selv. Trætte af den forrige Nats Arbejde, udmattede af Kulde, Hunger og Angest, tabte de efterhaanden Mod og Styrke, og styrtede døde ned ved Siden af hinanden. Her paa Eftermiddagen vare kun Skipperen og Styrmanden tilbage. Styrmanden, forfærdet ved at see Ligene omkring sig, besluttede at anvende de sidste Kræfter, han havde tilbage, paa at svømme i Land. Han omfavnede Skipperen, sagde ham Farvel, og styrtede sig derpaa ud i Vandet. Men neppe var han kommen nogle Favne bort fra Brage, førend et Strykke fludende Træ knuste hans Hoved; han sank. Bønderne maatte paa Strandbredden vare Vidne til disse ynkelige Optrin: den sidste Scene rørte dem især

saa meget, at de paa ny begyndte at raadslaae, om det ikke skulde være mueligt at redde Skipperen, som nu ene var tilbage. Nu fremtraadte fem Huusmænd: Anders Jensen, Peder Jensen, Svend Bagge og Tjenestekarlene Jens Larsen og Svend Pedersen, alle fra Hornbæk, og lovede at vove det alleryderste paa dette sidste Forsøg. De satte sig nu i en Baad, lægge Nasser til, anstrænge alle Kræfter, arbejde sig frem igjennem Bølgerne, naae endelig Braget, tage Skipperen med i Baaden, arbejde sig igjen tilbage og bringe ham til almindelig Glæde i Land. Den halvdøde Mand blev nu bragt ind i et Hus, hvor de efter deres fattige Høns forfriskede ham saa godt som de kunde, indtil han lidet derpaa blev modtagen i Dronning-Møllen, et Sted der i Nærheden, hvor han ved omhyggelig Pleje efterhaanden kom til Liv, Helbred og Styrke igjen. Da Skipperen saae disse gode Folk, der havde vovet deres Liv, for at redde hans, tog han de Penge, han havde hos sig, frem, og bød dem en Deel deraf. Men højmodigen afsløge de dette Tilbud. De forlangte ingen Belønning; de ansaae det for deres Pligt, at redde deres uhykkelige Medbroders Liv. Men deres ædle Handling blev imidlertid ikke ubelønnet. En indfødt

Dansk Mand, som levede udenfor sit Fædreland, erfarede denne menneskekjærlige Handling og glædede sig over sine Landsmænds Daad. Han tilslagde enhver af de anførte fem Personer 25 Rigsdaler aarlig, saalænge de levede. Disse Gaver nyde de nu aarlig. Naar nogen af dem dør, skal hans Andeel deles imellem de Overlevende, og den, der bliver sidst tilbage, nyder de fulde 125 Rigsdaler aarlig paa sin Livstid. Den udsættelige Digter Ewald har forevigt deres Menneskekjærlighed ved det berømte Syngestykke *Sisterne*.

10.

Thomas Arboe fra Ronne var født af fattige, men meget retskafne Forældre. Disses Fattigdom nødte ham til at søge sit Brød paa Sæen, uagtet han fra sin Barndom af havde stor Lust til at studere. Men hans naturlige Legemskræfter, hans uforskædede Mod og hans gode Tænkesmaade gav hans Fader Haab om, engang at see en retskaffen Soman i ham. Han tog Tjeneste som Stet og ret Matros paa et Brigstib, som førtes af Capitain C. P. Longland. Det havde 9 Mand Besætning og 4 Passagerer. Midt i

September 1796 gik han med dette Fartsj ud fra Petersborg. Efter at det lykkelig var kommet igjennem den fjerde Harbugt, rejste der sig en meget stærk Storm, som vedvarede i fire til fem Dage. Om Natten kom Skibet paa Grund. Stormen rasede saa voldsomt og Bølgerne gik saa stærkt, at den store Skibsbaad og en liden Jolle efter faa Minuters Forløb vare gaaede over Bord, Kahytten var fuld af Vand og Skibsdækket saa oversvømmet, at Vandet næsten gik Folkene over Hovedet. Da den regnfulde og tykke Luft berøvede dem Solens Lys, saa troede de, men uden Grund, at de vare 8 Mile fra Land. Disse ulykkelige Mennesker, som havde Døden for Dinen, svævede her imellem Haab og Frygt; den stormende og mørke Nat forsøgede end mere deres Lidelse. Kahytten var i Laas, de fire Passagerere og Skibsdrengen vare indspærrede her. Uagtet de bestandig holdt sig til Vinduerne og paa de højeste Steder, naaede Vandet dem dog næsten til Halsen og det var altsaa umueligt for dem at slippe ud. En ikke mindre sørgelig Skiebne havde de, der vare paa Dækket. Capitainen, Styrmanden og to Matroser krøbe op af Vandterne og reddede sig i Marsen paa Formasten. Stormasten gik over Bord og qvæstede en af Folkene; den Ulykkelige

tum

tumlede længe omkring paa Dækket, men fandt omsider sin Grav i Bølgerne. Strax derefter havde en Anden samme Skjebne, og en Tredie, som var en god Svømmer og troede at kunne svømme i Land, sprang over Bord, men efter at han en Tidlang havde kæmpet med Bølgerne, tabte han Kræfterne og forsvandt.

I denne skrækelige Forsætning viiste Arboe de største Prover paa sit Mod og sin ualmindelige Kandsnærværelse. Han overlagde nu med sin Cammerad Ole Saagensen, en Nordmand, som blev hos ham og ikke vilde gaae til Bejrs, hvorledes de skulde redde deres Liv. Som troe og ærlige Cammerader lovede de hinanden, ikke at skilles ad, men at blive hinanden troe i Liv og Død. Deres Mod blev meget nedslaaet, da de saae, at den tredie Mand opslugedes af de rædselsfulde Bølger. Hans Exempel lærte dem at være opmærksomme paa den store Fare og Bareskælighed, der var forbunden med et saadant Forsæt; de besluttede altsaa at oppebie Dagen. Da troede de, bedre at kunne oversee Alt, og fornemmelig at kunne vogte sig for de mange Planker, Oliefustager og Tønder, som hvert Øjeblik gif over Bord. De stak i Band til Halsen, og kunde neppe holde sig fast paa Skibet, da Bølgerne

floge ind paa det med Magt. Folkene i Mær-
 set vinkede af dem, men de kunde ikke uden
 yderste Livsfare komme til Vandterne og det var
 desuden deres faste Beslutning at springe over
 Bord og svømme i Land. Dagen brød frem
 og Vejret var endnu uroligt. De saae Land
 omtrent i en Afstand af en Fjerdingvej, men
 Kysten var øde og uden mindste Spor til Men-
 nesker eller Boliger. Dette opmuntrede dem
 imidlertid til at springe over Bord; al deres
 Opmærksomhed var henvendt paa at finde en liden
 Planke, som de kunde følge efter; paa denne vilde
 de hvile sig, naar deres Kræfter vare udtømmede.
 De saae Tønder og Fustager nok, men de maatte
 flye dem som farlige Fiender, thi de vare dem
 ikke allene til Unytte, men kunde endog ved
 den voldsomme Søgang lettelig knuse Hove-
 det paa dem. Da Tiden værnede sig, at de
 skulde over Bord, aftastede Arboe sin Overkjole
 og sine øvrige Klæder, paa et Par lange Beenklæder
 og en tynd Trøje nær, som sluttede tæt om Li-
 vet, men Cacheten beholdt han paa. Han anbefal-
 lede sig til Gud, og følte ikke nogen Frygt for
 Døden. Imidlertid blev han og hans Camme-
 rad en liden Planke vaer, som havde revet sig løs
 og svømmede om paa Dækket. Denne ansaae de

for bekvem til deres Hensigt. De besluttede at sælge den, men med Bærfomhed, thi den var fuld af Spiger, som let kunde have dræbt dem. Det forekom dem nu som Stormen havde lagt sig noget. Da Planken gik over Bord, fulgte de strax efter den. De holdt sig, efter Aftale, saa nær sammen som mueligt, men Arboe mærkede snart, at han i Kræfter overgik sin Følgesvend. Bølgerne optaarne sig over hans Hoved og begavede ham saa dybt i Havet, at han maatte anvende al sin Kunst og Estertanke for at holde Vejret, medens Vandet skyllede hon over ham. Med Betyngning saae han nu sin trofaste Cammerad begynde at synke; thi denne havde været saa uforsigtig, ikke at trække sine Støvler af, som vare vide og altsaa rummede meget Vand. Forsjoves umagede han sig i Vandet for at blive af med dem; hans Arbejde var frutesløst og hans Kræfter udtømmedes kun end mere derved. Han anraabte Arboe om Hjælp, men denne var saa udmattet, at han neppe kunde redde sig selv. I det han med en ængstelig og kummerfuld Mine udstrakte sine Arme mod sin Ven, kom en voldsom Bølge og skyllede dem ad. Arboes Kummer var i dette dræbende Øjeblik uden Lige; den berøvede ham næsten al Samling. Men i det samme

samme kom atter en Bølge, som paa et Haar
 nær ogsaa var bleven hans Grav. Han tabte al
 Samling og fik en stor Deel Søvand i Munden.
 Da han kom op igjen, saae han sig temmelig
 nær ved sin Planke, som i dette Øjeblik var ham
 mere værd end al Verdens Guld. Den oplivede
 igjen hans Mod og hans Haab. Han anstrænge-
 te atter alle sine Kræfter, og da de næsten vare
 udtømmede, lagde han sig med Roven tværs over
 Planken, og hvilede sig efter den haardeste Kamp
 og Møje. Men denne Ro varede kun kort; en
 rædsom Bølge kastede ham i Vejret og rev ham
 med Bøld bort fra Planken. Da han kom op
 igjen, saae han sig et langt Stykke borte fra sin
 Befrier. Men da Havet derpaa blev roligt,
 hans Kræfter styrkede og hans Mod oplivet, fik
 han anden Gang fat paa Planken, men han maatte
 vogte sig vel for den; han kunde ellers lette-
 lig saares af de spidse Søm og Spiger, som stak
 ud paa den. Han drev paa tværs for Bølgerne,
 blev anden Gang revet bort fra Planken, men naa-
 de den dog snart igjen med mindre Møje og Fa-
 re end forrige Gang. Nu mærkede han, at han
 mindre vilde være udsat for at kastes af, dersom
 han kunde faae Planken til at drive langs med
 Bølgerne. Han arbejdede derfor med Benene,
 for

for at styre den i den Retning, han ønskede; det lykkedes ham; han drev derpaa efterhaanden nærmere hen til Strandsbredden. Endelig følte han med Fødderne fast Bund og gav nu Slip paa Planken. Men det vanskeligste Arbejde forestod ham nu: et langt Stykke var der endnu tilbage, som han skulde vade igjennem; da Vinden blæste lige paa Land, saa brækkede Bølgerne sig ualmindelig stærkt. Hver Gang en Bølge overskyllede ham, blev han kastet om og drev en ligesaa langt tilbage som han var kommen frem. Dette skede vel tyve Gange efter hinanden. Endeligen sejrede hans Mod og Anstrængelse, og han naaede Strandsbredden. Men hans kraftløse Arme sank, hans vaklende Fødder kunde ikke bære ham; han kastede sig ned i Sandet, og priste Gud med et rørt Hjerte for denne underfulde Redning. En heel Time havde han kæmpet mod de stærke Bølger. Efter en kort Hvile ilede han nu op ad Strandkanten, for at opsøge Huse eller Folk. Men hans Øje mødte her overalt en Sandørken, uden mindste Vej eller Sti; der fandtes ikke engang et Spor af noget Menneske eller nogen levende Skabning. Her mødte han isken nye Farer; ved hvert andet Skridt fandtes der Qviksand, hvori han nogle Gange sank saa dybt,

Dybt, at han neppe kunde komme op igjen. Da hans Kraftesløshed var stegen til det yderste, mødte han et Menneske, som han ansaae for Himlens Sendebud; dette var en preussisk Dragon, som havde et Slags Strandvagt. Han erfarede nu, at han var strandet paa den preussiske Kyst, 12 Mile Westen for Danzig. Den menneskekjelige Preusser hjalp vor udmattede Vandringsmand til rette, bar ham endog et kort Stykke paa sine Skuldre, og vejlede ham igjennem megen Qvicksand og mangfoldige Moradser. Omfider førte han ham til et ene liggende Hus, hvor han, efter alle de udstaaede Møjsommeligheder, fandt nogen Hvile. Fra dette Øjeblik tænkte den edle Arboe ikke mere paa sig selv, men alle hans Tanker vare kun henvendte paa hans ulykkelige Brødre. Han fortalte strax sin Skjebne og bad de tilstimmende Bønder og Indvaanere om en Baad, for at frelse 9 Mennesker, som endnu vare om Bord i den ynkeligste Forsatning. Gudbyggerne paastrøbe, at der paa to Mile nær ikke var nogen Baad at faae. Men den uforsagte unge Mand lod sig ikke nøje med dette Svar. Da han erfarede, at den lille Stad Liba, som laae to Mile derafra, var den nærmeste By, udlovede han en anseelig Betaling og formaaede derved et Bud til at løbe

der-

derhen, for at hente en Baad. Syv lang-
sommelige Timer ventede han med den største
Urolighed paa Svar og Hjelp. Om Eftermid-
dagen Klokken 3 ankom endelig Folk med Baaden;
den var bleven kjort to Mile over Land. Man
ilede til Strandbredden. Hvilket trøstende Syn
for de beklagelige Sømand, der i Mærset var
smægtede af Kulde, Hunger og Tørst! De havde
seet Dagen forløbe og Aftenen nærme sig, uden
mindste Udfigt til Redning.

Imod Aftenen lagde Stormen sig noget.
Otte Mand sprang i Baaden; Arboe vilde med,
men det blev ham ikke tilladt. Man kom til-
bage, men kun med een Mand. Dette forbittede
den ædle Yngling; han sprang i Baaden og lod
sig ikke af nogen Magt holde tilbage; han fik et
mindre Antal Folk til at følge sig, sejlede afsted
og reddede de tre Mennesker, som sadde i Mærset.
Da han kom i Land, var han saa udmattet, at
han sank afmægtig ned paa Strandbredden og
kunde, imod sit Forsæt og inderligste Ønske, ikke tage
Deel i at redde de fire Passagerer paa Skibet. Disse
havde havt følgende Skjebne. Da Skibet om Natten
Klokken 3 strandede, laae de i deres Kajer, næsten
ganske affkølede. Med eet blev Kabinen fuld
af Vand. Dørene vare i Laas og Lugen var for
Bin-

Vinduet; de kunne altsaa umuelig komme ud. Mørke og Dødsangest herskede allevegne. I denne skrækkelige Forfatning tilbragte de 15 Timer; thi det var næsten mørkt, da Baaden sidste Gang gik ud. Den lille Skibsdreng, som var indspærret med dem, krøb op og tog Lugen fra. Da det imidlertid var blevet lyst, trøstede han de øvrige med den glade Efterretning, at han kunde see Land ganske nær. Han var behjertet nok til at springe ud af Kabytdørren, men omkom i de Ulykkeliges Waasyn, der ventede sig den samme Skjebne. Den ene af Passagererne, en Italiener ved Navn Osterino, kunde ikke udholde at see sin Kone og sit Barn, som han havde med sig, i en saadan Forfatning; han havde fattet den sørgelige Beslutning, at springe ud tillige med dem. Men han manglede Kræfter til at udføre dette skrækkelige Forsæt. De hensenk nu alle i en fuldkommen Afmagt, og kun hans Datter, et Barn paa 10 Aar, havde nogen Følelse og yttrede Tegntil Liv. Da Baaden ankom, fik man til Lykke fat paa et Stykke Loug fra Flagspillet; nogle af Folkene i Baaden maatte krybe ind i Kabytten, binde Louget under Armene af de Ulykkelige, og hvide dem uden Sands eller Samling ned i Baaden. De vare næsten ganske livløse, men efter nogle Dages For-

Forløb kom de sig igjen. Osterino var fornemmelig meget svag. Efter fjorten Dages Ophold og Pleje der paa Stedet rejste de friske og sunde over Land til Kjøbenhavn. Arboe og de øvrige Skibsfolk forbleve paa Strandingsstedet for at hjælpe at redde det strandede Gods. De rejste derpaa til Danzig og kom til Kjøbenhavn den 26 November 1796. Efter nogle Dages Ophold i Hovedstaden var Arboe i Begreb med at rejse hjem igjen, thi han var blottet for alting og havde her intet at leve af. Uformodet kom der et Bud til ham fra en Vinihandler paa Christianshavn ved Navn Møller, som var Broder til Osterinos Kone. Han lod ham bede at komme ud til ham for at tale med de Passagerer, hvis Liv han havde reddet. Han blev modtagen paa det venstabeligste og belønnet med 40 Rdlr., til at tage sin Styrmandsexamen for. Denne tog han ogsaa omtrent et Aar derefter med megen Berømmelse. Han rejste derpaa hjem, tilbragte Vintertiden hos sine Forældre og gik siden igjen til Søes.

 II.

En Overstyrmand, navnlig Schulz, var i Aaret 1782 gaaet ud med et af det Asiatiske Compagnies

nies Skibe. Efter mange Farer og Møjsommeligheder strandede Skibet paa Udpynnten af Cap Angola-Riffet. Det gik tværs over, og kun Agterdelen deraf holdt sig over Vandet. Hele Besætningen, paa otte Mand nær, som befandt sig i en synkefærdig Baad, reddede sig paa denne Deel af Skibet. Efter ti Minuters Forløb kantrede og adsplittedes ogsaa dette Brag. Skibets Agterdeel vendte imidlertid lige opad, og Overstyrmand Schulz, Understyrmanden, Kokken, en sort Matros og to sorte Fruentimmer hængte sig ved Braget. Men efter at det havde drevet med Strømmen og Vinden, blev det hængende ved et Skjær, hvor Bølgerne overskyllede de Ulykkelige. Schulz, som indsaac, hvor umueligt det var at komme deraf med Livet, sagde til Understyrmanden, at det ikke var raadeligt for dem at blive paa dette Sted. Understyrmanden svarede, at han ikke kunde svømme. Schulz, som derimod var en god Svømmer, tilbød sig at ville tage ham paa Ryggen og bringe ham hen til et af de omkringdrivende Stykker; Understyrmanden vilde ikke antage dette ædelmodige Forslag; Kokken, som Schulz gjorde samme Tilbud, vilde heller ikke benytte sig deraf. I det han nu vilde forlade dem, spurgte en af de sorte Matroser i en veemodig Tone: "om han da ikke
"vilde

"vilde frelse hans Liv, fordi han var sort, og om han ikke troede, at han ligesaavel var et Menneske som de Blanke?" Uden mindste Betænkning tog Schulz nu den Sorte paa Ryggen og svømmede med ham hen til et Stykke Træ, som kom drivende. Han satte ham af paa Træet, og Negeren holdt sig fast derved. Schulz lod sig ikke nøje hermed; da han saae, at der var et Slags Muelighed i at redde flere Mennesker, vovede han sit Liv endnu engang, og bragte ogsaa et af de sorte Fruentimmer hen paa dette Brag. Han søgte tillige at faae det andet Fruentimmer paa Ryggen, men hun var ham for tung. Hans Kræfter forlode ham og han blev saa afmagtig, at han maatte slippe hende og lade hende drukne. Men efterat han havde samlet nogle Kræfter igjen, oplivedes atter hans Mod; han svømmede hen til Rokken og Understyrmanden, for at see til, om han dog endnu kunde redde dem. Men hans Bestræbelse var forgjeves. En stor Bølge kandrede det Brag, de sadde paa og knuste dem mod Klippen. Schulz var imidlertid saa lykkelig, ogsaa denne Gang at komme derfra med Livet. Men han var kommen ind imellem saa mange Brag, at han saae Døden for sig paa alle Kanter. For at redde sig, maatte han arbejde saa stærkt, at alle hans Nægle løsnedes

nedes fra Rjødet. Omfider naaede han den
 Bjelke, hvor han havde bragt de to Sorte hen
 paa. Blodet strømmede ham ud af Næse og
 Øren; Bølgerne skyllede ham hen over Klipperne,
 og hans hele Legeme blev derved forstødt og for-
 revet. Endeligen kom han efter fem Timers For-
 løb til Strandbredden, hvor han gik i Land med
 de Sorte, hvis Liv han havde reddet.

12.

En afflediget hollsteensk Officier laae henved tre
 Aar som Supplicant i Kjøbenhavn. To af hans
 Børn havde imidlertid naaet den Alder, at de
 skulde confirmeres. Han henvendte sig i den
 Anledning til en Præst, som kun af sine Skriv-
 ter var ham bekjendt. Præsten indskrev strax
 Børnene, og nogen Tid derefter stode de Con-
 firmation. Den sidste Gang de kom til ham,
 skulde de, efter gammel Vedtægt, bringe ham et
 Erkjendelighedstegn. Men i dets Sted bragte de
 ham et Brev, hvori der ikke fandtes andet end
 Undskyldninger og Taksigelser. Den værdige Præst
 klappede Børnene og spurgte dem med Underlig-
 hed om Faderens Tilstand. Børnene fortalte ham,
 at deres Fader havde faaet sin Affked 1785, at
 deres

deres Moder var død noget derefter, at de havde været tolv Børn, hvoraf der endnu vare sex, Live, og at deres Fader nu var uden Betjening, Pension eller Formue. Dette virkede saa stærkt paa denne Menneskevens Hjerte, at han Dagen derpaa sendte denne uhykkelige Familie femten Rigsdaler til Hjelp til Huuslejen.

13.

En Musketeer ved Navn Jens Hansen fra Haldagerlille i Sjælland var født af fattige Forældre, og maatte for at erhverve Livets Ophold, tjene som Karl hos andre Bønder. Hans Forældre døde og efterlode sig et Pige barn paa sex Aar, som var hans Stedsøster. Jens Hansen forlod strax sin Tjeneste, flyttede ind i sine afdøde Forældres Indsidderstue og antog et Fruentimmer til at passe Barnet. Cancelliet, som blev underrettet om denne menneskekjærlige Handling, lod Jens Hansen tilstille ved Scristamtmanden en Belønning af 10 Rdlr.

I den sidste Ildbrand, som ødelagde en Trediedeel af Kjøbenhavn, frygtede hver Mand for, at hele Staden vilde blive et Offer for Luerne. De fleste arbejdsføre Folk, uden Forskjel paa Rang og Stand, toge Haand i med. Men lige som deres Kræfter udtømdes, tiltog Ilden. Hverken Sprøjtning eller Nedtøning kunde være her til nogen Nytte, thi Ildmassen var for stor og greb alt for hastig om sig. Danmarks Kronprinds var altid tilstede der, hvor Faren var størst, og opmuntrede ved sin Nærværelse og sin Deeltagelse i Borgernes Skjebne, de arbejdende Folk. Da Ilden den tredie Dag havde taget fat paa Husene ved Nørrevold, og den menneskekjerlige Prinds indsaae, at den maaskee her kunde standses, befalede han strax, at nedrive adskillige af de Huse, der vare nærmest udsatte for Ilden, og forlod ikke Stedet, førend Arbejdet var tilendebragt. Prindsens Opmuntringer satte Mod i de udmattede Arbejdere; de anspændte de sidste Kræfter og den hele øvrige Deel af Byen blev reddet.

Vel var den ødelæggende Ild nu standset, men dens rædsomme Følger, Mangel og Elendighed, indfandt sig i Øjeblikket. Den fattigere Deel
af

af de brandlidte Gudbyggere vankede omkring, uden Huus, uden Brød og uden Understøttelse. Men uagtet Regjeringens Opmærksomhed i denne Nødselstid var henvendt paa saa mange og saa forskjellige Gjenstande, tænkte den dog først og fremmest paa disse fattige og huusvilde Familier. Der blev strax addeelt Brød til dem og opslaaet Telte, som de, indtil videre, kunde tye hen til. Ogsaa Borgerne i det Hele betragtede vliste sig adelmødige og menneskekjernelige og stode hinanden bi som sande Brødre.

15.

I December Maaned 1795 gif en fattig Daglønners Søn, omtrent syv Aar gammel, ud paa den tilfrosne Dronningedam ved Hirschholm. En ung Lømmemand, ved Navn Søren Olsen Strøm, som boede lige over for, saae Barnet synke ned til Halsen, og ilede uden Betænkning ud til det med et Brædt i Haanden, som han paa Bejen havde revet fra et Plankeværk. Da han kom ud til Barnet, sank det ned under Vandet, og holde sig blot med den ene Haand fast i Ijsen. Men i det samme Søren Olsen vilde gribe

om den, brast Isen under hans Fødder, og han sank ned tilligemed Varnet. Hans Fader, Ole Mogensen Strøm, var samme Dag Fadder i det Huus, hvor Sønnen boede. Saa snart han hørte denne Ulykke, foer ligeledes han ud paa Isen med et Brædt i Haanden, men sank ogsaa, inden han kom ud til sin Søn. Blandt de tilstimmende Folk var der en voksen Bondedreng, som ligeledes, men nær ved Bredden, faldt i Vandet. Endelig kom der en Fisker, som med en Waadshage hjalp den sjunkne Fader og Søn op paa Isen. Varnet blev bragt livløst ind i et Huus, men kom dog ved Districtschirurg Holzkammis Bestræbelser, efter nogle Dages Forløb, til sin forrige Helbred igjen. At Strøm vilde redde det sjunkne Varn var en menneskekjerlig Handling, og at Faderen vilde redde sin Søn var en naturlig Drift, men hvad der var ædelt, høimodigt og stort er den Omstændighed, at denne ædle unge Mand, uagtet han selv var i Livsfare og havde været henved et Kvarteer i Vandet, bragte Varnet med sig, da man trak ham op. Der kunde maaskee indvendes, at han i sin Dødsangest var vedbleven at holde paa, hvad han havde fat i, men nej, det var ikke Tilfældet; thi adskillige Gange svingede han sig i Belret og greb efter Isen og det Brædt,

Brødt, han havde medtaget. Han var altsaa fuldkommen ved sin Samling til at indsee, at han lettere kunde redde sig selv, om han vilde have sluppet Barnet. — En god Mand der i Byen søgte at bevare Mindet om denne Tildragelse ved at bekjendegjøre den i de offentlige Tidender. Nogle Dage derefter løste man en Indbydelse af da værende Secretair og Højesteretsadvocat Hofst ved til et belønnende Sammenstod for Søren Olsen og Ole Mogensen Strøm. Faderen blev hædret med et Sølvbæger, men Sønnen, som man vilde give Penge, forlangte, sine fattige Omstændigheder uagtede, at Fiskeren og den Bondedreng, som var falden i Vandet, skulde tage Deel i dette ædelmodige Sammenstod.

16.

Bondelehnsmand Hans Andersen Grønberg, en Mand af den ypperligste moralske Tænkemaade og de meest udbredte practiske Kundskaber, havde

i en Række af 30 Aar forestaaet sit byrdefulde og lidet lønnende Lehnsmandsembede med saa megen Slid, Orden og Forstand, at han ikke allene forhvervede sig sine Foresattes Agtelse og Yndest, men endog Almuens hele Kjerlighed og Tillid. Ved sin Vindskibelighed gjorde han vde Strækninger frugtbare, og ved sin ædle Gavnelyst busvaledede han sine trængende Medmennesker. Ved den Dyrtid, som indtraf i hans Egn 1795, og hvor intet Korn var at faae i de nærmeste Kjøbstæder, indkjøbte han det langveis fra, og gav Trængendes saavel Brød som Gødekorn paa Borg. I Aaret 1797 gjorde han ikke allene Forslag til et Korn-Laanemagazin, men lod endog paa egen Bekostning dette Magazin opbygge, og var uegens nyttig nok til at lade den Capital, der udkrævedes dertil, henstaae rentefri i de ti første Aar. Selv gav han først ti Tønder Kornvarer dertil, og som rentefrit Laan for ti Aar indskjød han 10 Tønder. Hans Exempel opmuntrede Andre af Egnens Beboere til ligeledes at forstrække Magazinet med saa meget Korn, at det allerede i Aaret 1798 havde et Fond af 200 Tønder. Cancelliet, opmærksomt paa denne Mands sjeldne Bestræbelser for, i sin Kreds at virke til det al-

mino

mindelige Vel og hans prisværdige Opoffrelser for at hjælpe den trængende Almue, ansaae det for sin Pligt, at forestille Kongen denne Mand's ædle Handlemaade. Kongen, glad ved at kunne vise, hvor meget han agter personlige Fortjenester hos enhver af sine Undersaatter, skjenkede den retskafne Lehnsmænd Grønberg Guldmedaillen for ædel Daad og tillod ham at bære den paa Brystet.

17.

I December Maaned 1800 gik en fattig Mand, Niels Hansen Schodeberg, tilligemed sex Andre ud paa Isen i Schodeberg Sund i Aresmarks Præstegjæld, under Smaalehøenes Amt. Isen brast under deres Fødder, og de vare alle saa ulykkelige at falde i Vandet. Men efter at Niels Hansen og fire af de Andre vare lykkelige at komme op igjen, saa han, at der endnu laae en Kone med et spædt Barn i Vandet.

Med den ene Haand holdt hun Barnet over Vandet, og med den anden holdt hun sig selv fast i Isen. Uagtet denne menneskekjelige Mand for et Dieblisk siden var nær ved at finde sin Grav i Søen, og uagtet han, som enhver let kan indsee, var gjennemvaad over sit hele Legeme, anvendte han dog nu Alt, for ikke at see to Mennesker omkomme lige for sine Dine. Hans rørte Hjerte kom ham til at glemme den Fare, der var forbunden med hans Forsæt. Han lagde sig ned paa Maven, skjød sig frem paa den glatte Is, og reddede paa denne Maads Moderen og Barnet; men han selv druknede og blev et Offer for sin Menneskekjerlighed. Denne Mand, som døde midt i Udøvelsen af saa dydig en Handling, var Egtemand og Fader. Behøvedes der vel altsaa mere til at fængsle ham til Livet? Men han glemte Alt i det Dieblisk, han saae, at det gjeldte om at redde to Menneskers Liv. Cancelliet, som blev gjort opmærksomt paa, at han havde efterladt sig en Kone og tre smaa Børn, hvoraf det ældste kun var syv Aar gammelt, besluttede, at Enkeskulde nyde for enhver af de reddede Personer den for druknede Menneskers Nedning udsatte Belønning,

ning, som hendes afdøde Mand havde gjort sig
 saa værdig til.

18.

I Aaret 1801 den 3 November rejste der sig en
 frygtelig Orkan, hvis Lige kun saa erindre sig at
 have oplevet paa en saadan Tid af Aaret. Den
 rasede ikke allene i vore Egne, men ogsaa ved de
 engelske og hollandske Kyster, og anvattede de stør-
 ste Udeløggelser. Men ikke blot for sine rædsom-
 me Virkninger vil denne Orkan blive uforglem-
 melig, den gav Anledning til en Handling, som
 evigens vil glimre i Danmarks og Menneskehedens
 Hæderbøger.

Et Skib, som hørte hjemme i Flensborg og
 førtes af Capitain Drewsen, kom fra Monaco,
 og kantede paa Kjøbenhavns Rind udenfor det
 yderste Batterie. Syv Mand af Skibets Besæt-
 ning havde længe holdt sig fast ved Braget, og
 svævende i denne Dødsangest ventet paa Hjælp.
 De rædsomme Bølger, som uafslædig gik over
 Skibet, truede hvert Dieblid at opsluge dem.
 Skibscapitainen var just i Land, og gjorde sig al-
 optænkelig Umage for at faae disse Ulykkelige red-
 dede; men ingen var at overtale til at vove sig
 lige

lige ud til Braget. Grosserer Staal Hagen, som fra Toldboden af var Vidne til disse uslykkelige Menneskers højst uheldige Forsætning, røstes ved dette Syn, og udlovede en Belønning af 100 Rdlr. for den eller dem, som reddede disse Skibbrudne. De Kjøbenhavnske Færgemand kom ud til Linetten, men da Baaden, som var gammel, blev fyldt med Vand, kunde de umuelig naae Braget uden at staae Fare for, selv at sætte til, de staae sig altsaa nødte til at vende med uforrettet Sag tilbage. En Færgemand fra Helsingør, navnlig Lars Bagge, havde Mod og Menneskekjerlighed nok til at gaae ud med nogle af sine Tarmrader, og efter at have kæmpet mod Storm og Bølger en heel Time, kom de tilbage med de syv bjergede Mænd. Alle de tilstedeværende Tilskuere modtog dem med lydeligt Fryderaab. Grosserer Staal Hagen vilde nu udbetale Bagge den udlovede Belønning; Skibscapitainen vilde ligeledes give ham en anseelig Belønning; men Manden afflog ædelmodigen dette Tilbud, og svarede, at han ikke reddede sine Medmenneskers Liv for Penge. Kongen, som erfarede denne menneskekjertlige Handling, tilkjendegav Grosserer Staal Hagen sit Bisald for hans her udviste værdige Forhold, forundte Færgemanden Bagge Gulds

Høimodighed.

At glægtelste Fornærmelser med Godhed og Overbærenhed; at handle mod sin Fiende som Ven, i det Dieblig han er for asfægtig til at stæde; at tilfides sætte af jordist Lykke, naar det kommer an paa at befordre Menneskevel; at sejre over de almindelige Træffelser, som den største Deel af vore Medbrødre ere for svage til at kunne modstaae, og ved denne Sejer bane sig Vej til at handle ædelt og stort, kaldes Høimodighed. Ingen Fare er saa mægtig, ingen Dødsfælelse saa stor, ingen Udset til Lykke saa smigrende, at de skulde kunne standse den Høimodige i noget ædelt Foretagende. Dydens Krands er den eneste Belønning, han biger efter, og hans eget Hjertes Bifald den eneste Stemme, han lyder. Naar den Fiende, som for kort siden trængte ham efter Livet, ligger i Støvet for hans Fødder, reiser han

Han ham og med broderlig Lighed. Naar han ved sit Liv og ved sin Formue kan redde sit Fædreland, bringer han det villigen dette Offer.

I.

Fordum gaves der i Norden modige og stridbare Fruentimmer, som kaldtes Skjoldmøer. En saadan Skjoldmø fra Norge ved Navn Latgertha havde hjulpet Regner Lodbrog i Striden med Kong Fro af Sverrig. Her aflagde hun saadanne Prøver paa sit Mod og sin Tapperhed, at han tog hende til Ægte. Men Regner var ustadig i sin Elskov. Efter nogle Mars Ægteskab forlod han hende og ægtede en Anden. Imidlertid gjorde nogle af hans Undersaatter Oprør imod ham. Regner var i stor Forlegenhed. Latgertha glemte nu Fornærmelsen, kom ham til Undsætning og hjalp ham at vinde Sejer.

2.

Sivard Digre, Greve i Northumberland, var en tapper Mand af dansk Blod. Han sendte sin

Søn

Søn ud i en Strid mod Skotterne. Sønnet
fred som en Helt, men blev tilsidst omringet af
Fiender og dræbt. Da man forkyndte Faderen
hans Død, spurgte han: "hvor fik min Søn
sit Banesaar, for til eller bag til?" Bu-
det svarede: "for til." "Vel," sagde Sivard,
"det glæder mig, thi intet andet sommede enten
ham eller mig."

3.

Hadding, Søn af Hogni, Konge i Haddingdalen
i Norge og Barwith Syssel i det Slesvigske,
gjorde sig berømt som Konge og var den første
i Jylland, som tiltog sig dette Navn. Han kom
i Krig med den vestgothiske Konge, Asmund, som
vilde hevne sin Fader, Svibdagers Død, men som snart
fik Marsag til ogsaa at hevne en anden ligesaa dy-
rebar Gjenstand, sin elskede Søn, som faldt i Stri-
den. Forbitret over dette smertelige Tab kastede
Asmund sit Skjold paa Ryggen, huggede som en
Rasende med begge Hænder og dræbte mange med e-
gen Haand. Men Hadding greb til sit Kastespind og
gjennemboede Asmund, hvis Dronning af Kjærlig-
hed til sin Mand ikke vilde overleve ham,
men i sin Fortvivlelse dræbte sig selv. Asmunds
Søn

Søn og Efterfølger, Uffo, nærrede imidlertid et
 uforsonligt Had mod Hadding, og lod bekjende
 gjøre, at den, som gjorde det Lygte at dræbe
 Hadding, skulde have hans dejlige Datter til
 Hgte. En vis Bjarmer, navnlig Thuning, var
 uadel nok til at gjøre dette ligesaa Fjendige som
 forvorne Lygte, og samlede en Hær af Bjarmer.
 Men Uffo erfarede snart, at Hadding ogsaa hav-
 de sejret over denne Fiende, og da han nu følte
 sig for svag til at fælde ham ved sine Vaaben,
 vilde han søge at myrde ham ved Suedighed.
 Han indbød ham til den Ende venstabelig til Up-
 sal, hvor Kongerne i de Tider plejede at forsamles
 for Religionens Skyld og i andre Henseender.
 Han gav den trygge Hadding og hans Følge et
 Gjæstebud, men saasnart nogen Dansk vilde
 gaae ud, stod en af Uffos Folk udenfor, og hug-
 gede Hovedet af ham. Hadding, som snart mær-
 kede Uffos dumme Udsæd, undskyede om Nat-
 ten og mistede ved denne Lejlighed sit Følge.
 Han samlede imidlertid igjen en Krigshær og an-
 greb og ihjelslog den snedige Uffo. Men uag-
 tet Hævn i disse raare og vanskundige Tider
 var saare almindelig, udmærkede Hadding sig
 dog meget fordeelagtig fra sine Samtidige.
 Hvor megen Grund han end havde til at forføl-

ge sin Hævn mod denne trædske Flende og bemægtige sig hans Lande, gjorde han det dog ikke. Den sejerrige Hadding var ikke mindre højmodig. Tilfreds med at have sældet en Modstander, der under Venstabs-Raabe vilde myrde ham, lod han ham hæderlig begrave og indsatte endog hans Broder til Konge i hans Sted, for derved at stifte Fred og Venstabs imellem begge Folkelag.

4.

Harald Haardraade førte Krig med Svend Estridsen. For at være de Danske saa nær som mueligt, og tillige for at forsvare sit Rige imod dem, anlagde han Staden Opsloe, det nuværende Christiania. I Aaret 1062 leverede han Svend et Slag ved Helgenæs ikke langt fra Halmstad. Hakon Iversen, en tapper Krieger, som af Misfornøjelse havde forladt Norge og var tyet hen til Svend, der beviiste ham meget Venstabs, var nu kommen tilbage til Haralds Hær, og udmærkede sig i Slaget ved utrolig Tapperhed. Svend viiste sig overalt, hvor Faren var størst og fægte med udmærket Mod. Sejeren syntes i Begyndelsen at være paa de Danstes

Side. Men midt om Natten kom deres Flaade i den største Uorden og maatte flye. Harald forfulgte dem og Hakon Iversen maatte blive med Skibene tilbage. En meget høj Mand med en stor hvid Hat paa kommer roende til Hakons Skib og spørger efter Hakon. Hvem er du? svarer denne. Jeg hedder Vandraade; mit Liv er i dine Hænder. Hakon saae nu, at det var Kong Svend, som i hans Nød havde bevist ham saa meget Venskab. Danmarks Skjebne var i hans Haand. Den højmodige Hakon husedes over den uslykkelige Konge, erindrede Venkabets Pligter og befalede to af sine Tjenere at føre Svend tryk i Land.

5.

Sigmund, en modig Helt i Hagen Jarls Tjeneste, havde ved sin udmærkede Tapperhed vundet sin Herres Gnist og Tillid. Hagen overdrog ham derfor at drage til Vesterhavet, for at opsoge en Mand, ved Navn Harald Jarnhausen, som i Norge havde gjort sig skyldig i mange Misgjerninger. Harald havde dømt ham til at være fredløs. Sigmund blev paalagt at bringe denne Forbryders Hoved; han adlød Haralds Befal

Befaling, og lovede at opfylde hans Begjering. Han sejlede ud med en Flaade, der bestod af otte Skibe, og krydsede længe omkring i Vesterhavet, men Harald Jarnhausen var her ikke at finde. Endelig kom han til Den Nunsguløey eller Mona, der paa den Tid var Grændsefjeldet for de Norsses Herredømme, og her traf han den længe søgte Harald. Han aftalde med ham en Svtræfning til næste Morgen, og paa begge Sider sov man nu rolig Natten over. Men da Morgenrøden brød frem, begyndte ogsaa Kampen. Begge Parter sægtede nu den hele Dag af alle Kræfter; man anvendte al Kunst, og benyttede sig af alle Fordele. Men Sejeren er uvis og man berammer en ny Træfning til næste Morgen. Her gjør Harald et Skridt, som han aldrig tilforn havde gjort: han tilbyder Sigmund Fred og Ven-skab. Forslaget understøttes af Begges Tilhængere og efter nogen Vægring antager Sigmund det. De dele derpaa det Bytte, de havde gjort paa begge Sider, og gaae nu, efter de Tidens Sædvane, med forenede Kræfter ud paa Svøve-rie. Sigmund foreslog sin Staldbroder at følge med ham til Hagen Jarl i Norge. Tro-skab og Lovter agtedes i hine raa Tider saa højt, at Harald, stolende paa sin Staldbroders Verlige-
hed

hed og Loyte om Beskyttelse, uden Betænkning torde vove at lade sig overlevere i sin værste Fiendes Hænder. De ankom til Norge og landede ved Hordeland. Men da de hørte, at Hægen Jarl var i Borgund paa Sundmære, begav Sigmund sig derhen paa en Skude med tolv Mand Besætning. Han gaaer lige ind til Jarlen, som sidder ved Drikkebordet. Denne tager vel imod ham, og beviser ham den Ære at lade en Stool sætte hen for ham. Sigmund fortæller meget om sin Rejse, men intet om Harald. Jarlen spørger tilsidst om ham. Sigmund fortæller ham den hele Begivenhed, siger ham, at han har sluttet Fred og Venkab med Harald, og at han, efter Loyte medbringer hans Hoved, men den levende, ikke den døde Haralds Hoved. Han beder Jarlen at skjenke Harald Livet og forunde ham Landesfred. Han lover at indestaae for hans Opførsel med saa mange Denge, som Jarlen forlangte. Fortrydelig over Sigmunds Fremgangsmaade afflaaer Jarlen denne Begjering. Sigmund rejser sig nu i sin Brede og fra sit Sæde, erklærer, at han ikke længere vil blive i Jarlens Tjeneste og forlader ham med den Trydsel, at Haralds Liv skal komme ham dyrt at staae. Efterat Jarlen havde betænkt sig

sig lidet, sagde han med et Slags Fortrydelse:
 "Du er Sigmund vred; Skade for mit Rige,
 "om det skulde miste en saadan Mand; kaldes
 "ham ufortøvet tilbage, og siger ham, at vi skulde
 "le nok blive forligte!" Sigmund kommer til-
 bage; Jarlen tilstaaer ham hans Begjering; han
 forliger sig med Harald og lader ham drage fred-
 delig hjem igjen.

6.

Esild, Erkebisp i Lund, vilde formedelst Alder
 og Svaghed nedlægge sit Embede. Forgjæves
 søgte Waldemar den Store, som var den eneste,
 han havde aabenbåret sit Forsæt, at raade ham
 derfra. Der blev aftalt et Kirkemøde, og paa
 en bestemt Dag indfandt Kongen og Rigets Store
 og Bisper sig i Lunds Domkirke, hvor denne høj-
 tidelige Handling skulde gaae for sig. Efterat
 Esild havde holdt en rørende Tale, bekendtgjor-
 de han sit Forsæt og Paven's Samtykke i dets U-
 værksættelse. Han steg ned fra sit Sæde, lagde sin
 Stav, Ring og andre Prydelser paa Altaret, og
 frasagde sig højtideligen sit Embede. Hele Fors-
 amlingen var rørt og fældte Taarer. Kongen
 erindrede nu Esild om, at Paven havde tillade
 ham

ham at vælge sig en Eftermand. Men dette Valg tilkom egentligen Kirken, og Eskild vilde ikke stille den ved nogen af dens Rettigheder, som han stedse paa det ivrigste havde forsvaret. Han overlod altsaa Valget til Menigheden. Men alle forenede sig med Kongen og bade ham med een Stemme at nævne den Mand, han ansaae for værdig til at beklæde hans Plads. Paa dens ue Opfordring forestillede Eskild dem, hvor betænkeligt det var for ham, at opfylde deres Begjering, endskjønt han, ved at fortie den Mand's Navn, som han ansaae for dueligst til dette Embede, vilde handle mod Gud og sin Samvittighed, thi Manden havde allerede med Berømmelse ført Bispestaven et andet Sted, vovet Liv og Blod for Fædrelandet og tragede saalidet efter dette høie og tillige besværlige Embede, at han maatte frygte for hans Uvenskab, hvis han foreslog ham. Vel kjendte enhver af denne Beskrivelse, hvem han meente, men man bad ham dog, at sige Mandens Navn; Eskild nævnte Biskoppen af Roskilde, og alle de Tilstedeværende bifaldt hans Valg.

Dette Valg var saare hadrende for Eskild, thi det var Absalon, som havde nægtet at understøtte ham ved hans Tvistighed med Kong Waldemar.

Eskild beviste her i Gjerningen, hvor megen Ag-
 telse han havde for sande Fortjenester. Men
 naaret dette Embede var forbundet med saa me-
 gen Højhed og Værdighed, undsløg Absalon sig
 dog for at modtage det, og svarede: "at han
 "falte sig for svag til at bære dette Embedes Byr-
 "der, og at intet i Verden skulde drage ham bort
 "fra det Stift, som han havde modtaget i en
 "ynk værdig Tilstand, som han havde forsvaret mod
 "udvortes Fiender og som han ved sin Omhu nu havde
 "bragt i saa blomstrende en Tilstand." Eskild
 spurgte nu de Valgende, hvem de vilde vælge i hans
 Sted? og Navnet Absalon gjenslød i hele Kirken.
 Man vilde nu med Magt føre ham til Erkebi-
 skopsædet, ledsaget af de ved deslige Lejlighe-
 der brugelige Sange, som endog Almuen istemne-
 de, for at bevidne sin Glæde; men Absalon var
 urokkelig; Kongens og Eskilds Bønner, blandede
 med Bebrejdelser, vare frugtesløse. Absalon ved-
 blev at beraabe sig paa sin Uværdighed og under-
 kastede sig Paven's Dom. Eskild søgte derpaa ved
 List at aflukke ham et Slags Samtykke i Valget.
 Efter Gudstjenesten bad han ham at lyse Bessig-
 nelse over Folket, da han, som den, der havde
 nedlagt sit Embede, ikke kunde gjøre det. Absalon
 svarede: at Eskild, som Paven's Legat, ikke kunde

overdrage dette til nogen anden. Han sendte derpaa sin talrige og prægtige Livvagt til Absalon for at tilsværge ham Troskab; men han svarede: at han ikke fortjente, at de skulde tjene ham. Endelig tog Esild sin Tilflugt til indstændige Bønder, men ogsaa disse vare til Unytte. Absalon afstode sit Stift, følte sig ikke det Kald voren, som man tilbød ham, og indsaae, at han, ved at forsvare Kirkens Gørdede, der ofte vare stridende mod Kronens, vilde udsætte sig for at miste en Ben. Sagen kom nu til Rom, og Paven maatte erklære, at Hoestilde ikke skulde miste sin Biskop, men at Pund skulde tillige i ham have sin Erkebisp.

7.

Hagen Jarl havde i en Fejde med Zomsvingerne taget endoel af deres Mandskab, hvoriblandt deres Hovedsmand Bagn, til Fange. Som Krigsfanger skulde de efter de Liders vilde Sædvane alle ombringes. Porkell Leika, en af Hagens Hærførere, paatog sig denne grusomme Forretning. Efterat han havde ihjelslaget adskillige Fanger, der aflagde de sjeldneste Prover paa deres Foragt for Døden, kom endeligen Røden til

et ungt Menneske, ved Navn Svend, hvis dejlige Haar flaggrede omkring hans Skuldre. Vorkell spørger ham: hvad synes dig vel om at døe? Det falder mig aldeles ikke tungt, svarede Zoms- vikingen. Kan smertes det mig, at mit Haar skal tilføles med Blod, og at mit Hoved skal holdes af Trælle. Vær derfor naadig og lad det holdes af En, der er ligesaa fornem som Du. Dette indrømmes ham, og en af Hagens Hofmænd træder frem, stiller sig lige for Zomsvikingen og holder hans lange Haar forover. Vorkell hugger til, men Zomsvikingen trækker Hovedet med Magt tilbage og Hofmanden mister derved begge Armene. Dette forbittrer Hagen i saa høj en Grad, at han strax befaler, at henrette Fangen. I det samme fremtræder Erik, Hagen Karls ædle Son, og beder for denne og de Dvriges Liv. Vorkell, som vidste hvor meget Erik formaædede hos sin Fader, raabte nu forbittret: om end alle Slippe, saa skal dog ikke Bagn beholde Livet, og løber hen til ham og vil dræbe ham. Bagns Fostersfader, som sad ved Siden af ham, kaster sig i det samme tværs ned for den tilløbende Vorkell. Denne falder over ham; han taber Øren, og denne hugger Strængene over, hvormed Zomsvikingens Hænder vare bundne. Bagn springer hurtig op, griber

ber Dren, og giver Porkell med denne sit Banesaar. Her paastaer Hagen atter, at Bagn og alle de øvrige Jomsvikinger skulde dræbes paa Stedet. Men Erik kunde end ikke taale, at hans Faders affagde Fiender skulde blive et Offer for Hævngjerrighed. Han satte sig paa det ivrigste derimod, formildede omsider sin Faders Brede og bevægede ham ved sin Forbøn til at skænke Bagn og hans Medfanger Livet. Men dette var endnu ikke nok for den højmodige Erik; han udvirkede hos Hagen, at Bagn, der var bekendt for sit Mod og sin Tapperhed, blev antagen i den dræbte Porkells Sted, og at hans Fosterfader endog blev anseelig belønnet.

8.

Gyda, regjerende Dronning i Engelland, var bleven begjert til Ægte af Alfume, en berømt Kjemper. Dronningen svarede ham, at hun vilde lade sammenkalde alle Mandfolk i hendes Rige, og at den, der behagede hende meest, skulde faae hendes Haand; Kjemperen samtykkede heri. Dagen kom, og Alfume, iklædt sin bedste Dragt, og enhver, der kunde gjøre sig Haab om saa stor en Lykke, mødte paa den dertil bestemte Plads. Ogsaa

Oluf Tryggvesen, som den Gang reiste omkring i Engelland under det antagne Navn af Ole den Gerdskæ, indfandt sig her. Oluf, som ikke havde andet end en slet og ret Reisekappe paa, stillede sig med sit Følge yderst i Hoben. Alfume, udsmyntet med Guld og Edelstene, sad derimod paa en Stoel. Dronningen, ledsaget af tredive Fruentimmer, kommer nu paa Tinget, men rider ham forbi, og henvender sig til Oluf. Hans delige og mandige Skabning behager hende, og hendes Balg falder paa ham. Forbittret herover ætter Alfume ham til Enekamp. Den bliver berammet, og enhver af dem medbringer elleve Mand, alle forsynede med Stridsvæbener, og ligeledes bestemte til at kjæmpe med hinanden. Udrustet med en stor Stridsvæbener gaar Oluf sin Fiende i Møde, og i det denne vil hugge efter ham, skærer han ham først Øren af Haanden og derpaa ham selv til Jorden. Det samme gjorde hans Folk mod Alfumes Følge. De Overvundne og deres Herre bringes nu bundne til Sejerherrens Huus. Men her viste Oluf en Prove paa sin Højmodighed; istedet for at tage Hevn, satte han dem alle paa fri Fod.

Porir og Siegmund havde i en meget ung Alder mistet deres Fædre, som tjente ved Hagen Jarls Hof. For at befrie dem fra deres Fædres Vanemand havde en Kjøbmand, ved Navn Rasn, taget dem til sig, med den Betingelse, at han aldrig skulde lade dem komme tilbage til deres Fædeegn. Han førte dem til Tønberg, og beholdt dem hos sig Vinteren over. Da Rasn nu skulde reise, tiltjendegav han dem, at de kunde drage hen, hvor de vilde. De besluttede derpaa at søge Hjælp hos Hagen Jarl, og toge Veien igjennem Nylændene over Hedemarken og derfra over Dovrefjeldene. Undervejs møde de haardt Veir og stærkt Sneefog. De fare vild og maae ligge nogle Nætter paa aaben Mark, uden at nyde det allermindste. Porir bliver tilsidst saa udmattet, at han ikke længere kan gaae, og Siegmund maa tage ham paa Ryggen. Begge staae nu fare for at omkomme, men endelig naae de en Dalstrækning, som de blive ved at følge. De komme derpaa til en Gaard og gaae ind i den. Hustruen og hendes Datter tage meget vel imod dem, forsiøke dem med Mad og Drikke og give dem gode Senge. Men da Manden selv kommer hjem fra Jagten, er han meget misfornøjet med, at man

D 2

imod

imod hans Forbud havde optaget Fremmede i hans Huus. Men da Gæstfrihed var hos vore Forsædre, en af de helligste Pligter, lod han sig strax igjen formilde, og fattede endog saa megen Godhed for de to unge Fremmede, at han indbød dem, til at blive Vinteren over hos ham. De modtog hans Tilbud med Glæde, og bleve i tre Aar hos denne højmodige Mand, som kaldte sig Ulf. Han oplærte dem i alle Slags Lægensavelser, i at kjæde, kaste med Spyd eller Stene, i hvilke Færdigheder han var Mester. Da den ene af dem havde opnaact en Alder af atten og den anden af tyve Aar, bade de om Tilsædelse til at rejse bort. Ulf ledsagede dem selv over Dovrefjeld til en vis Kant af Fjeldet; længere vilde eller kunde han ikke følge dem; thi Ulf, hvis rette Navn var Porbell Purrafrost, havde valgt dette hemmelige Opholdssted, for at undgaae sine affagde Fienders Forsølgelse. Han havde i sin Ungdom begjert Ragnhild, en anseelig Mands Datter, til Ægte. Men da han fik Afslag af hendes Fader, Poralf, der tragtede efter at see hende gift med en fornem Mand, saa førte han hende bort om Natten og skjulede sig tilligemed to af sine Staldbrødre i en Skov. Den forbitrede Poralf samler sine Folk, randsager Skoven

og finder omstøder Porkell, som han begynder en
 Fejde med. Begge saares, men Poralf dør af
 sine Saar. For at hevne Poralfs Død, lade
 hans Venner beramme et Tinge, hvor Porkell
 dømmes til at være fredløs. Nu maatte han,
 medens man tvrigen søgte efter ham, skjule sig i
 en Hule, som ingen kjendte uden hans Fader.
 Sked af at leve der længere ene, begav han sig
 med sin Ragnhild hen paa det Sted paa Dovres
 fjeld, hvor Vorer og Sigmund traf ham. Uag-
 tet han altsaa i den Stilling, han nu befandt
 sig, havde megen Grund til at mistænke enhver
 Dødelig, der nærmede sig hans skjulte Bolig,
 søgte han dog for, ikke at overtræde Gæstfrihe-
 dens hellige Pligter, i tre samfulde Aar at un-
 dertrykke sin billige Nyssgjerrighed, og spurgte ikke
 sine Gæster om deres Fødeland og Herkomst, før
 end det Øjeblik han tog Afsked med dem.

10.

Baldemar den Store var en af de fan Regen-
 ter, der med Rette fortjene dette Tilnavn.
 Men det gik ham som det almindeligen plejer at
 gaae udmærket store Mænd, Had og Misundelse
 søgte at standse ham paa hans hæderfulde Va-

ne. Magnus, en Frillesøn af Erik Lam, som Valdemar havde taget til Fange, da han stred imod ham, og ikke allene skjenket Livet, men endog værdiget sin Fortrolighed og ophøjet til stor Ære, denne Utaknemmelige havde tilligemed Karl og Knud, Kongens Paarsørende, sammenrottet sig imod ham. Endog de, der vare Kongen nærmest, toge Deel i Sammenrottelsen. Da Valdemar paa sin Rejse igjennem Fyen holdt offentligt Taffel, sad en tappet Ridder ved Navn Benedict ved Bordet, uden at røre ved Maden. Han tog Kniven med knyttet Næve og bevægede den frem og tilbage, ligesom om han vilde øve sig i at sægte. Man saae ham bestandig stirre paa Kongen og snart lege med Kniven, snart skjule den i sin Barm. Vald. mar blev omsider opmærksom paa denne Mand, og gav sin Drost hemmelig et Bink, at han skulde komme hen til ham. Han hviskede ham derpaa i Øret, at han skulde give Ngt paa Benedicts Bevægelser, og naar Tafflet var til Ende, stille sig nærmere ved ham, for at afværge denne Ridders Foretagende. Men den Forundring, hvormed Kongen og de øvrige Tilstedeværende betragtede Benedict, nødte ham til at stikke Kniven i Skeden. Kongen rejser sig op fra Bordet og kalder alle sine Hofmand,

niend, hvoriblandt ogsaa Benedict, ind i et Bærelse; han tilkjendegiver dem, at han havde en højst ubehagelig Sag at sige dem; bedrøvelig var den at fortælle, og farlig at aabenbare. Han tvivlede ikke paa, at den jo vilde foraarsage hans Venner megen Sorg, thi de elskede ham jo alle saa oprigtigen. Imidlertid havde han ikke blot ved Gissninger, men ved virkelig Kjendsgjerning opdaget, at Mennesker, som han havde betroet sit Liv til, netop havde sammenrottet sig imod ham. Han vilde ikke bekjendtgjøre deres Navn, fordi han hellere vilde give dem Tid til at forbedre sig; end med eet styrte dem. Han formanede nu sine Hofmænd om, i Fremtiden at bevogte ham mere omhyggeligen, aldrig at ledsage ham ubevåbnet, og at være saa meget mere aarvaagne, som de Skyldige vare dem ubekjendte og de selv derved fralagde sig al Mistanke. Det være langt fra, sagde han endvidere, at jeg har Eder alle mistanke for dette Forræderie; jeg er tværtimod overbevist om, at mange iblandt Eder ere rede til at lade Livet for mig. Hofmændene, som indbyrdes sagte at overgaae hinanden i Troskab og Nidkerhed, forlangte nu at vide Forrædernes Navne; de lovede at tage Hevn over dem, uden Hensyn til Slægtskab og Venskab. Men Kom

gen svarede, at det skulde være dem nok, at de selv havde en reen Samvittighed og at de ikke skulde forlange nogen videre Oplysning. Dette sagtmodige Svar bragte dem til at staae af fra deres Paastand. Men Benedict, som troede, at nogle af de Skyldige selv havde aabenbaret Kongen denne Sammenrottelse, forlod nu ufortøvet Byen og ilede over til Jylland, for i Tide at advare Magnus. Denne tog om Natten Flugten og tyede hen til Hertug Henriks Hof. Men da han bluedes ved at aabenbare Hertugen den sande Marsag til sin Landflygtighed, saa bad han ham blot at være Fredsmægler imellem ham og Valdemar, for igjen at blive tagen til Raade. Henrik, som ikke vilde nægte en Landflygtig sin Bistand, sendte derfor Valdemar et Brev, hvori han gik i Forbøn for Magnus. Valdemar underrettede nu Hertugen ved sin Gesandt om Magnus's Utroskab. Men med Frækhed nægtede dens Beskyldningen, og da han omsider ikke havde nogen anden Udvej, tilbød han sig, efter Hertugens Opfordring, at rejse til Valdemar, for at godtgjøre sin Uskyldighed, dog under den Betingelse, at han skulde have frit Leide, hvordan end Sagen maatte falde ud. Gesandten tilbød sig fræk at sige god for Sagen, han sajede til, at

Fædreslandets Lov gav dem, som dømtes fra Livet, Tid og Rum til at komme bort, og holdt det for Uret strax at aflive dem. Magnus svarede: at Absalons Løfte var ham Borgen nok. Underrettet herom, sendte Valdemar derpaa et Brev til Hertugen, hvori han lovede Magnus Leide og Beskyttelse frem og tilbage, under Absalons Forsikring, at der ikke skulde vederfares ham noget ondt. Magnus ilede nu med at begive sig paa Rejsen. Han tog først ind i Absalons Huus, hvor han snarere blev modtagen som Ven end som Valdemar's Forræder, og hvor man søgte at sætte Mod i ham. Hans Tillid til Absalons Bistand overvejede hans Frygt for hans Brøde, og han belovede sig nu til at forsvare sig paa et Møde i Aarhus. Imidlertid opsnappede man to af hans Breve, som indeholdt hans Forræderie. Da han erfarede, at hans Breve vare i Kongens Hænder, foregav han, at han havde tabt sit Signet, og at de, der havde det i deres Bærge, havde af Had til ham, digtet falske Breve. Men dette Naafund nyttede ham kun saare lidet, thi hans store Frygt, som rimede sig saaflet med hans forrige Mod, røbede ham. Absalon vedblev imidlertid at trøste ham, og forsikrede ham atter, at der ikke skulde tilføjes ham

noget ondt. Nu blev Magnus stevnet for et Tinge, som blev holdt ikke langt fra Narhuus. Absalon fremstillede ham for Kongen. Valdemar opregnede nu alle de Belgjerninger, han havde beviist ham, forestillede ham, at han belønnede al denne Godhed med at staae ham efter Livet, og anførte til Beviis herpaa, at han, blot dreven af en ond Samvittighed, uden Grund havde taget Flugten. Da Magnus søgte at undskylde sin Flugt paa adskillige Maader, saa fremkom Kongen med de to opsnappede Breve, hvoraf det ene var aabnet og det andet endnu forseglet. Han befalede, at de skulde leveres til de tilstedeværende Biskopper, paa det de kunde nøje undersøge, om Brevene ikke vare forseglede med Magnus's Signet. Da alle tilstode, at det var hans Segl, befalede han, at de skulde offentlig oplæses. Det ene var stilet til Skaaningerne, og deri beskylldtes Valdemar for at have undertrykt mange af dem. De opmunredes alle til at bekriige ham, og Magnus forsikrede dem, at ville gaae i Spidsen for dem, for at forskaffe dem deres forrige Frihed. Det uaabnede Brev var skrevet til Knud og Karl, og indeholdt en Opfordring til at stifte en Opstand i Skaane. Magnus vilde gjøre det samme i Jylland og troede, at Kongen derved vilde tabe sin største Magt,

da han saaledes blev berøvet de fornemste Landsherss Hjelp. Efterat Brevene vare oplæste, ventede man, at Magnus skulde strax svare; men han taug og saae ganske forvirret ud. Paa det man ikke skulde ansee hans Taushed for Tilstaaelse, søgte den retskafne Absalon at komme ham til Hjelp. Han paastod, at man ikke maatte finde det forunderligt, at en Mand som Magnus studsede ved slige haarde Beskyldninger og ikke besvarede dem strax, da han maatte have Tid til at overveje, hvorledes han skulde møde dem. Man burde derfor tillade ham at gaae ud af Tinget og raadføre sig med hvilke af sine Venner han helst vilde. Nu fattede Magnus igjen Mod, og haabede at gjendrive Beskyldningen. Han valgte Absalon selv og Bisp Tuko af Bendsyssel til sine Raadsførere. Magnus foregav nu vel atter, at Brevene vare digtede af andre. Men Bispen svarede, at denne Undskyldning var forgjeves, da han alt for vel kjendte hans Skrivelser, Lamberts Haand og Stil. Da Absalon paastod det samme, saa blev Magnus saa betagen af Frygt, at han skjelvende adspurgte dem, om de meente, det kunde hjælpe ham noget, dersom han bekjendte Alting. Absalon svarede, at en fuldkommen Bekjendelse rigtig nok var forbunden

med nogen Fare, og at han ikke skulde fremkomme dermed, førend han havde bedet om Naade og faaet Løfte derpaa. Han skulde derfor enten selv eller ved en god Ven bede Kongen om at faae Sagen opsat til næste Dag, da alting kunde gaae bedre, naar han havde fattet mere Mod. Kongen tilstod ham denne Opsættelse, og drog derpaa med hele Adelen til Unna, en rig Mands Gaard. Undervejs spurgte den bekymrede Magnus Absalon meget nøje, hvilken Forsvarsnaade han anfaae meest tjenligst for ham. Absalon svarede, at ingen af Naaderne var fri for Skjendsel og Fare, thi ligesaa vanskeligt, som det var at gjendrive en Beskyldning, der grundede sig paa saa mange Tegn, ligesaa betænkeligt var det, at undslaae sig for Forsvar eller at bekjende Alting, førend han havde faaet Løfte om Tilgivelse. Da Magnus derpaa erklærede, at han gjerne oprigtigen vilde bekjende Alting, naar han kun var vis paa at faae Naade, saa bad Absalon ham, kun uforskyldet at betroee ham Allet, og forsikkrede ham, at Kongen ikke skulde faae det mindste deraf at vide. Magnus vilde nu afslægge en fuldkommen Tilstaaelse, men Absalon, som ikke vilde, at det skulde synes, som om han havde skriftet det ham, som geistlig Mand, fore

foretog derfor, at Suro og Esbern, to Mænd, som han vidste at kunne fortie en Hemmelighed, skulde være overvarende. Disse kom og forsikkrede Absalon paa Tro og Love, at de uden hans Tilsedelse ikke vilde aabenbare nogen det mindste af hvad der nu blev dem betroet. Magnus tilstod derpaa det hele Forræderie. Efterat Absalon nu var kommen til Unnas Gaard, søgte han tilligemed Suro og Esbern at faae Valdemar i Tale. For at stemme Kongen til Medlidenshed med en angerfuld Fiende, forestilte han ham, at han, som Klager, ikke letteltigen vilde kunne godtgjøre sin Beskyldning, at Magnus ikke med Sikkerhed kunde gaae til Bekjendelse, og at de fleste vilde ansee ham for uskyldig, saafremt han slap fri uden Dom. Tilstod han derimod sit Brøde, uden at blive benaadet, saa vilde hans Exempel lære dem, der vare i Ledtog med ham, ikke at tilstaae det ringeste. Man maatte derfor af al Magt søge at formaae ham til at aflægge en frivillig Bekjendelse. Absalon bevægede Kongen hertil. Han formaade ham tillige til at love ham Eftergivelse af Straffen, dersom han tilstod Alting. Nu bekjendte Magnus Dagen derpaa det Hele uden mindste Undseelse, aabenbarede Planen i den hele Sammenrottelse,

nævnte Medvilderne, Sted og Tid, ja forsikkrede Kongen, at han kun ved Himlens, ikke menneskelig Hjelp, var undgaaet et saa vel udtænkt Forræderie og en saa vel anlagt Efterstræbelse af hans Venner og Fortrolige. Han kastede sig derpaa grædende ned for Kongens Fødder. Men Valdemar, som erindrede sig deres forrige Ven- skab, kunde ikke taale at see en fordums Ven lig- gende for sine Fødder. Kongen bød ham at rejse sig. Nu irettesatte han ham for hans grændseløse Utafnemmelighed. Han forestilte ham, at den samme Valdemar, som han havde sammenrottet sig imod, havde fra hans spædes- ste Ungdom beviist ham saa megen Ven- skab, havde ikke allene skjænk- et ham Livet efter Slaget ved Grathe Hede, men endog siden efter for- søget hans Hæder og Vælde. Valdemar, som ikke noksom kunde forundre sig over saa utafnemmelig en Fremgangsmaade, spurgte ham endvidere: om det havde været hans virkelige Alvor at dræbe ham? Magnus svarede, at det hverken havde manglet ham paa Vaaben, Billie eller Lejlighed til at iværksætte det, men at Forsynet havde fore- bygget dette Anslag. Den højmodige Valde- mar fandt Behag i dette dristige Svar, og tilgav Magnus en Forbrydelse, som enhver an-

den Konge, foruømmelig paa de Tider, havde straffet paa det haardeste.

II.

Kejseren havde indbudet Kong Baldemar til et Kirkemøde i St. Jean de Laune i Burgundien, hvor adskillige Uenigheder i Kirkens Anliggender skulde afgjøres. Hans favre Ord og Løfter bestemte Baldemar til at opfylde hans Begjering. Men førend han tiltraadte sin Rejse, sendte han Bud efter sin trofaste Ven og Raadgiver, Absalon, fortalte ham sit Forsæt og begjerede, at han skulde følge med ham. Absalon, som ikke troede Kejseren vel, svarede: at man ikke kunde staae Lid til hans Løfter; at man ikke med god Samvittighed kunde omgaaes ham fortroligen, efterdi han med mere Heflighed end Retfærdighed forsvarede den urette Pave. Han tilføjede, at hans Omstændigheder ikke tillod ham at forsyne sig med Proviant for saa lang en Rejse og at hans Kræfter ikke forinaaede at udholde den. Kongen forsikkrede ham derpaa, at han ikke skulde mangle Proviant, saalænge han selv havde nogen. Men Absalon paastod: at om han end havde al muelig Proviant, saa kunde han dog ikke

ikke tilsidefætte sin Sjels Bedste. Kongen svarrede: at han ikke drog mindre Omfjerg for sin Sjæl, men at det netop var derfor, at han bad ham at følge med, paa det han, dersom Retsfærdigheden krævede det, kunde forlade det Partie, han forsøgte. Absalon vedblev sin Paa-stand, at man ikke burde besøge Religionens Fjender. Kongen forestillede ham nu, hvorledes han hidtil havde gjort mere af ham end af alle, og at han i Fremtiden ikke vilde være hans Ven, dersom han nu for Tiden ikke vilde opfylde hans Ønske. Absalon sluttede heraf, at Valdemar ansaa ham for utaknemmelig, og Utaknemmelighed vilde denne højmodige Mand paa ingen Naade gjøre sig skyldig i mod sin Ven og Konge. "Jeg kan ved ingen legemlig Fare, sagde han derpaa, bringes til at svigte Dit Venkab, og de mange farlige Omstændigheder, som jeg tydeligen forudseer, skulle ikke afholde mig fra at bevare Din Sjæl for Bildfarelser." Han fulgte nu med Kongen og stod ham bi med Raad og Daad.

12.

I Krigen mod Sverrig, under Christian den Femte, var Orlogskibet Prinds Christian bestemt til

til at gaae i lige Linie med den Danske Flaade. Dets Anfører, Admiral Gabel, havde Capitain F. Hoppe, en Mand af store Fortjenester, til Næstcommanderende. Den Danske Flaade mødte den Svenske under Nügen, og man ventede kun paa en fordeelagtig Stilling til at levere en Erøsning. Dagen førend Slaget skulde gaae for sig, blev Gabel syg og maatte lade sig bringe i Land. Capitain Hoppe paatog sig imidlertid at sætte alting paa Skibet i slagfærdig Stand. Men kort førend Slaget begyndte, gav Admiral Gabel Befaling til Commandeur Hvidtsfeldt at paatage sig Commandoen i hans Sted. Vel var Admiralen overbevist om Hoppes udmærkede Mod og Duellighed, men han kunde, efter vedtagen Orden og Brug, ikke gjøre ham til Anfører for et Orlogsskib, saalænge der gaves Mænd af højere Rang, som han tiltroede ligesaa stor Duellighed. Skibets Mandskab gjorde nu Hvidtsfeldt den Erklæring, at de helst ønskede at dets Capitain maatte anføre det og at det under hans vilde stride som brave Sømand. Enhver anden i Hvidtsfeldts Sted havde maaskee følt sig højliggen fornærmet ved en saadan Erklæring, og benyttet sig af den Myndighed, som hans Post og Rang berettigede ham til. Men den højmodige Mand

Mand vilde heller give efter for Omstændighedernes og lade en Lejlighed til at udmærke sig forbi-gaae, end udsætte sit Fædreland for nogen mulig Vanære. Han overdrog villigen Commandoen til Capitain Høyne og opflammede derved Mandskabets Mod og Drivtighed paa det kraftigste.

13.

Den Tostrup-Roeskildske Fred, der blev sluttet imellem Carl Gustav og Fredrik den Tredie, var i Grunden ikke andet end en Vaabenstilstand paa fem Maaneder. Under det Vaaskud, at Danmark forhalede Freden og haardnakket afviiste Svenskerne billige Fordringer, lod den herskesyge Carl Gustav Underhandlingerne afbryde. Han kunde ikke længere modstaae den foragtelige Begjærighed at erobre Danmark og Norge og oprette et nordisk Monarchie. Trodsende Folkets helligste Grundsatninger, foragtede han alle Forrestillinger og ansaae det næsten for umueligt, at hans Forsæt kunde mislykkes. Han sejlede med en Flaade til det store Belte, og landede ved Corsbær. Den bestyrkede Fredrik sendte ham Gesandter i Møde, for at formilde hans Vrede,

men

men han affærdigede dem med det Svar, at hans Foretagende kun var en Fortsættelse af den forrige Krig, efterdi Kongen af Danmark ved sin Vægring, at fuldbyrde Freden, tilkjendegav, at han var fiendtlig sindet mod Sverrig. Den Danske Stat var nu udsat for en langt større Fare end den forrige Vinter, thi den Kongelige Deel af Slesvig og Holsteen var, paa Fæstningerne Glückstadt, Krempe, Rendsborg og nogle Marskegne nær, i de Svenskes Magt; Iven var ligeledes endnu i deres Hænder, og i Sjælland udbredte de sig ogsaa mere og mere; de vare netop i Færd med at rykke frem mod Kjøbenhavn, som var Hovedstjemedet for al deres Bestræbelse og Anstrængelse. Midt i denne Nød og under alle disse truende Farer vilste Fredrik et Mod og en Mandsnærværelse, som gjør hans Minde evig Berømt. Da nogle seje Mennesker raadede ham til at overgive Hovedstaden, svarede han dem: "Jeg vil hellere begraves under Ruinerne af mit Rige, end modløs overleve dets Ødelæggelse," og den herskesyge Erobrer lod han sige: at han i Spidsen for sine Undersaatter vilde gaae ham uforfærdet i Møde. Fredrik lod det heller ikke blive ved Ord, men handlede, og Udfaldet kronede hans Mod.

Da Fædrelandet i den sidste Krig mod Eng-
land trueedes fra alle Kanter at angribes af Fiens-
den, trængte det til tappre og viede Sømand. Den
Mand, som i fordums Dage besjelede vore For-
fædre ved deslige Lejligheder, syntes paa ny at leve
op iblandt vore Krigere. Halvfemsindstyve Mars
Fred formaaede ikke at udslukke endog en eneste
Gnist af det Mod, der udmærkede en Suel, en
Hvidtfeldt og alle hine store Mænd, der befæste-
de Fædrelandets Hæder. I enhver Braa af
Riget kappedes man om, paa alle optænkkelige
Maader at bevidne sin Kjerlighed til Fædrelandet
og Kongen.

Oldermanden for Lotserne J. S. Loren-
sen i Holmestrand, en værdig Olding paa 62
Aar, havde syv Sønner, som han alle opdrog til
at pløje Søen. Mod, Virksomhed og Redelig-
hed i deres Kald udmærkede dem alle. Fire af dem
førte allerede Skib og tre vare Styrmand. Han
havde ved adskillige Uheld mistet Skib og Formue,
og hans Sønner udgjorde nu hans Alders eneste
Haab og Støtte. Da Fienden trueede vore Ky-
ster, forlod den næst ældste sit Skib, og paantog
sig, uagtet han tabte betydeligt derved, uden at
hair

Han nogensinde har paataalt sit Tab, at anføre et af Kongens Defensionsfibe. De sex øvrige Sønner bestemte den værdige Lorenzen ligeledes til Landets og Kongens Forsvar. Han skrev i den Anledning til Capitain Sölling ved Sæetaten: "Min Søn Jørgen F. Lorenzen, som commanderer det armerede Skib Veskjermieren, har berettet mig, at De vil skaffe min anden Søn F. Lorenzen en! Maanedslieutenants = Plads paa Skibet Kronprindsen, som skal ligge i Friderichsværn. Han kommer for at modtage denne Plads. Denne min Søn er, som de fleste af mine andre Børn, sat, jevn og ligefrem. Sæt ham, hvor De vil; han forstaaer sin Dont, og er sindig, redelig, og fremfor alt kjek og modig; han vil ingensinde vige fra sin Post, det er jeg Dem Borgen for. Min Søn Jørgen melder mig endvidere, at De har have den Godhed at antage to af mine yngre Sønner tilligemed ham som Volonteurer. Ogsaa derfor takker jeg Dem ret meget. Jeg anbefaler Dem ligeledes min Søn P. F. Lorenzen, der var Overstyrmand med sin Broder Gustavus paa en Rejse til Batavia. Jeg ønskede helst, at han, om Lejlighed gives, kunde blive ansat i Kjøbenhavn til Fædrelandets Forsvar. Han besid-

"der

"der Kundskaber, Vid og Erfaring som Smand, og
 "fortjener at gaae i Rang med de bedste af mine
 "Søner. Sømmelighed forbyder mig at sige
 "mere til hans Roes." Med saa villigt og
 oprigtigt et Hjerte offrede denne ædle Mand
 Dannekongen og Dannefolket sine syv kjeffe Søn-
 ner, hans største Rigdom paa Jorden.

Kjerlighed til Fædrelandet.

Alting i Naturen synes at være en fortrinlig Kjerlighed til det Jordstrøg, hvor det er fremkommet. Planterne og Dorene trives og forplantes almindeligst kun bedst der, hvor de oprindelig have hjemme. De tabe Halvdelen af deres naturlige Egenheder, ja de svinde endog ofte aldeles hen, naar de forflyttes til andre Egne. Saa Mennesket foretrækker allerede i en meget ung Alder det Land, hvori det fødtes. Denne guddommelige Gørelse bliver efterhaanden en Drivesjæder til de fortræffeligste Handlinger, og denne Drivesjæder kaldes Kjerlighed til Fædrelandet. Det er den, der bevægede Cato til at gjennemføre sit Brevst, for ikke at overlæve sit Fædrelands Frihed; det er den, der beslejede Hvidtsfeldt, da han lod sit Skib springe i Luften, for endog ved sin egen Undergang at gaae sit Fædreland; det var endelig den, der bevægede Schrodersee til at bestige et næsten ødelagt Skib, for, saa meget som muligt, at holde Fienden borte

borte fra vore Kyfter. Og hvad fortjener vel i Grund den mere vor Kjerlighed og vor inderlige Hengivenhed end det Land, som vi Kyfde vort Liv, vort Ophold og vor Sikkerhed? Overalt, hvor vi benvende vort Nie i dette dyrebare Jordstrog, sole vi, at det er vort Fædreland. Det Træ, som vi have plantet, det Huus, som vi have bygget, den Plet, vi staae paa, Alting er ved Vanden blevet os kiert, Alting minder os om, at det er vort Fædreland, Alting opfordrer os til at eske og forsvare det. Bort Liv og vor Formue tilhøre os derfor ikke mere i det Nie blik, Fædrelandet kraver dem.

I.

Harald Saarsager havde ved sin Klogskab og Tapperhed samlet de mange adskilte Riger i Norge og forenet dem til en selvstændig Stat. Denne store Bygning kunde vel staae urokket, saa længe han endnu var i Live, men han forudsaae, den maatte nødvendig falde sammen efter hans Død; thi han havde ti Dronninger og tyve Medhustruer, Døttre af Konger, han havde overvundet; og de Børn, han havde avlet med dem, kunde gjøre Fordring paa deres Morfædres Rige. Vel kunde han bestemme en af dem til sin Tronsfølger,

ger, men derved vilde han opvække de Andres Misundelse og indbyrdes Krige. Harald indsaae dette; og besluttede at forbigaae dem alle, ægte en udenlandsk Prindsesse, og indsætte den ældste Søn, han avlede med hende, til Tronarving. Hans Valg faldt paa Ragnhild, den jydskes Konges Datter. Men denne Prindsesse svarede, "at hun ikke gav sit Hjerte til den mægtigste Konge, naar hun ikke kunde gjøre sig Regning paa mere end den tredivte Deel af hans Kjerlighed." Ragnhild var saa deilig, vittig og behagelig, at Harald gav alle sine Dronninger, ni i Tallet, Afked, og lod dem reise hjem hver til sit Land.

2.

Lorentz Tuxen er et Navn, som neppe kan være nogen sand Fædrelandsven ubekjendt, og som vore sildigste Efterkommere vil nævne med Hviagtelse. I sin Ungdom havde han været med i adskillige Feldtøge under Christian den Sjerde, og da Kriaen var endt, blev han Dronningens Ridefoged eller Forvalter paa Hirschholms Godser. Strax efter at de Svenske havde gjort et Indfald her i Landet, lod Frederik den Tredie og

E

hans

Hans Dronning, Sophia Amalia, Turen kalde, og befalede ham, at begive sig til Hirschholm, for at vaage over Kongens Bedste, dersom Fienden skulde ville beleire Byen. Fra dette Dieblik af søgte Turen af alle Kræfter at opfylde sin Konges Ønske, og forsvarede Hirschholm og Jagersborg mod de svenske Troppers Streiferier. Men med inderlig Smerte saae denne retskafne Mand Cronborg Fæstning i den herskesyge Gustavs Hænder, og pønsede derfor fra nu af paa, at fordrive ham fra denne Besiddelse. Han forenede sig med Hans Klostgaard og Hans Madsen, som ligeledes vare Forvaltere paa de Kongelige Godsfer i Cronborg og Frideriksborg Amt. Paa den Tid opholdt der sig her i Landet en engelsk Oberst, Richard Hutchinson. Han var kommen med 300 Mand for at tage Tjeneste hos de Svenske, men da disse ikke vilde tilstaae ham de Vilkaar, han forlangte, havde han forandret sit Forsæt. Da Gerner forstod det engelske Sprog, og General-Major Wilhelm Wawassor, som de Engelse ofte hentede Ordre hos, laae i Qvarteer hos ham, blev han snart bekendt med Hutchinson og adskillige andre Engelsemand. Han blev enig med Hutchinson om, at udsøre den Plan, der var bleven udkastet hos Michel Hansen, Toldskriver i Helt

i Helsingør, som havde en Søster til Hans Rostgaards Kone. Efter denne Plan skulde H. Rostgaard, efter svensk Ordre, lade Bønderne i Amtet bringe det fornødne Brænde til Cronborgs Fæstning. Hver Kjæresven skulde være forsynet med skjulte Baaben under Klæderne. Naar det halve Antal af Bognene var kommen ind i Slottet, skulde man gøre det saaledes, at en af Bognene, som havde det tungeste Læs, gik itu paa Vindebroen; imidlertid skulde een af de andre Kjæresvende komme tilslende, og lade som han vilde hjælpe Bognen op igjen. Ved dette Middel haabede man at hindre Bagten i at trække Broen op, saasnart der reiste sig Allarm. Bønderne skulde imidlertid stræbe at komme ind i Slottet, med Kaarde i Haanden, angribe Bagten og Besætningen, som kun skal have været meget svag. Ole Steenvinkel, en dansk Ingenieur-Officier, var i Carl Gustavs Told, og denne havde betroet ham at besørge Cronborgs Fæstningsværker istandsætte, deels ved Hjælp af danske Krigsfanger, deels ved andre tvungne Arbeidere fra Helsingør og Egenen deromkring. Ogsaa han tog Deel i at udføre denne Plan. Tuxen henvendte sig ogsaa til Bernt Pahlen, som i Kronborgs Besættning havde været Bagtmester-Lieutenant, og aabens-

varede ham sit Forsæt med saa meget mere Tillid, som han havde tjent med ham i Christian den Fjerdes Armee mod Leonhard Thorstensen og Gustav Horn. Pahlen skulde i Forening med Steenvinkel anføre Turens Mandskab, saasnart det kom til Angreb, og tilbageerobre Cronborg. Turens bevægede tillige Hutchinson, hemmelig til at føie Anstalt til, at de nylig ankomne Folk under Admiral Nschous, der ligeledes vare misfornøiede med Carl Gustav, skulde tage Deel i Angrebet. Hutchinson sendte sin Søn i Turens Baad som Gidsel til Frederik den Tredie, og til Morgen for, at han vilde blive Dannemark tro. Kongen sendte dem derpaa Vaaben og alle andre Fornødenheder; Dagen var nu berammet, da et Brev, som røbede det hele Anslag, uheldigvis faldt i de Svenskes Hænder. Rostgaard maatte flygte til Kjøbenhavn, Steenvinkel blev henrettet uden for Helsingør; Gerner maatte udholde Torturen i sex Timer, blev derpaa dømt fra Livet og siden benaadet. Men da han ikke havde bekjendt det mindste angaaende de andre Anklagede, saa blev Turen og Pahlen, som intet kunde overbevise, endelig løsladte fra deres haarde Fængsel, endstjønt de dog maatte betale en Pengestraf for den Mistanke, man havde fattet imod dem.

Turen

Euxen var aldrig saasnart kommen paa fri Fod, førend han glemte alle de Besværligheder, han havde gjenneingaaet. Han tænkte nu kun paa at fremme Fædrelandets Bedste. En Malsersvend, Otto Butsfeldt, som undertiden opholdte sig paa Hirschholm hos Euxen, blev brugt til et meget vigtigt Anliggende. Butsfeldt gjorde sig bekjendt med nogle Svenske Officierer, som toge ham med i Leiren, hvor han skulde arbejde for dem. Her havde han nu daglig Leilighed til at optage Tegninger af de Svenskes Leir og Stilling. Om Natten raadførte Euxen sig med ham desangaaende, og i Marken omkring Leiren rettede han de optagne Kort, indtil han endelig havde en fuldstændig Tegning af den hele svenske Leir; den viste paa det bestemteste ethvert Sted, hvor der stod et Regiment til Hest eller til Fods, ja endog, hvor enhver svensk General havde sit Telt. Denne Tegning sendte Euxen til Kjøbenhavn.

Uagtet Suen var bedækket med Drivis og man ikke kunde komme derover uden Livsfare, sendte Euxen dog, omtrent tre Uger førend Stormen, sin troe Tjener Ingvard Lorenzen, til Kjøbenhavn, med den Efterretning, at en fornem Mand i Hovedstaden havde sendt en Person,

klædt som Tigger, med et Brev, indsyet i Skoen, ud til den svenske General Thott. Han sendte ogsaa to Dage før Stormen den samme Tjener med et Brev til Kjøbenhavn, hvori han meldte, paa hvilket Sted af Volden de Svenske vilde bruge deres største Magt, i hvilken Nat og paa hvilken Time de vilde løbe Storm, og at de, for om Natten ikke at kjendes fra Sneen, vilde klæde sig i hvide Skjorter. Han indsendte tillige en Deel af de Kjendemerker, som Fienden vilde bruge om Hovedet og Armene, og Maalet paa de Broer, han vilde kaste over Gravene ved Kjøbenhavns Vold. Han berettede endelig hvilke Broer, Stiger, Vallfader, de Svenske vilde bestjeme sig af i Stormen.

Da Stormen var forbi, men Beleiringen endnu ikke ophævet, tilkjendegav Kongen alle Sjællands Indbyggere under Haanden ved Placater, at de skulde holde sig beredt til at modtage den Keiserlige, Poliske og Brandenburgske Undsætning, som man ventede skulde komme til Amsger. Saasnart Euren havde faaet at see en af disse Placater, følte han strax, at det nu var Pligt, at vove alt for Kongens og Fædrelandets Sag. Han forenede sig nu med Skovrideren Lovelisz Knudsen, Smeden Anthon Ber-

man

man og endnu andre Kongel. Betjentere paa Hirschholm, som han kunde forlade sig paa. Nogle af dem hvervede Soldater, og andre stobte Rugler. Turen selv samlede Geværerne, Ruglerne og Krudtet, og lod det altsammen nedgrave om Natten i Hirschholms Ladegaard. Han blev nu enig med Hans Madsen, Amtsforvalter paa Frederiksborg, om at sende ham Mandskab til Hest og til Gods, og anvise dem Steder i Skoven, hvor de til en vis Tid skulde samles. Han gjorde tillige Aftale med en svensk Officier, Berend Wahlen, at han skulde holde sig beredt til at anføre disse Folk. Men da de fremmede Hjelpetropper ingensinde ankom til Amager, og Svensken imidlertid erfarede at Turen og Hans Madsen vare Hovedmændene for disse Tilberedelser, blev den sidste greben og sat fast paa Frederiksborg; man fratog ham alt hans Gods, og hans Huus blev nedrevet indtil Grunden. Men Turen søgte man forgjeves efter; Fiendens Forbitrelse var ubeskrivelig, thi han havde nu erfaret, at denne Mand var Hovedsaarsag i, at den svenske Secretair Joels Cancelliecase var bleven opsnappet; at begge Cancellisterne bleve ihjelskudte af den fjerde Lorenz Knudsen, som havde skjult

flg i et Træ, og at de Breve og Documenter, som de havde med, bleve sendte til Kjøbenhavn.

En af de Mænd, som især gif Tuxen meget til Haande, var Smeden Bermann. Denne Mand gif lige forbi Fiendens Vagter og Forsposter med adskillige Breve og Levnetsmidler, som han i Baade førte til Hovedstaden. I Rungsted fornaglede han fire Metalcannoner, medens Tuxen gjorde de vagthavende Soldater beskienkede, og da han om Natten mødte i Skoven en Bonde med Brandsager, der skulde bruges i Stormen, fratog han ham samme, i Forening med Tuxen, og nedbrændte dem i en Rose. I den svenske Leir uddeelte og op slog han om Natten, efter Ordre, den Kongelige Placat, og gav derved Anledning til, at mange Svenske toge dansk Tjeneste. Understøttet af saa troe og kjeffe Mænd bragte Tuxen det saavidt, at han endog førte den svenske Konges Livhest midt imellem hans Hær ned til Kjøbenhavn. Han sparede ingen Omkostninger, saasnart det kom an paa at udspeide Fiendens Anslag, og at underrette Kongen derom. Han anvendte ogsaa anseelige Pengesummer til at løskjøre adskillige Fanger. Saaledes befriede han Fiskeren Ingvard Lorenzen, der jevnlig besørgede Tuxens Krinder i Kjøbenhavn,

for

for 280 Rdlr. fra Fangenskab, og pantsatte endz og sit Sølvstøi, for at tilveiebringe Pengene.

En dansk Overløber havde imidlertid underrettet Fienden om, at der i Kjøbenhavn gik stor Ry af en vis Tuxen, der ideligen meddeelte Kongen Efterretninger, og at denne Mand havde bidraget meget til, at de Svenskes Angreb paa Kjøbenhavn mislykkedes. Fienden lurede nu allevegne paa ham, og hans Liv var ikke mere sikkert. Da adskillige svenske Ryttere kom en Morgenstund ind paa Hirschholm, for at søge efter ham, sprang han igjennem et Vindue ud i Vandet, ved Slottet, og reddede sig ved at svømme. Nu sendte han strax hemmelig Bud til den engelske Fregat, Indianeren, som laae imellem Hveen og Sjælland. Den commanderende Capitain, Carl Klager, sendte strax en Baad i Land, som Tuxen og Oldfruens Datter paa Hirschholm, Margrete v. Alven, seilede bort med. Men da Baaden var kommen noget fra Land, nærmede to til Hest sig, og raabte, at Hirschholmsmanden skulde komme til dem. Men de engelske Matroser, som ikke vilde vende om, fortsatte deres Bei. Strax derpaa kom to svenske Officierer ud paa Fregatten, og fordrede Tuxen udleveret. Capitain Klager, som i Førstningen

ikke vilde bekvemme sig dertil, lovede omfider at aflevere ham samme Aften paa Hirschholm. Men da der paa samme Skib var en engelsk Solieutenant ved Navn Martin Zielman fra Dänkeren, saa aftalte Turen med denne og med nogle engelske Matroser, at roe om Natten til Kjøbenhavn; til Belønning lovede han dem 100 Rdlr. Aftenen kom, og den engelske Solieutenant førte Turen i Land. De svenske Ryttere spurgte nu strax efter Hirschholmsmanden, som de havde ventet paa den hele Nat, og som de havde Ordre at convoyere. Den engelske Officier svarede, at han havde afhentet ham samme Dag paa Hirschholm, og at han ogsaa der vilde aflevere ham. Ved Midnat bragte nu Officiereren Turen, saavel som hans Kone og Børn tilligemed Jomfru v. Alpen, som alle vare forklædte, midt imellem de svenske Ryttere, ud paa Baaden, og førte dem lykkeligen til Kjøbenhavn. Indtil den Tid havde Turen bragt en og tyve Baade og Budskab med Breve og Forfriskninger til Kongen. Saalange Beleiringen varede turde han ikke lade sig see udenfor Hovedstaden. Men ogsaa der søgte han saameget som mueligt at virke med til Kongestadens Forsvar. Han tjente som Frivillig under Strandcompagniet, og underholdte og bevæbnede i dette

Diemed

Diemed tre Mand, der uden Tvivl vare af de Folk, han forhen havde havt i sin Tjeneste, og som havde fundet Veilighed til at komme ind til Kjøbenhavn.

Da Landet siden havde faaet Fred igjen, søgte Kongen at belønne denne Hædersmand paa den værdigste Maade. Han og hans Hustru fik en aarlig Pension af 700 Rdlr. Ogsaa Kostgaards Daad blev ikke ubelønnet. Han fik ligeledes en aarlig Pension af 300 Rdlr. Begge disse Pensioner vare paa de Tider, i Forhold til Priserne paa alle Livets Fornødenheder, en meget anseelig Belønning.

3.

Da Prindsesse Ulrica Eleonora i Aaret 1686 reise til Sverrig, og tog Afsked med sin Broder, Kong Christian den Femte, sagde hun til ham: "Min Konge og Broder! Jeg drager nu efter Ederes Befaling til Sverrig, og bliver Dronning. Men jeg elsker ikke Sverrig saa meget, at jeg sulde kunne glemme, Danmark var mit Fødeland. Jeg haaber ydermere at handle saaledes imod min Egteherre og Broder, at, om

"Gud vil, den sildigste Efterverden skal berømme mig, at jeg har været et Kjerlighedsbaand imellem begge disse nordiske Nationer."

4.

I Aaret 1797 besluttede Kjøbmandene i Aalborg at hædre den afdøde Statsminister, Grev A. P. Bernstorffs Minde paa en ligesaa adel som værdig Maade. D. 13 Julii, som var den Afdødes Begravelsesdag, forsamlede de sig paa Compagniehuset og sammenskjød tusinde Rixsdaler til en Stiftelse, som skulde bære Navn af "Bernstorffs Minde, ved erkjendelige Kjøbmænd i Aalborg." De overdroge til Overkjøbmanden Niels Syndergaard og Bisidderne ved Kjøbmandslauget, at forfatte en Fundats, som Kongen siden stadfæstede. Ved at hædre Bernstorff, hædrede de saaledes Fædrelandet, hvis Held og Fred stedse har været Maaget for hans Bestræbelser.

5.

Blokskibet Indfødsretten havde i sidste Søkrig mistet sin Hovedansfører, Capitain Thura. Han var den anden af de øverste Befalende, som faldt for Fiendens Kugler. De Officierer, der commanderede under Thura, sendte Efterretning herom i Land, og forlangte en ny Ansfører. Medens Angrebet var yderst heftigt, og Skibets Master og Seil vare bortskudte, var Kronprindsen selv paa Nyholm Bidne til sine kjeffe Dancks Tappers Hed, anordnede alt hvad der behøvedes til Undsætning, og til de Saaredes Besørgelse, der efter Haanden kom i Land. Ikke ved nogen Befaling, men ved Fædrelandskjerlighedens milde Bud, kunde den faldne Thura faae en værdig Eftermand. Tillidsfuld til vore Søkrigeres bekjendte Mod spurgte nu Kongesønnen, hvilken af dem der endnu vilde modtage den Plads, der stod aaben for en ægte Fædrelandsven. Capitain Schrödersee, hvis svækkede Helbred allerede nogle Aar forhen havde nødt ham til at forlade Tjenesten, opflammedes nu af Iver for Kongen og Landet. Hans tabte Kræfter syntes at vende tilbage igjen, og uden at betænke Faren, men kun huffende paa Fædrelandet, modtog han den

frugtelige Opfordring. Ledtaget af en Deel Krigere, der ligesom han frivilligen ilede til Striden, steg han i Vaaden, trods den Hagel af britiske Kugler, der paa Halvveien mødte ham. Men i det Dieblik han besteg Faldrestrappen paa det forskudte Brag, rev en fiendelig Kugle ham tværs over. Han faldt ved det første Skridt til denne Hædersbane; hans Daad vil leve saa længe som ægte Fædrelandskjerlighed agtes i Danmark.

6.

Det har forhen været anført, at man i sidste Krig mod Engelland i enhver Braa af Riget paa alle optænkelige Maader bevidnede sin Kjerlighed til Fædrelandet og Kongen. Kjøbstæderne i Nørre-Jylland udmærkede sig især ved patriotisk Iver. De fleste af disse Stæders Veliggenhed gjorde det nødvendigt, at der til deres Forsvar, især mod pludseligt Overfald af fiendelige Capere, oprettedes Søbatterier, hvis Besætning udfordrede flere Artillerister, end det Kongelige Artilleriecorps i Ufredsdage kan undvære, og til at vedligeholde Forbindelsen imellem Søbatterierne og Kjøbstæderne behøvedes lette Tropper, som igien

kunde

kunde støtte sig paa den anden Afdeling, der fandtes i Kjøbstaden selv. Dette indsaae endeel Kjøbstaders Indvaanere i Nørre-Jylland, og da Fienden truede at angribe vore fredelige Kyster, tilbøde de sig frivilligen at oprette borgerlige Artillerie- og Jægercorps'er. Kongen modtog deres Tilbud med Velbehag, og gav disse Corps'er siden en bestemt og fast Indretning.

Da Danmark tildeels bestaaer af smaa Øer, som vanskelig lade sig forsvare med dets hele forenede Kraft, saa er det nødvendigt, at det paa ethvert Sted af dets Kyster har et tilbørligt Antal Forsvarere. Kongen besluttede derfor i Aaret 1801 at oprette et Landeværn, hvis Bestemmelse er, at de Mænd, der ere øvede i Vaaben, skulde ene og allene opfylde den Pligt, at forsvare den Hjemstavn, de beboe, mod hvert fiendtligt Overfald, uden isvrigt at indlemmes i den staaende Krigshær. De skulde være den tryggeste Bognborg omkring deres eget Hjem, og bidrage til at varne om Fædrelandet i det de være om deres eget Hjem. Naar der befrygtes et fiendtligt Angreb, sammenkaldes de til Vaabentug, og forsvare, under erfarne og duelige Mænds Anførsel, deres Eiendomme mod Bold og Røverie. Denne Kongens vise Beslutning var et Glædes-

Glædesbudskab for vore Landmænd. Gjennemtrængte af de helligste Følelser for Landets Forsvar ilede enhver til det bestemte Sted, for at forsyne sig med Baaben. Den rige Gaardmand, som ved sin Arne, i sin lykkelige Familiekreds og paa sin grøderige Ager, havde glemt alt Baabengny, omgjordede atter, saa godt som den fattigste Huusmand, Sværdet, og ilede med sin Tornister paa Ryggen, sin Fjer i Hatten og sit Gevær paa Skuldren, til Samlepladsen. Paa nogle Steder forlangte endog Beboerne, at bidrage til Landets Forsvar i Forening med Landværnsmændene, uden mindste Hensyn til Alder eller andre Omstændigheder. Ved Landværnsmændenes Indskrivning fremstod en Mand, og begjerte at indskrives, fordi han ikkun var 44 Aar gammel. Adskillige af de Tilstedeværende, som fjendte ham nøie, forsikrede at han var 50 Aar gammel. Deres Vidnesbyrd var ham for helligt til at han vilde modsig det. "Ja," svarede han endelig: "ligesaa inderlig jeg i dette Øjeblik ønsker, kun at være 44 Aar gammel, for at kunne blive Landværnsmand, saa sikkert troer jeg, at ingen vil kunne dadle mig for, at jeg h. c. jors negtet min sande Alder."

Cancelliet modtog, kort for Slaget paa Rjøs Benhavns Rhed, dagligen Ansøgninger om Tilladelse til at oprette frivillige Corpser, og Anmodninger om, at Landets Beboere maatte forsynes med de fornødne Vaaben. Alle disse Begjeringer vare fulde af de stærkeste Udtryk, der vidnede om ægte Mod og Fædrelandskjerlighed, om Tillid til den retfærdige Sag, og forenede Kræfters Magt. Helsingørs kjække Førgemænd havde i en kort Tid, frivilligen og med største Iver ført endeel af de fornødne Canoner op til Cronborg Fæstning. — Da Krigs- og Landcommissairen ved den Gøffession, der paa den Tid blev holdt i Odensen, oplæste den ankomne Ordre, hvorved alle Districtets Solimiter befalede udstævne til Statens Forsvar, mødte ham fra alle Kanter det glade Fryderaab: "vi ønske alle at tjene Kongen!" og denne hæderfulde Stemning yttrede sig uophørligen ved alle Leiligheder. Krigs- og Landcommissairen bevidnede, at han aldrig havde nydt gladere Dage i Kongens Tjeneste.

Ogsaa Norge viste sig den Gang, som sædvanlig, som en værdig Tvillingesøster af Danmarks. Dets brave Indbyggere forsømte næsten ingen Leilighed til at bevidne Kongen og Fædrelandet deres Trofskab og Hengivenhed. De, som
 boede

boede ved de vidtløftige Søfyster, der paa nogle
 Steder uforstyldt bleve foruroligede og overfaldte,
 bevæbnede sig tildeels, og forlangte de fornødne
 Vaaben, med den Forsikkring: "at de ene behøves
 de disse, for at tilfredsstille deres Lust til at yd-
 myge Landets Fiender." — I Arendal havde
 Borgerne udnavnt et Raad, som skulde ordne og
 bestyre Forsvarsanstalterne, og hvad der stod i
 Forbindelse med samme. Borgersekabet erklærede
 tillige, at det ikke allene indestod Hvirigheden for
 alle de Bekostninger, der udkrævedes til Stadens,
 Havnens og Egnens Forsvar, men at det endog
 vilde forbinde sig til at gjøre Udlæg dertil, ind-
 til Kongen besluttede, hvorvidt disse Bekostninger
 skulde bestrides af Borgersekabet selv, og hvorvidt
 de, som boede udenbyes, skulde tage Deel deri.
 Ved en Raadstue-Samling besluttede det tillige
 at vælge syv Taxeer-Borgere, der, efter aflagt
 Eed, skulde ligne Udgiuorne paa hver Indvaa-
 ner, efter hans Væne og Formue. — I Bers-
 gen havde Forsvarsvæsenet den heldigste Frem-
 gang. Endeel unge Mennesker, som ikke havde
 taget Borgersekab, oprettede frivilligen et Corps
 Artillerister, som dagligen forøgedes og blev af
 Officierer ved det Kongelige Artilleriecorps øvede
 i at bruge Canoner. — I Christiansandsstift
 havde

havde adskillige Sognepræster opmuntret deres Sognefolk til at øve sig i Vaabens Brug og at værne om deres Eiendomme, dersom fiendtlige Capere eller andre bevæbnede Fartøier skulde angribe dem. De gik endog saavidt i deres patriotiske Nidkjerhed, at de tilbøde sig, personligen at tage Deel i Faren, og foregaae deres Sognefolk med Exempler paa Mod og Fædrelandskjerlighed.

En Sognepræst i Sjælland ansøgte i en Begjering om Tilladelse at oprette en almindelig Bevæbning i Sognet: "Som fød og opdraget blande disse værdige Landmænd, ønskede jeg i Forening med dem, at bidrage til Landets Forsvar, og tilbyder min Tjeneste til Landværners Oprettelse her paa Stedet. At mit Embede ikke vil lide derved, det vil jeg haabe og omhyggelig sørge for; at min Agtelse hos mine Sognefolk derimod vil tiltage, naar de see mig virke med dem til fælles Maaal, og ikke see nogen Fare, er ligesaa klart." — Hvor lidet man end kan indsee, at saadan patriotisk Selvopoffrelse, uden foregaaende Øvelse, vilde være af synderlig Nytte, i et Aarhundrede, hvor Krigskonsten er bragt til saa høi en Grad af Fuldkommenhed, maa man dog altid prise den gode Villie, hos Mand, hvis Exempel i store

og overhængende Farer virke med sand Underkrafte paa Folket.

I Kongestaden selv kjendte Nationens Iveringen Grændser. Alle, Høie og Lave, Fattige og Rige, kappedes om, at forsvare Fædrelandet og dets Afhængighed med fælles Kræfter. Digtene forfattede patriotiske Almuesange, der kunne opflamme Folkets Mod; de Rige offrede Guld paa Fædrelandets Alter; de mindre Formuende tilbøde frivilligen deres Arm. Selv Musernes Sønner forlode paa det første Bink deres Studerestue, ombyttede Bogen med Sværdet, og overde sig i at føre Vaaben. Grossererne sammenskjøde en Sum af 4155 Rdlr. som Bidrag til at bestride Udgifterne ved Forsvarsvæsenet; Kammerherre Lindencrone skjenkede 1000 Rdlr. til Hjælp til Armatur for Studentercorpsset; en stor Deel af Herremændene i Sjælland sendte deres øvede Skyttere ind til Hovedstaden, og disse omgave i et samlet Corps bestandig Kronprindsen, fort sagt, man kunne anføre utallige Exempler, der alle vidne om, at kun een Mand besjelede alle Danske Undersaatte.

D e l t M o d.

Det er ikke nok at Mennesket besidder Mod; naar Mod ikke styres af Fornuften, er det næsten ligesaa skadeligt som Feighed. Selv den ufornuftigste Skabning kan besidde en høi Grad af Mod; det glubende Dyr gaaer uforfærdet den siensynligste Fare i Møde, fordi det mangler Forstand til at indsee den, og overveie, om det ved at møde den kan høste nogen Gavn; men Mennesket allene blev det forbeholdet, at styre sit Mod efter Fornuftens Love, og det bør derfor ikke med blind Iver styrte sig i Faren, uden Gavn for sig selv eller andre. Dog kan dette kun gjælde der, hvor ikke høiere Pligter kræve et saadant Offer. Den, som i saadanne Tilfælde ikke allene bruger alt muligt Overlæg, for at trodse Faren, men endog gaaer den i Møde, ikke fordi han jo indseer hvad han vover, men fordi han ikke agter noget Offer

Offer for stort, der kan hjælpe ham at opfylde sin Pligt, hans Kjæthed fortjener i egentlig Forstand at kaldes ædelt Mod.

I.

Den sidste Søkrig imellem Engelland og Frankrig har, som enhver Søkrig, givet Anledning til mange egenmægtige og uretfærdige Handlinger mod neutrale Staters Skibe. De danske Søfarende, som især maatte taale mangen en Uretfærdighed, havde ogsaa Leilighed til at aflægge Prøver paa deres Mod og Standhaftighed, hvilket følgende Begivenhed tilfulde beviser.

Skipper Lorenz Johan Frost, fra Randers, førende Galeasen Rosenbust, som var ladet med Fødevarer, var i Begreb med at seile til Mallaga og Livorno. Efterat han længe havde kæmpet mod Storm og Uveir, kom han endelig den 17 Nov. 1794 østen for Teneriffa. Her mødte ham fire franske Krigsskibe, som sendte to Officierer ombord til ham. De havde Befaling at eftersee hans Papirer, og, efterat de havde sendt disse til Commandeuren, fik de Ordre at tage Styrmanden med tre Matroser fra Skipperen, og bringe ham ind i en fransk Havn. Frost, som
ikke

Ikke kunde begribe denne Fremgangsmaade, spurgte den franske Officier: paa hvad Grund han kunde bringe ham op, da hans Skib og Ladning vare neutrale. Officieren svarede, at han ligesaa godt kunde sælge sin Ladning i Frankrige, som i Engelland, og at Republiken ret godt kunde gjøre Brug af den til sin Flaade. Men da Frost fik Modvind, avancerede han alt mere mod Sønden, og kom den 22 Nov. Østen for Teneriffa, hvor han just stødte paa en engelsk Flaade, der i alt bestod af 32 Skibe. Om Middagen nærmede et Rangskib sig, og sendte strax to Officiere ombord til ham. Disse toge den franske Besætning og Papirerne fra ham, lode nogle Mand blive ombord, og seilede derpaa med ham til Admiralskibet. Kl. 4 kom Sluppen igjen med Papirerne og med Ordre fra den engelske Admiral, Lord Howe, at han frit kunde fortsætte sin Reise, dersom derte lod sig gjøre med de to Skibedrenge. Frost, som søgte hvad der som Skibets Anfører paalaae ham, svarede, at han ikke vilde forlade sit Skib, saa længe det endnu var i god Stand, og udbad sig to Mand til Understøttelse. Engelsen, som lovede, at han vilde see til, om han havde en dansk Matros at overlade ham, tog imidlertid Officieren og de to Matroser fra ham, og seilede
afsted.

afsted. Men dette Løfte blev uopfyldt; da de
 Engelske kom til deres Skibe, roge de Vaaden
 ind og raabte til ham, at han strax skulde for-
 lade Flaaden. Den brave Frost var her altsaa
 ene og aldeles uden Hjelp; to Skibsdrenge, den
 ene paa sexten og den anden paa sytten Aar, ud-
 gjorde hans hele Mandskab. I denne hjælpeløse
 Tilstand reiste der sig endnu desuden en stærk
 Storm, hvori alt Tougværket blev beskadiget.
 Dagen derpaa lagde Stormen sig, og nu arbeide-
 de han med sine to Drenge af alle Kræfter paa
 at istandsætte det Beskadigede. Nogle Dage der-
 efter kom en engelsk Fregat og Cutter til ham,
 og sendte Folk om Bord. Men disse vare ikke
 mindre sølesløse end deres Landsmænd; de plyn-
 drede hans Skib, og deres Kogjerrighed spare-
 de endog ikke Folkenes Klæder. Men Elementer-
 nes Rasen og Menneskenes Grusomhed kunde
 ikke svække denne retskafne Mand's Mod og Stand-
 haftighed; han vilde give Verden et nyt Exem-
 pel paa, at Menneskets Evne næsten altid staaer
 i lige Forhold til dets Villie. En heel Maaned
 maatte han nu atter kæmpe med alle de Farer,
 som et stormfuldt og uroligt Veir lig medfører.
 Hans halve Skib stod imellemstunder under Vand;
 alt Tougværket blev ødelagt, og Stormasten stod

saa

saar løs, at baade han og hans Dreng med al muelig Anspændelse ikke kunde holde den fast; Blandet styrtede ind i Skibet, og de vare nødte til at pompe temmelig meget. Endeligen fik han Berlengas Berne i Sigte, men uagtet Luften var tyk, Stormen stærk, og Søgangen høi; uagtet han hvert Dieblig maatte befrygte, at sætte Livet og Skibet til, saa hjalp hans Mod, Landsnærs værelse og Klogskab ham dog saa meget, at han fik Lotser fra Rota og Cadix, som bragte ham og hans Skib ind i den derværende Bugt. Kongen erfarede med Deeltagelse, hvor store Farer og Møisommeligheder, Skipper Frost paa den vanskeligste Tid af Aaret i fem Uger havde kjæmpet med, uden at have nogen anden Hjælp end to Smaadrenge, og uden at antage de Engelskes Forslag, at forlade Skibet. Hans Majestæt belønnede ham derfor, for denne retskafne og kække Handling med en Guld-Medaille, med Paaskrivt: Sortient! Directionen for Svassurance-Compagniet tilføiede endnu en Belønning af 200 Rdlr.

Lars Pedersen, en Huusmand af Østeds Sogn, Bygholms Gods, som for det meeste arbeidede ved Teglværket paa Bygholm, var i September Maaned 1790 een af sine Cammerater, Huusmanden Poul Christensen, behjælpelig i at bjerge Hø fra Holmen i Bygholms Mølleдам. En Flaade, hvorpaa Poul Christensen og et ungt Menneske, navnlig Jens Terkelsen, den Gang befandt sig, var allerede gaaet nogle Gange frem og tilbage, da den omsider begyndte at synke. Poul Christensen, som var en aldrende Mand, tabte derved Ligevægten, styrtede baglænds ud, og trak Jens Terkelsen med sig. Lars Petersen saae det fra Landet, ilede ned til dem, for at fresse dem, men da han ikke kunde svømme, tog han Enden af et Rieb i Haanden, og vadede ud i Vandet indtil Hagen. I det samme dukkede Jens Terkelsen op med den ene Haand, skjønt saa langt borte, at Lars Pedersen ikke kunde naae ham. Men uforfærdet styrtede denne brave Mand sig ud i Dybet, greb under Vandet, og fik lykkelig fat i Jens Terkelsens Haand. Nu arbeidede han sig, skjønt med stor Besværlighed, i Land, hvor Vanskeligheden endnu mere maatte forøges.

forsøges, da Bredden var steil, begges Klædet
 tunge af Vand, og Petersen ikke havde sine Hæn-
 der fri. Men omsider saae han sig ikke allene
 selv uden Fare, men endog et Menneske frelst ved
 hans Haand. Alle Tilstedeværende yttrede deres
 Forundring, og bevidnede enstemmigen, at de ikke
 følte sig stærk nok til at vove saa meget, om det
 end havde gjeldt en Broders Liv. — Poul Chri-
 stensen saae man ikke mere til fra det Dieblik,
 han styrkede ud. Hans Legeme blev først Dagen
 efter fundet, da man lod Vandet ud af Mølle-
 dammen.

3.

I Aaret 1793 den 13 Dec. kom i Dagbrækning-
 gen, i en overmaade stærk Storm, en Svensk Ga-
 lease, Gustav kaldet, ført af S. P. Hannerberg,
 og bestemt til Stockholm, paa Grund ved Helsing-
 øer. Da Helsingørs Fjelle Færgemænd saae at
 Skibet var i Nød, og Besætningen raabte om
 Hjælp, blev der paa det hurtigste føiet Anstalt
 til at udsende Baade, som med største Livsfare bleve
 førte igjennem Bølgerne ud til Skibet, og hvorved
 Mandskabet blev frelst. Noget derefter indtraf atter
 det Uheld, at den Svenske Jagt, Vandringsman
 den,

den, ført af Skipper N. Petersen, og bestemt til Stockholm, ligeledes kom paa Grund. Aldrig saasnart havde Førgesolkene faaet Die paa disse Ulykkelige, som Søen brød skrækkelig over, og om hvis Redning man med største Grund tvivlede, førend fem Mand satte sig i en Baad, for at redde dem. Men da Baaden allerede var Skibet temmelig nær, kom en stærk Søgang og kan trede den. I dette skrækkelige Uveir kunde de umulig redde sig ved at svømme, og en anden Baad kunde ikke hastig nok komme dem til Hjælp. Det var et gyseligt Syn for dem, der stode paa Strandbredden. De saae her deres Brødre paa Beie at blive et Offer for Bolgernes Rasen, midt under Opfyldelsen af deres Pligt. Men Forsynets Haand vaagede over dem; selv Søen, som truede at opsluge dem, forenede fire af dem, som kom levende i Land; den femte blev vel død optagen, men ved rigtig anvendte Hjælpemidler bragte til Live igjen. Disse rædsomme Optrin, som maaskee havde nedslaaet hvert andet Mennekes Mod, affrækkede ikke de brave Førgesolk fra at vove et nyt Forsøg, for at redde de ulykkelige Skibbrudne. I det Dieblik den første Baad var kantrøt, satte fem Mand sig i en anden Baad, trodsede Søen og den truende Livsfare, brøde igjen;

igjennem Volgerne, naaede omstred det strandede Skib, og reddede dets Mandskab.

4.

I Maret 1803 indstrandede et Skib imellem Billingebeek og Nakkehoved paa Kronborg Amt, en Fjerdingvei fra Billingebeek. Skibet, som kaldtes Neptunus, førtes af Coffardie-Capitain Hagelberg, Sollicutenant i Svensk Tjeneste. Dets Masten vare kappede, Noget afbrækket og drevet i Land, og Skibsmandskabet saae sig ikke istand til at faae den Skibsjolle, det havde ombord, udsat. En Mand, ved Navn Jens Jbsen, fra Nakkehoved, gik samme Dags Morgen ud paa Bakken, for at see om nogen Gosskade i den stærke Storm og Sneesoget skulde være indtruffen; han blev Skibet Neptunus vaer, og hørte Mandskabet raabe om Hjelp. Han skyndte sig derfor ned til Billingebeeks Fisserleie, og bekjendte gjorde der Strandingen. Nattet Billingebeek ligger tæt ved Rattetgat, gjorde Svungen det dog umuligt, at en Baad kunde roes langs med Strandkanten op til Skibet; desuden var Stormen imod. Beboerne valgte derfor den eneste myelige Udvei: de satte en Baad paa en Bogn,

og fjørte den til Strandingsstedet. Fisserne Johannes Andersen, Jens Hansen, Jens Jensen, Christen Nielsen, Jens Pedersen og Jens Olsen satte sig i Baaden, for at forsøge om de kunde redde de Skibbrudne paa Bræget, der lod til at være 60 Favne fra Landstokken. Da Veiret var haardt, og Baaden sattes fra Land i lige Linie med Skibet, fandt Folkene flere Vanskeligheder at stride imod, end de havde ventet. Da de vare komne halvveis, blev Baaden af Strømmen og Igen *) ført ned paa en Steenrevle, som ligger Østen for dette Sted, hvor Skibet stod. Ved dette Uheld kom Baaden til at hænge fast imellem Stenene, og var nær ved at kante, da Bølgerne brøde saa stærkt ind paa den, at den laae ganske paa den ene Side. Fisserne i Baaden kom derved i Livsfare, men holdt sig fast i Relingen, og vare saa heldige, at en Søstyrtning rev Baaden løs fra Stenene, og kastede den med alle Folkene i Land, uden at nogen af dem kom til Skade. Baaden var vel bleven noget beskadiget, men den kunde dog ved Øsning holdes læns. Da dette første Forsøg saaledes var mislykket, vovede de to gamle Fiskere Jens Pedersen og Jens Olsen ikke at gaae

*) Havets Tilbageflykning fra Landet.

ud igjen, og en anden Fisker, Niels Jensen, traadte i deres Sted. Johannes Andersen indsaae nu Ursagen til det første Forsøgs Mislykke, og Baaden blev, efter hans Raad, bragt høiere op under Vinden og Stormen vester paa, hvor han maatte betjene sig af en Pigstage, istedet for Roret, som paa Stenene var blevet afkastet. Ved Hjælp af denne og Harerne naaede de lykkeligen Skibet, hvor de lagde an ved Forstavnen, efter at Skibs-Mandskabet havde kastet et Toug til dem, for at hale Baaden ind. Dette Mandskab, som bestod af Capitainen, Styrmændene og syv Matroser, blev nedsladt fra Forstavnen og reddet. Ikke uden store Vanskeligheder kunde de Reddede bringes i Land. Tjorten Mennesker vare for stærk en Tyngde for Baaden; den stod fare for, at stikke for dybt, og derved at støde paa een af Stenene ved Landstokken, hvilke formedelsst Søstyrtingen ikke kunde sees. — Da de kom i Land tilbød Capitainen dem en Belønning, men med ædel Stolthed nægtede de at modtage den. Det er en ufravigelig Grundsætning for alle Søfolk der paa Stedet, at ingen, han være nok saa trængende, modtager libet eller meget for at have bidraget til Medmenneskers Redning.

Kongen, som blev underrettet om denne menneskefjerlige Handling, forundte de anførte fem Mand fra Billingsbek Sølvmedaillen for ædel Daad, og Tilladelse at bære den i et Baaud paa Brystet.

5.

Den i Helsingør værende Spanske Consuls Søn, et Barn paa tretten Aar, var i een af de første Dage af Martii Maaned i Aaret 1803 gaaet paa Søen, for at løbe paa Skoter. Ulykkeligvis faldt han igjennem Isen, som nylig var frossen til; Færgedrengen Abraham Hartvig, ligeledes et Barn paa omtrent elleve Aar, som leges de med sin Slæde, og var Bidne til dette Uheld, viste en Landsnærvarelse, der var ganske usædvanlig for en Dreng paa hans Alder. Neppe havde han seet Consulens Søn falde i Vandet, førend han kastede sin Slæde ud til ham, beholdt Enden af Touget i Haanden, holdt sig med den venstre fast ved en Tisstumpe, trak med den høire sin ulykkelige Legekammerat til sig ved Hjælp af Slæden, og reddede ham paa denne Maade fra at drukne. Nogle Færgesolk havde paa samme Tid været

været paa Isen for at fiske, og to af disse, som ved at see Drengen sysselsat, uden at de vidste hvormed, vare først komne til, bleve, da de selv ikke kunde redde den i Vandet faldne, efterdt Isen ikke kunde bære dem, Vidner til denne Drengs ligesaa overlagte som skjønne Handling. Det Danske Cancellie lod derpaa Abraham Hartvig overlevere Sølvmedaillen for ædel Daad, som en Belønning for hans saa tidlig udviste adle Mod og Mandsnærværelse.

6.

I Aaret 1803 reddede en fattig Skipper fra Amrum, navnlig Jøde Peter, ved Hjelp af Søfolkene Volker Quaden, Poul Koeslofs og Jacob Lasp, Mandskabet af et forlist Norsk Skib, som bestod af sex Mennesker, med egen Livsfare. Baaden, som ved denne Leilighed blev brugt, var bleven noget beskadiget, og den Skade troede Vedkommende at kunne afhjælpes ved en Godtgjørelse af 50 Rdlr. Det Kongelige General-Land-Oeconomie- og Commerce-Collegium, som var bleven underrettet herom, foreskillede Kongen denne Sag. Skipperen forund-

tes strax en Godtgjørelse af den Kongelige Caffe, og saavel han som de tre Søfolk, der havde bidraget til Redningen, fik en Belønning af 100 Rdlr. til lige Deling.

7.

Skipper Hans Kromand, som formedelst Modvind laae i November Maaned 1801 for Anker i Raagse Sund med sin Jagt, der var ladet med Hvede, og bestemt til Flensborg, kom d. 3 Nov. om Morgenen Kl. 9, da Orkanen rasede saa stærkt, at Ankertouget sprang, til at drive med sit Skib, og stødte an mod et lidet Steenrev, hvor Skibet sloges i Stykker, og sank, men dog saaledes, at Overfladen af Kabinen var lidet ovenfor Vandet. Paa samme reddede Skipperen sig tilligemed hans to Skibsfolk, som vare hans Søner. De maatte der udholde den ene Overfyllelse og Søstyrning efter den anden, uden mindste Haab om Redning. Trende Brødre fra Raagse, Lars, Christian og Andreas Olsen, søgte derpaa tre Gange forgieves at komme disse Ulykkelige til Hjælp, men den fjerde Gang vare de dog saa heldige, efter yderste Anstrængelse og med største

første Livsfare i en liden Bergensk Galle, — de større Baade vare drevne paa Land og sønder slagne, — at naae Braget, hvorfra de nedslæbte de tre halvdøde Menneſker, i deres lille, nu ganske overladede Galle, bragte dem i Land til Naagøe, og førte dem derpaa op til deres Bølliger, hvor de, efter Væne, paa det omhyggeligſte pleiede de Skibbrudne, der vare ſaa matte, at de ikke engang kunde føre en Skæe til Munden. Skipperen og hans ene Søn beholdt de i otte Dage hos ſig, og den anden Søn forblev der i tre til fire Uger, for, om mueligt at bjerge noget af Ladningen, Skroget eller Skibsredſkaberne. Af Ladningen blev der kun reddet ti Tønder Hvede, ſom vare i Sække. Diſſe bleve lagte op paa et Loft, for at tørres, men de vare ſaa gjennemtrukne af Søvand, at Hveden kom til at ſpire. Af Braget ſelv blev Alt hvad der kunde løsrives af Planker og deſlige, tilligemed Seil og nogle Redſkaber, ved de ædelmodige Brødræget Skib, bragt hjem til Marſtal, hvor de lode Skibet overvintre, uden derfor, eller for Beværtning og Pleie, at fordre nogen Godtgjørelſe. Statsministeren Geheimeraad Grev Neventlow underrettede ſtrax Cancelliet om denne ſjønne Handling, der var udøvet paa hans Grevſkab, og ef-

ter at dette Collegium havde forestillet Kongen Sagen, erklærede Hs. Majestæt, "at Han med særdeles Tilfredshed havde ladet sig forelægge Beretningen om disse tre Mands kjeffe og uegennyttige Handlemaade, og til Bevis derpaa skjenede enhver af dem Guldmedaillen for ædel Daad."

8.

I Maret 1802 indtraf Juleaften det Uheld, at en gammel Finlap, ved Navn Jon Mogensen, af Bronøe Præstegjeld, tilligemed hans Kone, kørte med deres Vaad, omtrent en halv Mil fra Præstegaarden Kolvereid. Manden kom aldeles fra Hvelvet, som dog Konen hængte ved, og saavel Mørket som Blæsten vilde gjort det umuelig for dem at reddes, dersom ikke handelsessvis Enken, Marith Anders Datter Riølv, hopen, og Pigen Elisabeth Niels Datter, et Fruentimmer paa nitten Aar, vare komne roende ad samme Bei. Disse reddede Konen, der, endnu hængende ved Hvelvet, kun havde faa Livskraft tilbage, og bragte hende i Land. Da Pigen Elisabeth Nielsdatter fik af den reddede Kone at høre, at ogsaa hendes Mand havde været med, og

var

var bleven borte, søgte hun strax at overtale En-
 ken Marith Andersdatter til at følge med sig,
 for at opsoge ham; men da denne ikke var villig
 dertil, løb Nigen allene til Egen, satte med me-
 gen Anstrængelse en liden Baad ud, og roede
 hen til det Sted, hvor hun havde fundet Hvel-
 vet og Konen. Hun fandt da endelig Manden,
 der endnu stod paa Kladerne, men uden Tegn
 til Liv. Glad herover fattede hun nu den Bes-
 flutning, at holde den Drukne fast med den
 ene Haand, medens hun roede sig i Land med
 den anden, hvilket hun ogsaa lykkelig opnaaede.
 Men af Mangel paa hurtig Hjelp maatte hun
 forlade den Drukne paa Strandbredden, og siden
 var det, al anvendt Umage uagtet, ikke mueligt
 at bringe ham til Live igjen. Imidlertid maatte
 den søde Bevidsthed at have gjort Alt, hvad der
 stod i hendes Magt, for at frelse et ulykkelige
 Medmenneske, yde hende ligesaa stor en Glæ-
 de, som om den, hun havde reddet, virkelig
 var kommen til Live igjen. Hendes menneske-
 fjerlige Handling blev desuden hædret med den
 for druknede Menneskers Redning udsatte Præmie.

9.

Efterat et vedholdende Uveir havde raset i en Tid af fjorten Dage, i Begyndelsen af September Maaned 1803, og Stormen havde samlet 36 Skibe i Havnen ved Christiansøes Fæstning, kom en Flensborger Jagt om Eftermiddagen Kl. 5, drivende mod Havnen. Men den rasende Storm med tunge Brydninger forbad Løtsene at seile ud til den, og, ubekjendt med Skjærene, stødte den paa, $1\frac{1}{2}$ Kabbels Længde fra Havnen, og blev sønderslagen. Den gamle Skipper, Christian W. Thomsen, klyngede sig fast til et Siderakkel med sin Søn, en halvvoxen Dreng, i sine Arme. To Mand holdt sig fast i Bantet, og Skibsdrengen søgte sin Frelse paa et andet Sted i Skibet. Dette Uheld, og de Ulykkeliges Skrig drog Fæstningens Besætning, og alle i Havnen liggende Skibsfolk, over to hundrede Mænd, til Pynten af Havnen. Fire Mand ilede ud i en Baad, for at frelse de Skibsbrudne, men da de syntes at see den visse Død for Dine, og det forekom dem umuligt at naae Jagten, vendte de om igjen. I samme Dieblik kom Fæstningens Commandant, Capitain-Lieutenant Kohl, tillilende, sprang i en Baad, og raabte til de Omkringstaaende, om nogen vilde

dele

dese den Glæde med ham, at redde de Skibbrudne. Fire Mand af hans Besætning fulgte med ham, og søgte Braget, men neppe naaede de samme, førend en tung Bræksø fyldte Baaden med Vand, slog Rorer og Tolde i Stykker, og borttog Skibsdrengen, uden at han siden kunde findes igjen. Da Fæstningens øvrige Besætning saae deres Commandant i Livsfare, søgte otte af samme, og en Mand fra et dansk Skib, i to Baade, strax ud til Braget. Uagtet en tung Bræksø truede alle tre Baade med Undergang, stræbte de dog uforsærdede frem, og, da Alsmagt havde skillet Faderen fra Sønnen, og Haabet om Frelse tilligemed Sandserne var forsvundet hos de Skibbrudne, reddede de den sidste, og strax derpaa den første, saavelsom de to Mand i Vansret. Skipperen, som følte sig pligtig til al muelig Taknemmelighed mod de kjeffe Mænd, der med egen Livsfare havde reddet ham, hans Søn og to Mand af hans Besætning, henvendte sig til Admiralitetet med Begjering, at disse maatte forundes den for tilsyneladende Druknedes Redning udsatte Præmie. Admiralitetet henstillede det til det Danske Cancellie, om de 13 Mand, som havde deeltaget i disse Skibbrudnes Redning, kunde tilkjendes en Belønning, der vidnede om det

bet Almindeliges Bifald. Det tilkjendegav Com-
mandanten tillige, at hans Handsmaade havde
været det kjer. Efter at Cancelliet havde fore-
stillet Kongen denne Sag, erklærede Hans Maje-
stæt: "Ligesom Vi med største Tilfredshed have
"lader os berette Commandanten paa Christiansøe
"Capitain-Lieutenant Kohls og endeel af Fæst-
"ningsmandskabets udviste ædle Adfærd, Kjekhed og
"Mod, ved at redde fire Mand paa et strandet
"Skib; saa ville Vi ogsaa, til Bevis paa Vor
"Agtelse og Bifald, skenke Commandanten Guld-
"medaillen for ædel Daad, og enhver af Mand-
"skabet samme Medaille i Sølv."

10.

I en stærk Storm, som rasede uophørlig fra
Nytaarsaften 1803, til den følgende Dag,
strandede, om Natten, et Skib, Theseus kald-
et, hjemmehørende i Stettin, og ført af Ca-
pitain A. B. Hoffmann, paa Fællesøvs Rev,
udenfor Høistrupgaards Marker. I Dagbrak-
ningen oinede man dette forulykkede Skib, og til-
kjendegav nu strax Mandene i den nærliggende
By Lund, der nærmest paa Forstrandseieren Bem-
meofte

metofte Klosters Grund havde Vaade, Skibets
 og de Skibbrudnes Uheld og Nød. Ufortøvet
 ilede disse brave Mænd de Ulykkelige til Hjælp,
 men da den stærke Storm og Søgang gjorde det
 umueligt, fra Byen af at naae Skibet til Søen,
 bragtes en Vaad paa en Bogn til Strandsbrede
 den, næsten en halv Mill fra Byen. De forsøgte
 at komme ud til de Skibbrudne, som med
 lydelige Raab bade om Hjælp fra Landet, og saaes
 at være i Livsfare; men Bølgerne sloge med
 skrækkelig Magt over Skibet, som hvert Dieblit
 stod Fare for, at sønderbrydes paa Revet. Al
 deres Anstrængelse var forgjeves, deels formædelt
 Bølgerne, som sloge høit paa Landet, da Vin-
 den bar derpaa, deels formædelt de stærke Bran-
 dinger paa Revet ved Skibet. Vaaden blev af
 Søen med yderste Magt kastet tilbage mod Lan-
 det; Skibets Beliggenhed gjorde det næsten umue-
 ligt, at nærme sig det, da høie Bølger optaarne-
 de sig paa begge Sider. Mod Middag kom een
 af de Skibbrudne drivende for Bølgerne i en
 liden Vaad, fra Skibet; men uagtet Vaaden tog
 megen Skade paa de store Stene, der laae nær
 ved Landkanten, blev han, skjønt med yderste
 Nød, dog reddet, og udmattet, ja næsten død,
 bragt ind paa Høistrupgaard, hvor han hos Jor-
 pagter

pagterenken, Mad. Ovesen, nød den bedste Pleie. Om Estermiddagen, da Stormen vedblev at rase med sin forrige Valde, faldt Stormassen over Bord, hvorved Skibet, som laae med Agterspeilet mod Vind og Bølger, svingedes med dets Forskavn, og fik Siden mod Vinden. Vel bleve nu de Skibbrudnes Forsatning, som en Virkning heraf, endnu skrækkeligere end før, thi Bølgerne gik med større Magt over Skibet, men ved dets Dreining, brødes de i Læfiden, og de brave Mænd fra Lund, gjorde sig nu, efter hvad de kunde skønne fra Landet, Haab om, at kunne lægge an ved Skibet, naar det kun blev dem mueligt, at arbeide sig igjennem de frygtelige Bølger, som brøde over Revet, imellem Landet og Skibet i en Afstand af omtrent en Halvsjerdingsvei. Uagtet Stormen og Søen raste skrækeligen, vovede nu Gaardmændene af Lund Peter Jensen, Jens Pedersen, Niels Jensen, Christopher Olsen og Ungkarl Lars Jepsen, et nyt Forsøg paa at redde disse Ulykkelige. Da Folkene paa Skibet saae dem sætte Baaden ud igjen, kastede een af de Skibbrudne, som havde bundet en tom Fustage ved sig, for des lettere at kunne svømme, sig ud i Søen, for om mueligt saaledes at naae Land, da han ansaae hver anden

Den Redningsmaade for umuelig. Da de i Baaden vare komne et temmeligt Stykke ud fra Landet, traf de ham ganske udmattet, fik ham med Nisje i Baaden, og af Frygt for, at han skulde døe, i den lange Tid, der kunde medgaae, inden de kunde naae Skibet, gik de tilbage, satte den Reddede i Land, overlode ham til de Folks Omsorg, som vare forsamlede paa Strandbredden, og bragte ham til Høistrupgaard, hvor han ligeledes fandt den menneskekjerligste Modtagelse. Efter at have øst Vandet af Baaden, satte de den ud igjen, arbejdede sig med den yderste Fare og Anstrængelse ud til Skibet, som de endeligen med megen Besværlighed naaede, noget efter Solens Nedgang, og reddede de endnu paa Skibet værende syv, nemlig Capitainen, en Passageer, Styrmand, tre Matroser og en Skibsbreng, alle afmægtige af Kulde og Angest. En Tilstedeværende havde, for at opmuntre dem til at redde, tilbudt dem først tredive og siden fyrgetyve Rigsdaler, og derpaa atter, da de havde reddet de Skibbrudne, ligesaa stor en Sum, men de afslog hver Gang dette Tilbud. — Provst Engelsbrecht underrettede strax Cancelliet om disse kjeffe Mænds ædle Handling, hvis Bærd endnu der ved forhøies, at ingen af dem var søvant, eller
nogen

nogensinde havde faret som Matros, men at de, som egentlige Agerdykere, kun brugte deres Baa-
de til at udfiske Korn, og hjælpe Skibbrudne at
bjerge. Beretningens Rigtighed bevidnedes ikke
allene af den Skibbrudne Capitain Hoffmann, men
ogsaa af Forvalter Thanning paa Bemmetofte,
som strax, da han erfarede de Skibbrudnes Fare,
var illet derhen for at opmuntre Folkene, der vare
sysselsatte med deres Frelse, og, om mueligt træffe
Foranstaltninger dertil. Kongen, underrettet om
det Hele, ved Landets høieste Justits-Collegium,
erklærede, at han med særdeles Velbehag havde
erfaret den Rjekhed, hvormed de opgivne Mand
havde bidraget til ni ulykkelige Menneskers Frelse,
og at han derfor i det mindste vil hædre disse
brave Dannemænd, med at skenke dem Sølv-
Medaillen for ædel Daad, og tillade dem, at bære
den i et Baaud paa Brystet.

 II.

I Aaret 1803, bleve to Fiskere, ved deres egen
Uagtsomhed oversejlede i aaben Sø, af Postjag-
ten, som gaaer imellem Corsøer og Nyborg. Tre
Matroses af Postjagtens Mandskab, ved Navn
Sane

Hans Sommer, Christian Frants og Christian Werner, ilede strax de Drukæde til Hjælp, og vare ved deres anvendte Bestræbelser saa heldige at redde dem. Disse brave Mænd lode sig ikke nsie med at have frelst to Menneskers Liv, men bestemte endog den for Druknedes Redning udsatte Belønning som en Gave for de to reddede Fiskere, til Erstatning for det Tab, de havde lidt, saavel ved deres Baads Beskadigelse, som ved Forliset af de Fisk, de havde i Fartvriet, og agtede at sælge i Corsøer.

12.

Den 20 Maji 1803, da det om Morgenen havde seet ud til godt Veir, vare de fleste Baade paa Saltjarnernæs i Island roede ud paa Fiske-rie. Paa een af disse Baade var Bonden Gudmund Jonsen paa Skildinganes med fire Mand. Hensimod Middag blæste det saa stærkt op med en Storm fra Norden, at der hverken for ham eller Andre var at tænke paa, videre at forsøge Fiske-riet. De satte derfor alle Seil til, og søgte Land. Men da Gudmund Jonsen kommer til den yderste Spids af Saltjarnernæs, seer han

en

en Baad med to Mand, der kommer langt
 bag efter ham, kastes af de voldsomme Bølger
 paa en Klippe noget udenfor. Baaden kantrer,
 og der synes aldeles ingen Redning muelig for
 de to Mennecker, der vare i den. I Dieblikket
 befaler Gudmund Jonsen sine Folk at roe til
 Klippen. De efterkomme hans Befaling, men
 Brændingen gaar her saa høit, at de ikke uden
 at sætte deres Liv i største Fare, tør vove sig
 ud til den kantroede Baad. Gudmund Jonsen
 beder nu sine Folk, paa det inderligste om at
 redde de to Mand, hvoraf den ene kunde sees
 imellem Bølgerne, holdende sig fast ved den kan-
 trede Baad. Men de to af Folkene ere paa in-
 gen Maade at formaae til at vove sig i saa
 dødsfærlig Livsfare. Da Gudmundsen seer, at
 Overtalelse ikke kan hjælpe, griber han til Trus-
 ser mod enhver af dem, der ikke vil lyde hans
 Befaling. Dette virker; alle efterkomme hans
 Bud, og midt i den skummende Brænding slider
 han med egen Haand den ene af de Drukneede,
 der nu var aldeles uden Mæle og Samling, løs
 fra Braget af Baaden. Den anden var allerede
 længe forhen bortskyllet af Brændingen. Saa-
 snart Gudmund Jonsen er udenfor Brændingen,
 sætter han igjen Seil til, og befaler at roe i al
 muelig

muelig Hast til den næste Gaard. Dog vælger
 han ikke den yderste Gaard paa Næffet, men
 Lamberstad Bispegaard, som han vidste laae nær-
 mest ved Søen, ifkun lidet over et Bøffeskud fra
 den ansørte, og hvor den Drukneede tillige kunde
 vente den bedste Pleie. Ligesaa hurtigen som
 han havde reddet den Forulykkede, bringer han
 ham i Land, thi paa nogle Krampetræk nær,
 yttrede han kun faa Livstegn. Den Druk-
 nede blev nu lagt i en god Seng, og behandlet
 efter bedste Skjønnende. Man sendte i en Hast
 Bud til Landphysicus, og ved de Redningsmidler,
 som dennes duelige Medhjælper anvendte, begyndte
 den Syge, efter fire Timers Forløb, at komme
 til sine Sandser igjen, og var inden 24 Timer
 uden al Fare. To Dage efter at den Reddede, som
 hedte Biarne Thordersen var kommen sig, og tagen
 bort fra Biskoppens Huus, sendte han Biskop-
 pen fire Rigsdaler, hvilke han, som en yderst
 fattig Mand, havde laant hos Kjøbmand Petrus
 i Reikevig, med Begjering, at disse Penge maatte
 leveres Gudmund Jonfen, til lige Deling mellem
 de fire Folk, som vare i Baaden med ham.
 "Ham selv" sagde han: "tør jeg intet byde, thi
 det vilde være en Fornærmelse mod hans bekendte
 ædle Tænkemaade." — Biskoppen modtog Pen-
 gene,

gene, affærdigede strax et Bud til Gudmund
 Jonsen med dem, og underrettede ham om deres
 Bestemmelse. Dagen efter indfandt Gudmund
 Jonsen sig selv hos Biskoppen, og fortalte ham,
 at han ufortøvet havde sendt disse fire Rigsdaler
 til Biarne Thordersen, og tilføiede, at han als-
 drig vilde holde et Menneske paa sin Baad, der
 ikke uden Betaling, i saadanne Tilfælde vilde
 vove sit Liv for Andres Redning. Biskoppen
 forestillede ham Resolutionen af 6 Junii 1787,
 og den Douceur, han i Følge samme kunde vente
 sig, men han svarede med Bestemthed: "at han
 altid agtede at redde sine Medmenneskers Liv,
 naar han kunde, men aldrig for Penge." En
 saadan Handling, og et saadant Sindelag for-
 tjente en Belønning, og fik den. Kongen for-
 undte den retsrafne Bonde, Gudmund Jonsen
 Guldmedaillen for ædel Daad, og tillod ham at
 bære den, som et Hederstegn, paa Brystet.

13.

Krigsskibet Slesvig, som blev byggt 1766 og førte 50 Canoner, var 1777 nær ved at strande mod Klipperne i de norske Farvande. En Loots, navnlig Gunder Rjølfsen Fristad, som saae den farlige Forsætning, hvori dette betydelige Skib befandt sig, anvendte al muelig Umage for at redde det. Han var saa lykkelig at redde Skibet og hele Mandskabet, og bragte det derpaa ind i en Havn, som kaldes Eggersund, 9 Mile fra Stavanger. Hans Mod frelste ikke allene et Skib af stor Værdie, men endog et stort Antal brave Sømand. Kongen, som erfarede denne skjønne Handling, belønnede den fortjente Loots med hundrede Rigsdaler, og gav Skibschefen Hr. von Winterfeld strax Ordre, at hædre denne Mand med følgende Væresbeviisning. Den Dag da Skibet skulde affeile, bleve alle Lootser, Fiskere og andre der i Egnen boende Folk forsamlede paa Skibet, og i deres Nærværelse overleverede Commandeuren denne Hædersmand Medailen pro meritis, med den Tilladelse, at bære den i et blaat Baand. Gjennemtrængt af den varmeste Taknemmelighed, raabte den brave Mand: "Gud velsigne Kongen," og hele Skaren af de tilstedeværende Folk gjentog med een Stemme hans Ord.

E d e l m o d i g h e d .

Da Menneskene saa ideligen trænge til gjenfaldig Hjelp, og uden fælles Medvirkning, det Heles Vel ikke saa let vilde kunne fremmes og befæstes, saa er **E**delsmodighed een af de Dyder, der gjør Mennesket meest **E**re, og som enhver, i hvilken Stilling han end besinder sig, har Leilighed til at udøve. Der gives altid **T**rængende, der sukke efter Hjelp, Lidende, i hvis **S**aar der kan gydes Balsom, **U**lykkelige, der kunne reddes paa **B**redden af **A**sgrunden. Den **E**delsmodige handler uden **H**ensyn til jordisk **B**elønning eller **E**re; han handler hoimodigen uden endog at tænke paa, at hans **H**andling vil blive bekjendt. Jo mindre **H**ensyn han kan tage til jordisk **F**ordeel, desmere glæder hans **F**oretagende ham, og hans eneste **A**ltraa er at redde, understøtte, og glæde den, som trænger til hans **H**jelp. Han sætter ingen **P**riis paa

paa sin egen Lykke, naar han ikke kan dele den med Andre, thi at see sine Medmennesker glade og lykkelige er Hjemedet for hans Bestræbelser. Han agter ingen Opmærksomhed eller Fare for stor, i det Dieblig den kan lede ham til dette hans skionne og herlige Maal.

I.

Bondekarlen Jørgen Andersen af Annise By, paa Kronborg Amt, viser os et sjænt Exempel paa ædelmodig Sødskendekjerlighed. Da hans Forældre døde, forlod han en god Tjeneste, for, som en sand Fader, at tage sig saavel af sine tre smaa Sødskende, hvoraf den yngste ved Forældrenes Død var fire til fem Aar gammel, som af et forladt uægte Barn, paa et Aar, hvilket hans Søster var Moder til. For det sidste Skyld holdt han sin yngste Søster bestandig hjemme, uagtet hun allerede var confirmeret. Efter at han i en Tid af ti Aar havde udvist denne høie Grad af Edelmodighed, lod Cancelliet, underrettet herom, ham tilstille ved Amtmanden 10 Rdlr., som et Bevis paa sin Opmærksomhed og Agtelse.

Morten Bjørnse havde det dobbelte Uheld, at fødes døvstum, og at miste sin Fader, som var Bager i Faaborg, i en meget ung Alder. Denne efterlod Familien i største Fattigdom, og Enken, der var Stifmoder til den døvstumme Dreng, og et mindre Pigebarn, havde endnu sit eget spæde Barn at sørge for. Men hun kunde ikke tilveiebringe det Nødvendige, og Drengen, som under Forældrenes Opdragelse skal have været et meget uregjerligt Barn, maatte gaae omkring i Byen og samle Almisse til den trængende Familie. Kort ved at see denne Ulykkelige's Nød, som havde lagt Tømme paa hans Uregjerlighed, og gennemtrængt af Medlidenhed med hans Skjebne i Fremtiden, gjorde Malermester Lange i Faaborg et Forsøg paa at redde ham, og danne ham til et nyttigt Medlem af Staten. I Aaret 1798 tog han ham til sig i sit Huus, forskaffede ham alle Nødvendigheder, som han var aldeles blottet for, og forsøgte at meddele ham alle de Kundskaber, han saae sig istand til. Han begyndte med at lære ham at skrive, lod ham afskrive Alphabeter nogle Gange, viste ham stedse de skrevne og trykte Bogstaver ved Siden af hverandre, og gjorde

gjorde ham det begribeligt, at de betydde eet og det samme. Da han temmelig vel havde lært at skrive Alphabetet, viste han ham een og anden Gjenstand, skrev alle de Bogstaver, hvoraf dens Benævnelse sammensættes, i lang Afstand fra hverandre, og lod ham sammenbinde dem; dette lykkedes. Derpaa foreskrev han ham alle de Navneord, der faldt ham ind, lod ham efterskrive disse, og betydde ham bestandig, at de brugte Bogstaver just udfordredes til Tingenes Benævnelse. Drengens Hukommelse og Opmærksomhed bragte ham snart saavidt, at han nogenlunde kunde skrive Benævnelsen paa enhver Ting, som forekom. Ved at udkaste Ting, som kunde tælles, og hver Gang at skrive Tallet derpaa for ham, lærte han ham at tælle og at skrive Tal; han lærte ham ogsaa snart, at afdele Penge i Rigsdaler, Mark og Skilling. Han bibragte ham dernæst Begreb om Vægt og Maal, og Tidens Afdeling. For at udvikle hans Forstand, foreskrev han ham først korte og simple Spørgsmaal, som kunde besvares med Ja og Nei, men søgte stedse, førend han lod ham svare, at underrette sig om han havde fattet Spørgsmaalene. For at see, hvorledes han kunde læse i trykte Bøger, foretog han ham Steder til Afskrivning, gav ham

Bøger med korte Fortællinger i, som han lod ham lære udenad, og siden afskrive efter Hukommelsen. For at overbevise sig om, hvorvidt han begreb, hvad han læste, foretog han sig, at catesisere derover, udsøgte saa mange Spørgsmaale af Stykket, som mueligt, og bragte ham derved snart saavidt, at han nogenledes kunde besvare ethvert Spørgsmaal, som laae deri, uden at sammenblende Svarene, og saaledes at man, uagtet der vel i Svaret kunde mangle Sammenbindelsesord, og Ordene ikke altid stode paa rette Sted, dog stedse kunde see, at han fattede, hvad der spurgtes om. Da han saaledes havde udviklet hans Forstand, og ved passende Leiligheder gjort ham opmærksom paa Skabningen og Skaberens, gjennemgik han en Deel af Lærebogen i Religionen med ham. Da han havde bragt det saavidt, at han temmelig vel kunde besvare ethvert Spørgsmaal, som efter denne Bog gjordes ham, anmodede Lange den residerende Capellan der i Byen, Pastor Boesen, om at antage ham til Confirmations-Underviisning. Pastor Boesen havde derpaa næsten hver Aften skriftligen undervist ham, og siden confirmeret ham. Lange søgte ikke allene at udvikle hans Forstand, og danne hans Sæder, men underviste ham endog i

Tegning og Malerkunst, hvori han bragte det temmelig vidt. Han malede nu, efter hans Forsarning, med ikke ringe Færdighed, og vidste ret godt at anbringe Lys og Skygge. Paa nogle Herregaarde i Fyen, hvor hans ædelmodige Lærer havde taget ham med sig, for at male, tog han Prospecten af endeel Steder. Da Drengen var 14 Aar gammel, lod han ham i Aaret 1801 indskrive ved Malerlauget paa sex Aar, for at lære Malerhaandværket, og i dette Tidsrum haabede han, at kunne danne ham til en duelig Malersvend. En saadan ædel Handling, der var forbunden med Opoffrelse af Tid, Flid og Penges, kunde ikke undgaae vor Regjerings Opmærksomhed; Cancelliepræsidenten Kammerherre Kaas havde aldrig saasnart paa sin Embedsreise i Fyen erfaret den, førend han gjorde Cancelliet opmærksom derpaa. Dette Collegium lod strax indhente en udførlig Efterretning derom, og forestillede Kongen denne skønne Handling. Malermester Lange forundtes Guldmedaillen for ædel Daad.

3.

Selfabet, Kongens Klub, havde af Taknemmelighed for den Kongelige Tilladelse, at bære dette

Navn, fattet den roesværdige Beslutning, at udsætte en Belønning af 50 Rdlr. for den ædelmodigste Handling, af et Menneske i de lavere Stænder, hvis Naalidelighed kunde godtgjøres med tilbørlige Vidnesbyrd. Det udsatte derhos to mindre Belønninger for de to næst gode Handlinger. Den 29 Januari 1783, da Selskabet høitideligholdte Kongens Fødselsdag, bleve de tre Personer, som de dertil udnævnte Medlemmer havde tilkjendt Prisen, afhentede i en Karet. Den første var en fattig Soldat, som havde taget nogle Børn til sig, hvis Fader havde dræbt sin Kammerad i en Overrølse. Den anden, en fattig Borger, havde optaget en fremmed Mand med fem Børn, som var kommen fra Island, i sit Huus, underholdt dem i to og tyve Uger, og skundom endog deelt med dem sit kummerlig for tjente Brød. Den tredie var en Tjenestepige, som havde anvendt sin suurt fortjente Løn til at husvæle sine gamle og fattige Forældre, hvoraf den ene dog kun var hendes Stedmoder, og som af barnlig Kjærlighed havde negtet sig selv endog det Nødvendigste. Den første fik den høieste Belønning, og de to Andre de næste Præmier af tredive og af tyve Rigsdaler. Da disse tre ædle Mennesker indfandt sig i Selskabets Bærelser,

anviste

anviste man dem strax den øverste Plads. Her gjeldte ingen anden Rang, end den Dyden indrømmer Mennesket. Derpaa blev der opført en Cantate, og holdt en Tale til Dagens og disse retskafne Folks Hæder. Da denne var endt, bleve Belønningerne uddeelte. Om Aftenen drak man over Bordet de Belønnedes Skaal, under Paukers og Trompeters Lyd. Det var en sand Fest for Edelmodighed og Dyd. En af Selskabets Directeurer aabnede nu Ballen med Tjenestepigen, og ethvert Medlem bevidnede disse Edle sin uskromtede Hviagtelse. Det smertes Forfatteren af denne Samling ret inderlig, at han ikke veed Navnet paa disse tre Menneskevenner, men det er ham imidlertid dog en Trøst, at han kan redde deres hæderfulde Daad fra Forglemmelse.

4.

I Natten den 19 til 20 Nov. 1794 havde en Skipper, ved Navn Jacob Johan Gerdes, det Uheld, at komme paa Grund Østen for Gjeddesby paa Den Falster. Indbyggerne kom strax om Morgenen ned til Stranden, reddede med største Livsfare Skipperen og Skibsmandskabet, og op-

toge dem paa det venstabeligste i deres Huns. Fredagen derpaa kom Strandeieren Kammerraad Friis til Gieddesby, antog sig Skipperens Sag, og blev enig med Bønderne der paa Stedet om at redde Skibet og dets Ladning saasnart og saa hastig som mueligt. Men da Veirliget og den høie Søgang gjorde det umueligt at foretage sig noget i den Henseende, saa opsatte de denne Forretning til den paafølgende Mandag. I denne Mellemtid kom Pastor Friedlieb, Sognepræst til Schielby og Gieddesby, i Embedsforretning til sidstnævnte Sted. Han boede kun en Mil fra Strandingsstedet, og havde altsaa allerede erfaret Skipper Gerdes Skjebne. Da denne retskafne Mand formodentlig vidste, at mange af Stedets Indbyggere vare fattige, og da han som Menneskekjender følte, hvad Fattigdom under saadanne Omstændigheder kunde forlede til, saa ansaae han det for Pligt, at anvende Religionens Forskrifter, og sin Anseelse som Folkelærer, som et Bærg mod enhver uædel Fristelse, der kunde opvaagne hos nogen af Indbyggerne. Han besøgte strax den ulykkelige Sømand, underrettede sig paa det omstændeligste om alt, hvad der ved denne Leilighed var forefaldet, og trøstede ham saa godt som mueligt. Derpaa gik han i Kirken, hvor alle

Byens

Byens Indbyggere vare samlede. Han besteg Prækestolen; forelæste Tilhørerne det paa 23de Søndag efter Trinitatis bestemte Evangelium af Matth. 22, 15 til 22, om Skattens Mynt; begyndte derpaa at præke om Uredelighed og Evertie; skildrede disse Laster med de meest levende Farver; talte derpaa om den bekjendte Tildragelse med Skipper Gerdes Skibbrud. "I have paataget Eder," sagde han: "at komme Eders lidende Medbrødre til Hjælp; paataget Eder at redde deres Guds, som er strandet paa Eders Kyst. Himlen vil sikkerligen gjengjelde Eder eders prisværdige Iver for at række den Ulykkelige en hjælpsom Haand. Men I saae nu Bæredønnen i Eders Hænder. Skulde en iblandt Eder være for svag til, ikke at modstaae den Fristelse, at forvandle noget af dette Guds, o, saa gid han maatte betænke! at Guds retfærdige Dine vaager over alt; at han er Vidne til vore lønlige Foretagender, og at hverken Jordens Indvolde eller det uendelige Himmelsrum kan skjule noget for hans Afsyn." Hans Ord gjorde Indtryk paa Tilhørerne, og ingen forlod Kirken, uden med et rørt Hjerte og vaade Dine. Men den fortræffelige Præst lod sig imidlertid ikke nøie med, saaledes at have formanet Indbyggerne til Redelighed.

hed. Han tog endog adskillige Gange ned til Strandningsstedet, var selv tilstede da Varene bleve bragte i Land, gjentog ved denne Leilighed sine Formaninger, og paamindede dem især om, at handle saaledes, at de udenlandske Rixsmænd kunde sige om dem: "paa Gjeddesby boer der redelige Folk!" Den værdige Folkelærers Formaninger vare heller ikke frugtesløse, og Erfaringen lærte, at hans Menighed fuldkommen efterlevede dem.

Eierne af det strandede Skib lode siden til Erkjendelighed bekjendtgjøre en Efterretning om den hele Strandning, og erklærede offentligen, at ikke det ringeste af Ladningen var bleven forvandsket, men at Præsten Friedlieb, Kammerraad Friis og Indbyggerne paa Gjeddesby, havde opført sig som sande Menneskevenner.

5.

I Aaret 1806, udbrød der en Krig mellem de forenede nordamericanske Fristater og Tripolis. Tripolitanerne toge en americanisk Fregat, Philadelphia kaldet, og holdt dens Mandskab i haardt Fangenskab i Tripolis. Det var umueligt for Officererne

ciererne at forskaffe sig Livets første Fornødenheder, og de saae sig nødsagede til at modtage deres daglige Føde fra anden Haand. Lykkeligviis traf de i den derværende danske Consul Nissen, en Mand, som stod dem bi af alle Kræfter, og forsynede dem i deres hele Fangenskab, som varede nitten Maaneder og tre Dage, med alt det Fornødne. Naar de Summer slap, der vare anviste til Fregatcapitainens Naadighed, gjorde Nissen daglig Udslag for dem, indtil han atter fik Anvisning, enten fra Commodoren i Middelhavet, eller fra den amerikanske Charge d'Affaires i Tripolis. Ved denne sande Dannemands Omsorg fik Fangerne deres ordentlige Pleie, og bleve betryggede mod Barbarers Oprækkerie. Denne hans Omsorg strakte sig ikke allene til Officiererne, men ogsaa til Sømandene og Soldaterne. Han var den første Christen, de fik Die paa, da de landede paa de africaniske Kyster. Han mødte dem samme Aften da deres Uheld indtraf, med den inderligste Deeltagelse, sendte dem strax Fødemidler og Sengeklæder fra sit eget Hus, og formidlede saa meget som muelig deres sørgelige Forsfatning. Som en sand Menneskeveen udsatte han sig selv for den største Fare, blot for at hjælpe sine ulykkelige Brødre. Da den amerikanske Com-

mandeur Preble angreb Tripolis, var Nissens Huus, ligesom hvert andet, ja han selv med, udsat for Bomberne. Capitain Bainbridge bad ham ofte, at forlade denne farlige Stilling, og forsøge sig til Haugen, hvor de andre Consulere vare, men han paalagde ham, ikke længere at nøde ham til at forlade Byen, da han hellere vil udsætte sig for Escadrens Kugler og Bomber, end forlade Fangerne i en hjælpeløs Tilstand. Medens han saaledes vedblev at opfylde Mennekketjerslighedens Pligter, og at hædre det danske Navn i fjerne Lande, havde han paa et Haar nær mistet Livet ved en Kugle fra Skibet Constitutionen. Capitain Bainbridge sagde selv i et Brev, som siden blev forelagt Regjeringen i de Nordamerianske Stater, at hans Mandskab uden den brave Nissens Hjælp vilde i nogle Dage have manglet Føde, og at han ikke noksom kunde beskrive alle de Tjenester, som denne ædle Dannemand havde bevist ham og hans Medfanger.

6.

Frederik den Femte fandt engang midt om Sommeren uden for Døren af sit Bærelse paa

Fre.

densborg Slot, en Student, som, formedelst den
 stærke Hede, var falden i Søvn. Han havde
 lagt sin Ansøgning i Hatten, for at have den
 i Beredskab, naar Kongen kom ud. Den eiegode
 Frederik tog den, læste den, og skrev paa den:
 bevilget. Derpaa lagde han den igjen i Hat-
 ten, og raabte nu med sin mandige og gjennem-
 trængende Stemme: Hvem er der? — Studenten
 vaagnede, faldt paa Knæ, da han blev Kongen
 vaer, og overleverede ham sin Ansøgning. Kon-
 gen aabnede den og sagde: den er jo bevilget?
 og leverede den i det samme til Supplicanten,
 paa det han kunde overbevise sig selv derom. Da
 Studenten nu udbrød i Taksigelse, sagde Kon-
 gen med en venlig Mine: "Gud giver det
 sine Børn ofte som i Søvn."

Flid i Studeringer.

Ligesaa nødvendigt det er, at der gives Mennesker, som ene sysselsætte sig med at dyrke Jorden, og frembringe Livets Fornødenheder, saa nødvendigt er det og, at der gives Andre, som ved at dyrke deres Forstand, og berige deres Land med gavnlig Værdom, sætte hine istand til, deels at forædle Naturens og Konstens Frembringelser, deels at føle deres høiere Kald, som fornuftig og tænkende Væsener, der bør betragtes som Skaberens Messerstykke. Men Veien til Videnskaberne er ikke altid bestrøet med Roser; stundom er den endog begroet med mange Tjørne, som man ikke kan overvinde, uden Mod, Flid og Urokkelighed i sine Forsætter. Dog jo flere Hindringer man paa denne Bane har at overvinde, des større er Seieren, naar man har naaet sit Maal. Den stolte Tante, engang at kunne udbrede gavnlige Sandheder og

Oplysningens velgjørende Straaler blandt sine Medmennesker, styrker den Ketskaafnes Mod. Han soker hos sig selv, at den Sæd, som han saa mæsommeliggen udsæer, med Tiden bærer tusindfold Frugter; at en veldyrket Forstand, og en Samling af gode og nyttige Kundskaber er en Skat, som aldrig kan betroves os af nogen Dødelig, aldrig kan fortæres af Tiden, eller opluges af Vølgerne.

Den sande Lærde æres i alle Lande og hos alle Folkelag. Hans Navn lever saa længe som Frugterne af hans Studeringer nytte deres gavnlige Virkninger paa Menneskeslægten, og selv naar disse opføre erindres dog hans Minde med Taknemmelighed. Han behøver ikke at lade udse Stromme af Menneskeblod, for at blive omtalet i Historiens Aarbøger; han behøver intet usfelt Marmor, ingen leiet Hylker til at forevige sit Navn hos Efterverdenen.

I.

Hans Mønsen, er fød i Roogen ved Fahretøse i Marsklandene, i Maret 1735. Han er Landmand og een af de faa, som ved egen Genie og utrættelig Flid, uden mundtlig Underviisning har bragt det temmelig vidt i de høiere mathematiske Videnskaber, og foruden Naturkundskaben og andre

andre fortræffelige Indsigter, lært saa meget af Sprogene, at han er istand til at forstaae alle de mathematikke Bøger, der ere skrevne i det franske, engelske, hollandske og latinske Sprog. I Skolen lærde han, naar man undtager Religionen, ikke andet end Læsning og Skrivning, og noget af Regnekunsten, men altsammen med saa lidet Held, at Skolemesteren i Zahretost klagede ofte over ham hos hans Forældre. Hans Lærer var især misfornøiet med ham, fordi han allerede i sine Lege øvede sig i Mechaniken, og forfærdigede s. Ex. smaa Vogne, Huse, Skibe, Dæmninger, Møller o. s. v. Han havde Lyst til Alting, kun ikke til sin vrantne Skolemesters Underviøning. Engang fandt han iblandt adskillige gamle Bøger, som hans Fader havde gjemt, nogle, som vare skrevne paa Hollandsk, og dernæst en Bibel i samme Sprog. I disse begyndte han at lære Hollandsk, øvede sig derpaa i at læse de større hollandske Bøger, og søgte at ulede Ordenes Betydning fra deres Lighed med de Plattyske. Efter en kort Tids Forløb forstod han det hollandske Sprog.

Stedse vant til at sysselsætte sig med Ting, som vare uoverensstemmende med Skolemesterens Ønske, faldt han endelig paa, at gennemgaae

Figurerne i Euklides, hvis 15 Bøger, oversatte paa Hollandsk af Claas Jans Booght, han fandt blandt sin Faders Bøger. Figurerne opvakte hans Nysgjerrighed. Til sin Forundring blev han vaer, at han vel forstod Ordene, men ikke deres egentlige Betydning. Utallige Gange lagde han Euklides igjen fra sig, men tog bestans dig igjen fat paa den, for at lære at kjende Figurerne's Diemed. Efter mange Forsøg lykkedes det ham endelig at indsee, at det hele Værk kun indeholdte rene og faste Begreber, og at Figurerne kun ere bestemte til at komme Indbildningskraften til Hjælp. Nu gik der et nyt Lys op for ham; han anvendte dobbelt Iver, og i sit fjortende Aar kjendte han allerede de vigtigste euklidiske Læresætninger. Dette mishagede imidlertid ingen mere end hans Skolemester. Af Uagtsomhed havde han engang lagt et Stykke Papir med Figurer af Euklides i een af sine Skolebøger, hvilket Skolemesteren blev vaer. Nomsen kunde ikke sin Lectie, og nu holdte den opbragte Lærer en skrækkelig Straffepreken for den stakkels Lærling, og bebreidede ham i hele Skolens Paasyn hans Ugudelighed og Ulyst til gavnlige Lærdomme. Denne usornuftige Jrettesættelse kunde imidlertid ikke afholde ham fra at studere sin Euklides,

des, men den bidrog endog til at gjøre ham Videnskaben end mere dyrebar. Ikke længe derefter var han saa heldig at faae Wolfs Udtog af alle mathematiske Videnskaber af Pastor Krebs's Børn; da han blev serten Aar gammel forlod han Skolen. Hans overtroiske Skolemester, havde den vrangte Indbildning, at han gav sig af med Troldoms-Figurer, og Faderen, som var lige saa overtroisk, troede i sin Enfoldighed, at hans Søn havde lært Ting, som i det mindste ikke kunde forstaa ham Brød. Faderen ansatte ham nu 1752 ved Dæmningsarbeidet, og han maatte fra Paaske til Mortensdag erille en Karre, som brugtes til dette Arbeide; men i Hviletimerne satte han sig ned og studerede i sine Bøger, og medens han arbejdede, svævede disse Forestillinger endnu bestandig for hans Sjæl. Denne Korretning gav ham ogsaa Anledning til at anstille Betragtninger over Dæmningsvæsenet, og betragte Alting fra euklidiske Synspuncter. Om Vinteren lagde han sig nu alt mere og mere efter mekaniske Arbejder i Træ og Metal. Han loddede, støbte, dreiede ic., og forfærdigede sig forskjellige Instrumenter. Hindringerne og Behreidelserne fra hans Forældres Side toge nu ogsaa af, fordi de nu indsaae, at han ikke drev nogen Trolddom, og han kunde

Kunde altsaa med mere Frihed følge sin Lyst til Videnskaberne.

Ofte drev hans Videlyst ham til at spørge ældre Folk, som han havde Grund til at vente sig nogen Undervisning hos, om en eller anden Ting, men han fik for det meste enten et utilfredsstillende eller fornærmeligt Svar, fordi man behandlede ham som hver anden Bondedreng. Han besluttede altsaa ikke at søge nogen Lærdom mere hos Mennesker. Han tog sin Tilflugt til de gamle Bøger paa hans Faders Loft, for i dem at søge Raad og Kundskab. I blandt disse Skrifter fandtes nogle angaaende den sphæriske Astronomie, men kun faa theoretiske. Han indsaae desuagtet allerede den Gang, at han ved Hjælp af astronomiske Tabeller kunde beregne og forudbestemme Solens, Maanens og Planeternes Længde, deres Standpunct, Formørkelse o. s. v., men, naar man undtager Gietermakers Tabeller, fandt han ikke saadanne astronomiske Tabeller i sine Bøger.

Hans Begjerlighed efter, selv at anstille saadanne Jagttagelser, tiltog med hver Dag. Han prøvede, at forfærdige af Calenderen selv en saadan Tabel for Maanen, som Gietermakers for Solen, men naturligtvis uden Nytte, thi han

kjendte

Kjendte den Gang næsten aldeles intet til Solens Anomalier. Endelig var han saa lykkelig at faae Rembs Astronomie til Laans, og denne var de første astronomiske Tabeller, der gjorde ham bekendt med Stjernernes Regioner. Den Gang seirede hans Overbeviisning over det tychobrahiske System, om Solens Bevægelse omkring Jorden, som Skolemesteren havde beviist ham af Bibelen. Den Fornøielse, han følte ved den Opdagelse, at det er Jordens Skygge, som forarsager Maancformørkelse, og Maanens, som forarsager Solformørkelse, og den Lethed, hvormed han forud kunde beregne disse Skygger og deres Størrelse, gjorde, da han første Gang anstillede Jagttagelser derover, et uudslukseligt Indtryk paa ham. Dette bevægede ham især til at fortsætte sine Studeringer med endnu langt større Iver. Iblandt hans gamle Bøger fandtes ogsaa Johannis Sturmii tydske Oversættelse af Archimedes, Nürnberg 1670, og sammes Regnekunst 1670. Ved Hjælp af disse samlede han sig nogle vigtige Kundskaber om Reglesnittet, hvilke siden, da han læste større Værker, vare ham til stor Nytte, og ved disse Midler blev han, ved Hjælp af de Myere alt mere og mere bekendt med det hele Omfang af disse Videnskaber. Ved sin utrættelige Flid bragte

bragte han det omsider saa vidt, "at han af tre
 "Iagttagelser over en Comet kan bestemme Stes
 "det paa dens Bane, hvor den kommer til Syn
 "(antaget i en Parabel), og naar den samme
 "Comet iagttages af ham ved sin Gjenkomst, er
 "han istand til at fastsætte dens hele ecliptiske
 "Bane."

Ikke blot des la Landes Regler og Lam-
 berts Constructionsmåade tjente ham her til Net-
 tesnor; hans egen Videbegjerlighed havde endog
 gjort ham fortrolig med den physiske Astronomie.
 Han var allerede tidligere bleven overbevist om,
 at Planeternes og Cometernes Omløbstider vir-
 kelig stemte overeens med de af Newton opda-
 gede Naturlove. Han lod sig overalt aldrig nøie
 med, blot at kjende Reglerne og Forskriverne i
 den rene og anvendte Mathematik, men Grun-
 dene maatte ogsaa fuldkommen overbevise ham.
 Han kunde altsaa gjøre en desto lettere og sik-
 kere Anvendelse af disse Kundskaber, efterdi de
 vare grundede paa sand Overbevisning. Men
 den Bane, hvorpaa han vandrede, var desuagtet
 ikke fuldkommen jevnet. Han manglede sædvan-
 lig videnskabelige Hjælpemidler, og var altsaa ofte
 nødt til at begynde forfra iagen, naar han alle-
 rede havde tilbagelagt den halve Vej.

Saaledes forskaffede han sig de grundigste Kundskaber; saaledes fik han ogsaa med Tiden de bekjendte Hjælpesilder; saaledes gennemtrængte han endelig hele Mathematikens Rige. Allerede for længe siden har han gennemstuderet en Eulers, Kästners og Karstens Skrifter, som han efter Haanden havde anskaffet sig, og beriget sin Aand med alle de store Sandheder, de indeholde. Algebra, Geometrie, Trigonometrie, Astronomie, Mechanik, Optik, Hydraulik, Gnomonik &c., ere hans Yndlingsvidenskaber. Fortificationen har han, efter sin egen Forsikring, ikke lagt nogen Vind paa. Som fredelig Landmand i det fredeligste Land paa Jorden, hader han Krig, og ingen kan altsaa fortænke ham, at han heller ikke elsker denne Videnskab.

I Aaret 1793 var han i Kjøbenhavn, hvor han tog det Kongelige Bibliothek og Universitets-Bibliotheket, Observatorium &c. i Diesyn. Dette hans Ophold i Hovedstaden erindrer han sig endnu med de gladeste Følelser. Her kom han ind i en ganske ny Verden, og saae for den første Deel første Gang alle de Hjælpemidler, han hidtil kun kjendte af Navn. Her blev han modtaget paa det venstabeligste af adskillige agtværdige Videnskabsmand. En Neventlow, en

Delens,

Tetens, en Bugge, en Krebs ere ham uforglemmelige. Saa utrættelig hans Aand bestandig har været, saa mangfoldige og mærkelige ere hans legemlige Syssler. Han besidder saadan Færdighed i Landmaaling, at han kan opmaale hele Strækninger, og med største Nviagtighed forfarte Kort derover. Han forfærdiger alle Slags smukke Træsnit; han har begyndt paa at stikke i Kobber, og han har allerede forfærdiget adskillige ret gode Copier. Han planerer, og indbinder selv sine Bøger i fransk Bind og i Pap; han dreier de finstigste Sager af Metal &c.; han forfærdiger meget gode Dreterlabor med de tilhørende Redskaber; han har leveret adskillige ypperlige mathematiske Bestik, og forfærdiget adskillige Landmaalingsskæder af Messing, med Underafdelinger, og andre Instrumenter til den nordditmarske Landsopmaaling; han har gjort adskillige smaae og store Uhre, hvoriblandt et med Sangværk, og en Deltingskive til Brug for Uhrmagerne; han har en Speilockant af omtrent 12 Tommers Diameter, som han ligeledes selv har forfærdiget. Han fliber og polerer de fortræffeligste Glasse, og har gjort adskillige dioptriske Rikkerter af meget lang Focus, især reflecterende Telescopper efter Newton, af $2\frac{1}{2}$ Fods Foco, ikke at tale om utallige enkelte

Forsørrelsesglas. I Maret 1800 var han endnu
 sysselsat med at forfærdige et usigtigt Søuhr.
 Men man maa ikke troe, at denne drivtige og
 sjeldne Mand arbejder af Bindsyge; thi Egen-
 nytte er ham aldeles ubekjendt. I den lille
 Kreds, hvori han lever, findes der kun faa, som
 kunne benytte sig af deslige Arbejder, og de utal-
 lige Forsøg, han har gjort, have sikkert kostet
 ham mere end hans oeconomiske Omstændigheders
 villade ham. Han lever med sin Familie af de
 ikke betydelige Indkomster, som Bortforpagtnin-
 gen af hans Jorder forskaffer ham. Naar man
 betænker, at ethvert af hans mekaniske Arbejder
 for sig selv betragtet, medtager mange Mennes-
 kers hele Levetid, førend de kunne bringe det til
 nogen Guldkommenhed, saa er et Genie som Hans
 Momsen et af de største Gærsyn. Hans Moral-
 itet staaer i lige Forhold til hans Aandsdannelse,
 og enhver, som kjender ham, yder ham sin Hviagt-
 else og sand Beundring.

2.

Peter Frederik Suhm fortjener den første Rang blandt vort Fædreslands Lærde. Hans Navn er ligesaa udsødeligt, som hans Fortjenester af Videnskaberne i Dannemark. Hele Europa kender og hædrer dem. Han yndede ikke allene selv Videnskaberne, men han opmuntrede tillige andre til at dyrke dem, og skjønt der, som føde Adelsmand, stod en langt mere glimrende Bane aaben for ham end Lærdommens trange, og stundom endog knudrede Sti, fulgte han dog sin medfødte Drift til, paa denne Maade at gavne sine Medmennesker. I sit attende Aar blev han indskreven blandt de Studerendes Tal ved Kjøbens havns Universitet, og i sit tyvende (1748) Forfatter. Paa samme Tid blev han Assessor: et Embede, som han blot paatog sig, for at sive sin Faders Ønske, men, som han snart frasagde sig, da han aldeles ikke følte nogen Tilbøielighed der til. Desstadigere fulgte han derimod Forfatterbaanen, som han vandrede et halvt Aarhundrede, indtil han med Føie kaldtes Patriarken for alle Danske Skribenter. En lykkelig Skjebne skienkede ham, hvad Lykken som oftest negter store Lærde: han blev givet med den rige Trondhjems

ste Rjsbmand Lorenz Angels Datter, og den betydelige Formue, hun medbragte ham, blev siden til stor Vaade for Videnskaberne. Han saae sig nu istand til ganske at opoffre sig til sine Studeringer, og ikke allene til at understøtte andre Videnskabsdyrkere med sine indsamlede Kundskaber, men endog ved sin Formue. — Hans Hovedstudium var Fædrelandets Historie, men de skjønneste Videnskaber, hvori han leverede adskillige fortræffelige Arbejder, dyrkede han desuagtet med ikke siden Held. Han fortjener med Grund Navn af Dannemarks ypperste Historieskriver, thi ved sin udbredte Lærdom, sit skarpsæende Oie og sin ædle Opoffrelse af betydelige Summer bragte han mere Lys i vor Historie og opdagede mange af dens skjulte Skatte, som, uden hans Medvirkning, endnu vilde have ligget begravede i et evigt Mørke. De sexten Tomer af hans Historie, og de øvrige Bærker, der kunne anses som Forløbere til denne, ere et evigt Mindesmærke om hans Iver for Videnskabeligheden, og et talende Beviis paa hvad en eneste Mand's Flid formaaer at frembringe. Disse Arbejder ere uvurdeerlige Guldgruber for den tilkommende Historieskriver, som her finder Materialier til den skjønneste Bygning. — Ligesaa grundig som Suhm

var som egentlig Historiker, ligesaa henrivende behagelig var han i sine digtede Fortællinger. Hans Sigrid er et Mønster paa sand Beltalenshed. — Men hvor stor end hans Fortjenester ere som Skribent, saa besøier hans patriotiske Handlinger ham til en ikke mindre glimrende Plads blandt Danske Fædrelandsvenner. Han betalte og lønnede mange Bogskrivere; han anvendte ikke allene utrolige Summer paa at lade sine egne Skrifter, især de 16 tykke Bind af hans Historie trykke, men han besørgede ogsaa paa egen Bekostning Andres Arbejder-udgivne; han lod sig ikke nøie med at være Dannemarks største Bogskriver, men han var næst Grev Thor, ogsaa dets største Bogsamler. Allerede i Aaret 1750 begyndte han paa en Bogsamling og holdt ikke op førend den var voxet til 100,000 Bind; denne kostbare litteraire Skat stod i en Række af tyve Aar aaben for enhver, og bidrog utroligen til Oplysningens Udbredelse i Kongestaden. For at være vis paa at den endog efter hans Død skulde vedblive at opfylde sin hæderlige Bestemmelse, overlod han den paa meget billige Vilkaar til Kongen, som lod den indlemme i sit store Bibliothek. — Skjønsonne Borgere, som indsaae

Hvormeget Videnskabeligheden var bleven fremmet ved Suhms ædle Uegennyttighed, traadte sammen i et Selskab og lode slaae en Skuepenge til Amindelse om hans store Fortjenester af Fædrelandet.

3.

Næst Suhm fortjener Johan Clemens Tode en udmærket Rang blandt Danske Lærde. Født af uformuende Forældre kom han i sit 16 Aar til Danneberg som en fattig Ungling, uden anden Anbefaling end et opvakt Hoved, et ædelt Hjerte, og et munter Sind. Hans Kjerlighed til Danneberg indgød ham snart Kjerlighed til det danske Sprog, som han dyrkede med saa utrættelig Iver, at han omfæddet blev een af vore bedste og frugtbareste Forfattere. Fra simpel Amtschirurg Lærling af, banede han sig Veien til de vigtigste lærde Embeder. Han døde som den ældste Lærd i Lægevidenskaben ved Kjøbenhavns Universitet.

Det vilde blive for vidtløftigt at opregne her alle de Mænd, som blot ved deres utrættelige Flid i Studeringer og deres Iver for at berige

rige sig med gavnlige Kundskaber, have forskaf-
 fet sig deres Samtidiges og Efterlevendes Beun-
 dring og Høiagtelse. En saadan Opregnelse vil-
 de udkræve et eget Bærk. Et Land, som kan op-
 vise en J. S. Sneedorf og T. Kothe, en N.
 Schytte og Birkner, en Rvald og Storm, en
 Sasting og Tullin, en Lixdorphy og Lange-
 beck, og saa mange andre afdsøde og endnu le-
 vende store Mænd, som alle have helliget Videns-
 Kaberne deres bedste Dage — et saadant Land
 fortjener et eget Pantheon, hvori dets fortjente
 Lærdes Minde kan hænges og foreviges.

Retskaffenhed.

Retskaffenhed er et Begreb, som næsten ikke trænger til nogen Forklaring. Den Retskafne handler efter den inderlige Overbeviisning om Ret og Retsfærdighed, som det ufordærvede Menneſte beſtandig maa føle uden foregaaende Underviſning. Saaſnart vi begynde at tænke, ſiger denne Sølelſe os, at vi bor handle mod Andre ſaaledes ſom vi ville, at Andre ſkulle handle mod os. Efter denne medfødt moralske Grundlov handler den Retskafne. At være retfærdig mod Ven og Fiende, at opfylde de Pligter, ſom det ene Menneſte ſkylder det andet i Lykkens og Nødens Dage, at elſke ſin Næſte ſom ſig ſelv, og fremme Statens Vel ligesaa ivrigt ſom ſit eget, er Maalet for alle hans Ønſker og al hans Stræben. Den Retskafne bliver ſig ſelv lig enten han ſidder paa en Trone eller gaaer ved en Ploug. Han fordrer ingen anden Lon for ſin Retskaffenhed, end Bevidstheden

heden om hans Pligtsopfyldelse og den Tilfredshed,
den nder ham.

I.

Frederik den Fjerdes vise Omsorg for at ind-
skrænke Statsudgifterne, og indføre Sparsomme-
lighed i enhver Green af Statshusholdningen,
havde med al sin Gavnlighed for Almeenheten,
ligesom næsten enhver god Ting, ogsaa sine ufor-
deelagtige Birkninger. Enhver betjente sig af
denne prisværdige Tilboielighed til at sætte sig
i Yndest hos denne store Konge, som med Tak-
nemmelighed modtog ethvert Forslag til Bespa-
relse. Begribeligt er det at enhver, som frem-
kom med et saadant Forslag, anvendte al muelig
Konst for at besmykke det Ubillige og Voldsomme,
der ofte var forbunden med en saadan Besparels-
sesplan. Endstjønt Nærfærdighed var et Hoved-
træk i Frederiks Caracteer, var det dog ligesaa
umuligt for ham, som for enhver Statsbestyrer,
aldrig at opdage alt, hvad der stred imod hans
Undersaatters sande Vel. Den som stedse har
det Heles Lærø for Øinene, kan ikke altid ind-
see de skadelige Birkninger af enkelte Raad og
Forslag. Saaledes gik det ogsaa Frederik. Fret

den havde sat Sømagten i Uvirkfomhed, og man raadte ham derfor at sætte visse Classer af Søetaten paa halv Gage. De frække Sømand, som hidtil havde hævdet Landets Ære, og forsvaret dets Selvstændighed, bleve trufne ligesom af en Lynstraale. De valgte nu den daværende Commandeur: Capitain Frederik Hoppe, den Ældste i sin Klasse, og i sin Konges Tjeneste, til deres Talsmand hos Frederik, men hans Bøn var frugtesløs. Nu troede de, at mandige Udtryk, understøttede af kraftige Grunde, skulde virke mere; men Tonen, som formodentlig var for upassende, mishagede, og Hoppe fik pludselig sin Afsted, uden nogen Understøttelse eller Haab derom. I denne Forfatning tilbød den ædelmodige Adolph von Plessen ham frit Ophold paa Sjøglebjerg Gaard, hvor hans Familie ogsaa opholdte sig indtil Kongens Død. Men aldrig saa snart var Frederik den Fjerde død, førend hans Efterfølger, Christian den Sjette, der maaskee blev bedre oplyst om Sagen, ikke allene strax indsatte ham i hans Post og Numer, men endog udbetalte ham paa eengang al den Løn, han i hine Uhelds Dage havde savnet.

2.

Christopher Rosenkrantz paastod engang, at have 3000 Rdlr. tilgode hos Christian Juuls Enke. Hun erklærede Fordringen for falsk, gjorde et Knæfald for Kongen, og bad ham antage sig hendes Sag. Kongen lod Rosenkrantz kalde, og tilskjendegav ham tillige, at han skulde tage Gjeldsforfærdningen med sig. Denne kom, og Christian undersøgte Obligationen meget nøie, og saae især paa Papirfabrikantens Navn og Marker. Kongen, som saa nøie kjendte sit Land og sine Undersaatter, opdagede nu, at denne Papirmaager først nogle Aar tilforn havde anlagt sin Mølle paa Frederiksborg, og at følgelig Obligationen maatte være falsk. Rosenkrantz blev overbevist om sin Forbrydelse, og Enken befriet fra at betale Fordringen.

3.

Høiesterets-Advocat P. S. Aagaard var een af de kundskabsrige og nidkjere Sagsførere, hvis tidlige Død Fædrelandet med Rette beklager. Han var i egentlig Forstand Retfærdighedens Talsmand, og sparede hverken Nøie eller Opoffrelse,

saasnart det kom an paa at redde den mistænkte og frænkede Uskyldighed. Følgende Retssag er det kjønneste Exempel paa hans Embedsiver og Retfærdighed.

Bonden Poul Bentzen, i Skavingeby paa Fredriksborg Amt, var efter at have udstaaet mange Forurettelser og Mishandlinger, omsider af Underretten bleven dømt som Oprører til Slaveriet. Sagen var meget indviklet, og hans Modstanderes Ondskab søgte ikke allene at befordre hans Undergang, men endog at gjøre mange andre rettskafne Mennecker uslykkelige med ham. Bondens fordrøede Sagen indstævnet til Hviesteret, og Laagaard, som havde erfaret Sagens sande Sammenhæng, og som følte Kald til at føre den, lod sig udnævne til hans Talsmand. Han eftersporede nu utrætteligen alle de indviklede og skjulte Forurettelser, Bonden havde lidt, og efter at have anvendt al den Kunst og Iver, der stod i hans Magt, bragte han det saavidt, at Hviesteret, som blev overbevist om den Anklagedes Uskyldighed, frikjendte Bonden og rikkjendte ham desuden i Dommen en passelig Godegjørelse for de lidt Forurettelser. Men Laagaard lod sig ikke nøie med at have lagt Bondens Uskyldighed for Dagen; han beviste tillige, at en vis Underretsprocu-
rator

rator Peder Schow, havde ladet sig bruge som et Redskab til disse Forurettelser, og at denne egentlig var den Mand, der havde faaet den uskyldige Poul Bentsen kastet i et Fangehul, hvor han efter hans Avindsmænds Anslag skulde omkomme, og hvor den forgivtede Lust og uudskaelige Fugtrighed ogsaa nær havde dræbt ham. Vel søgte den snedige Schow at redde sig fra denne Beskyldning ved et vist Document, men Nagaard beviste snart at dette Document var falsk, og nu kom Procuratoren under General-Jiskens Tiltale. Paa denne Maade blev Poul Bentsen og adskillige Bønder, som man ansaae for at være hans Medskyldige, reddede fra Undergang, og Frederiksborg Amt befriet fra et Menneſke, der af Egennytre udsaaede Evdragtens Sød blandt fredelige Landboere. Uagtet Sagen endnu stod paa ved Retten, kom Bonden dog ved Nagaards Bestræbelse igjen paa fri Fod. Han fik imidlertid Arvefæste paa sin Gaard, der var udløst fra Fællesskabet og udslyttet. Af Erkjendelighed og Taknemlighed kaldte siden Poul Bentsen sin Gaard efter sin Befrier: Nagaard, og dette Hædersnavn blev indført i Skjødet og Jordbogen.

4.

Abfalon var Kong Valdemars Ven og Fortrolige. Da Erkebisp Eskild af adskillige Karsager havde besluttet at hevne sig paa Kongen, begav han sig til Abfalon, for ved hans Hjelp at udføre sine uværdige Hensigter. Eskild havde allerede tilforn vovet at trodse Danmarks Konger, og stolende paa sine mange og mægtige Venner, troede han nu at kunne gjøre det samme mod Valdemar. Som Erkebisp var han Abfalons Dyrlighed og kunde altsaa befordre eller hindre hans Lykke. Men desuagtet glemte Abfalon dog ikke at Valdemar var hans Ven. Han følte tillige at Landets Fordærvelse vilde være en uudeblivelig Følge af denne Uenighed, og søgte derfor ved lemlæstede Forestillinger at formilde Eskilds Vrede. Men denne var alt for opbragt til at antage fornuftige Grunde. Han besluttede at føre Krig mod Kongen, og lod Abfalon vide, at det var hans Hjelp, ikke hans Raad, som han ved denne Leilighed begjærede. Men Abfalon svarede, "at den Gud, han havde svoret ham som Erkebisp, ingensinde skulde komme ham til "at glemme hvad han skyldte Valdemar."

5.

En Islænder ved Navn, Kutur, var kommen til Norge for at inddrive en Arv, som en vis Kote havde søgt at tilegne sig. Han henvendte sig i den Anledning lige til Harald Graafeld og bad ham om Hjælp og Understøttelse. Harald tog meget vel imod ham, og svarede ham: "jeg har lovet at gjøre Ret og Skjæl mod hver Mand her i Landet, og dette Løfte skal jeg trolig holde." Kongen lod det ikke forblive ved blotte Ord, men søgte i Gjærningen at hjælpe Kutur til sin Arv.

6.

Da den udødelige Griffenfeld omsider var løst af de Lanker, som hans Avindsmands Rænter og tildeels hans egen Svaghed havde smeddet ham i, blev han liggende syg i Trondhjem, hvor han endte et Liv, hvis sidste 23 Aar paa saa uværdig en Maade vare tabte for Fædrelandet. Den rettskafne Kone, i hvis Huus han var, havde et spædt Barn, hun selv gav Die. En Dag gik hun med alle sine Huusfolk i Kirken, og ingen var hjemme, uden Barnet og den sengeliggende

Grif-

Griffenfeld. Noget efter begyndte Barnet at
 skrige saa stærkt, at den Syge, uagtet sin Af-
 magt og Smerte, tilsidst maatte staae op og see
 til det, og pusle det, for at faae det til at tie.
 Da Moderen nu kom af Kirken sagde han:
 "Hun har taget sig paa at amme sit Barn selv
 "op; og det har hun gjort Ret i; men hun bør
 "ogsaa passe det, hun har paataget sig. Jeg
 "veed nok, hun har været i Guds Hjem; men
 "at opfylde sine Pligter er den bedste Guds-
 "tjeneste."

7.

Dmitrent i Aaret 175 regjerede Gothilas, som
 ogsaa kaldes Adils, en mægtig og stridbar Her-
 re, over Ostgorland; han foruroligede alle sine
 Naboer, og gif ofte, isort i herlige Vaaben, ud
 paa Eventyr, for at prøve om nogen turde
 møde ham. Engang drog han til Slesvig og
 anfaldt Provin, som var Statholder sammesteds.
 Begge Anførerne mødte hinanden; Striden var
 heftig, og Adils var saa heldig at fælde Provin.
 Ikke tilfreds med at have fældet ham, præ-
 lede han endog med sin Seir ved alle muelige
 Leiligh.

Leiligheder, og da han erfarede, at Vermund, Konge i Leire og Angeln, havde indsat Frovins Søner Keto og Vig, i deres Faders Sted, samlede han al sin Magt og drog atter til Slessvig. Keto, som søgte sig for svag til at modstaae ham ene, sendte derpaa Folke, Hovedsmand for Fortropperne, til Vermund, for at faae Hjelp hos ham. Folke fandt Kongen til Bords med sine Hofmænd. Han fremkom med sit Vrinde, og søiede til, at nu var den lange ønskede Leilighed kommen, at han kunde høste Hader i Krig og hævne den Skjændsel, som Adils nylig havde tilføiet ham. Vermund roste hans snilde Forslag og bad ham at spise, for at styrke sig. Men han negtede at spise, og bad ene om at faae noget Drikke. Denne blev ham rakt i et Guldbæger. Behold det! sagde Vermund; paa Reisen er man bedre tjent med at drikke af et Bæger end af Haanden. Folke, rørt ved disse Kongens Ord, svarede: Konge! førend jeg i Din Nærværelse skal vende Fienden Ryggen, skal jeg heller drikke ligesaa meget af mit eget Blod, som jeg nu har drukket af dette Bæger. Paa saa modigt et Løfte, fulgte efter de Eiders Søder sædvanlig en ligesaa modig Guldbyrkelse. Adils og Folke
modte

mødte derpaa hinanden, og efter en tapper Modstand maatte den første flye med sine Folk til Skibene, og overlade Balpladsen til Folke. Men Arbeide, Nødighed, Hede og Saar hindrede den fjeffe Folke fra at forfølge de Flygtende. Men tog han Hjelmen af sit Hoved, lod sit Blod rinde i den, og drak det. Bermund, som saae det, kunde ikke noksom rose Opfyldelsen af hans mandige Lovte, men Folke svarede: hæderlige Lovter bør opfyldes.

S n i l d h e d.

De mange forskjellige og farlige Stillinger i Livet, som ethvert Menneske kan komme i, kræve, at vi skundom maa benytte os af ualmindelige og raske Midler, for at hjælpe os selv eller Andre ud af en overhængende Fare, eller for at hofte tilladelige Fordele af et Dieblik, som maaskee aldrig kommer igjen. Klogskab, Arvaagenhed og Landsnærværrelse ere væsentlig nødvendige dertil, og den, som besidder disse Egenheder, og tillige forstaaer at anvende dem i rette Tid, forener i samme hvad vi kalde Snildhed. Ved Snildhed udrettes ofte langt mere end ved Mod eller Vælde, som begge meget beroe paa Omstændighederne, thi der gives Dieblikke, hvor deres Virkning er uden Kraft, ja endog kunne blive skadelige. Men den Snilde søger netop sit Niemeds Opnaaelse i Omstændighederne selv; og det beleiligste Dieblik er Maalet for hans Idrætter. Hans Karpe Nie opdager strax ligesaa vel den svageste Angrebspunkt, som den stærkeste Forsvarspunct. Seirende eller i det mindste

mindste uoverbunden forlader han Kamppladsen, naar den Enfoldige maae give sig Tabt. Snildhed kan altsaa bidrage meget til vor egen og vore Medmennekers Lykke og Frelse, men den er en Gave, som vi aldrig bør benytte os af uden i retfærdige Hensigter.

I.

Thyre Dannebod, Kong Gorm den Gamles Egtemage, var almindelig bekjendt for sin Dyd, Forstand og Skjønhed. Strax da hun blev gift udmærkede hun sig ved Handlinger, der fortjente at fremsættes som Exemppler paa sand Klogskab og Sjeleadel. Hun tilraadte sin Mand at indsamle Korn, og lade opbygge Forraadshuse, som i den siden indtrufne Dyrtid reddede utallige Mennekers Liv. Det var egentlig dette gavnlige Raad, som forskaffede hende det Hædersnavn: Thyre Dannebod, som betegner i vore Forsædres Sprog: de Danskes Vaade eller Gavn. Hun var den, som afholdte sin Gemal fra at forfølge de Christne, og forskaffede endog Erkebispem af Hamborg, Uni, Tilladelse til at forkynde den christelige Religion i Danmark. Hun var næsten altid den, der holdt Kongens Lidenskaber i Tømme,

naar

naar han stod i Begreb med at begaa en Ubesindighed. Hun havde født ham to Sønner, Knud og Harald; Faderen elskede den Ældste, som førte det Tilnavn Dana-Ust, d. e. de Danes Kjerlighed, saa høit, at han engang gjorde en høitidelig Eed paa, at aflive den, som kom og berettede ham denne elskede Søns Død. Ulykkeligtvis mistede Knud ikke længe derefter sit Liv paa et Søtog. Dette rygtedes i Danmark. Alle, som vare omkring Kongen, vogtede sig angstelig for, at lade noget Ord falde derom, og hele Hoffet følte sig bestyrtet. Men den fortræffelige Dronning viste ogsaa her, hvad Landsnærvarelse formaaer. Hun anskaffede sig Sørgeklæder og gjorde Oldingen ved andre Tegn paa Smerte saa opmærksom, at han med Ængstelighed udraabte: betyder det min Knuds Død? "Du selv, ikke vi," udbrød den sorgende Moder: "forkynder denne skrækkelige Efterretning."

2.

Kong Harald Graafeld opholdte sig almindelig i Middelpuncten af sit Rige. Da han engang opholdt sig i Hardanger, de gamle norske

Kons

Kongens sædvanlige Residente, hændte det sig, at et Kjøbmands Skib fra Island, ladet med Vaarsfælder, et Slags Skind, Norges gamle Beboere brugte som Tæpper og Kjortler, kom til Norge. Skipperen, som erfarede at Hoffet opholdt sig i Hardanger, seilede lige ind til Staden, hvor han formodede at faae god Affætning. Men Udfaldet svarede ikke til hans Forventning; adskillige kom, for at see paa hans Vaarsfælder, men ingen vilde kjøbe nogen af dem. I denne Forlegenhed begiver Skipperen eller Anføreren for Skibet, sig hen til Kongen, som han var personlig bekendt med, og beklager sig over sit Vanhæld. "Jeg skal, svarede Kong Harald, komme ombord paa Dit Skib, og see om jeg kan hjælpe Dig af med Dine Varer." Harald kom derpaa med et stort Følge ud til Skipperen. Han beseer Varene, tager fat paa en Graafeld, og spørger Skipperen om han vil forære ham den? Gjerne, svarede Skipperen, baade den og flere. Kongen tager derpaa Felden, lader sig iføre den, og stiger derpaa ned igjen i sin Skude. Haralds Exempel opvakte nu Lyst hos hans hele Følge, at kjøbe af Skipperens Varer, og efter faa Dages Forløb indfandt der sig saa mange Kjøbere,

at Kongen maatte lade sig forføre af dem.

at det neypt var nok til den halve Deel deraf. Dette snilde Indfald gav Anledning til, at man fra den Tid af kaldte Kongen Harald Graafeld.

3.

Efterat Ilden 1728 havde raset to Dage, og den tredie Dags Formiddag allerede havde ødelagt hele Snaregaden, vendte den sig mod Gammelstrand, og antændte Vindueskuderne og Vindueskarmene af Hjørnehuset, der efter sin daværende Beboer, kaldtes Hæsekers Gaard. Midt i dette afgjørende Dieblik, kom Frederik den Fjerde ridende, ledsaget af Kronprindsen og sine Ministere. Denne vise Konge, som var altid tilstede, hvor Nøden var størst, indsaae strax, at den øvrige Deel af Hovedstaden stod Fare for at blive et Offer for Uuen, dersom dette Hjørnehuus kom i Brand. Slottet, Arsenalet, Konstkammeret, det Kongelige Bibliothek, Cancellies og Kammerbygning med alle Arkiverne, Børsen og alle Bygninger paa Slotsholm vare nærmest udsatte for den Fare. Mangelen paa først Vand til at slukke med var meget stor, og ingen tænkte paa at benytte sig af den Mængde Søvand, der fandtes i Kanalen

omkring Slottet, thi den Gang havde man det Fordom, at Søvand ikke kunde slukke Ilden saa godt som først Vand. Men den fordomsfrie Frederik vidste snart at afhjælpe denne Mangel. Han sendte strax een af sine Cavalierer efter en Commando Matroser, en anden efter en Commando Grenaderer, og en tredie efter nogle Brandfolk, som skulde medbringe Sprøiter, Slanger og Vandspande. Da disse vare ankomne, befalede Kongen, at Matroserne skulde fordeles i Husene, og afholde Ilden, Grenadererne skulde formere to Linier, fra Loftet af ned i Huset, og saaledes staae posterede lige ned til Stranden, Brandfolkene med Sprøiterne skulde derimod opstilles ved Canalen, for derfra at pompe Vand af Søen. Kongens Befaling blev med den største Iver og Nøiagtighed strax efterkommet; Søvandet blev brugt med saare megen Nytte. Endskjønt Hjørnebygningen i Naboløs, som var en Bryggergaard, opfyldt med Vinter-Forraad af Korn, Malt og Brændeved, allerede stod i lys Lue, og siden lagdes ganske i Aske, blev den Høsekeriske Gaard dog saa omhyggelig beskyttet mod Luen, at Ilden der maatte standse. Kronprindsen fulgte sin Faders Exempel, posterede sig med sine Hoffolk paa Vandkøns

sten,

sten, standsede paa samme Maade Ildens videre Udbredelse, og frelste derved ikke allene den ene Side af Vandkonsten, men endog alle de bag ved samme liggende Bygninger, Palaiet og hele Kalleboegvarteer. Saaledes reddede Kongens vise og hurtige Foranstaltninger Levningerne af Hovedstaden.

4.

I den store Ildbrand, som rasede 1795 henved tre Dage i Hovedstaden, har man ikke havt faa Exempler paa Snildhed og Vandnærvarrelse. Da det brændte paa Amagertorv bleve Kenderne i Kræmmer Taks Gaard, paa den anden Side af Torvet, antændte af Heden og den paafaldende Ild. En veltænkende Borger, som just var i Færd med at redde een af sine Venners Gods, blev dette vaer. Han raaber om Hjelp, men forgieves; ingen af Brandfolkene, som i disse Nødselsdage maatte fordele sig paa mange Steder, var her tilstede. Endelig seer han, at der staaer en Sprøite midt paa Torvet; han kalder Folk til Hjelp, og faaer omsider Mandskab nok, som ere villige at arbejde. Man pomper af alle Kræfter, men uden Nytte. Et Hul paa Sprøi-

ten gjør alt Arbeide frugtesløst. Endelig raaber En af de Tilstedeværende; der er min Bante; stik den i Hullet! Han følger dette Raad og om Binder det omfider med sit Tørklæde; man flyer ham flere, ja Halsklude, og han opnaaer paa denne Maade sin rosværdige Hensigt. Hullet stoppes, Slangen giver Vand, og Ilden slukkes. Saaledes reddedes ved en eneste Mand's Mand's nærværelse denne Side af Amagertory og Helliggeiststrædet.

5.

Frode den Tredie, Kong Dan Mikillatis Sen, kaldtes almindelig den Fredsommelige; ikke fordi han jo nok førte udenlands Krig, men fordi han, efterat de indbyrdes Uroligheder vare dæmpede, søgte at befæste den indvortes Fred. I den Krig, som han førte mod Handuvan, Konge i Reidgotland ved Dunafloben, udmærkede han sig ligesaa meget ved sin Snildhed, som ved sit fredelige Sindelav. Handuvan erindrede sig, at Kong Hadding havde engang brugt den Krigslist, at lade fange endeel Fugle, og efterat have bundet Svampe under deres Binger og tændt dem, ladet dem flyve ind i en beleiret Stad, hvor

de opsogte deres Reder og derved satte Ild paa Staden. Han lod derfor ødelægge alle Fuglerederne i sin By. Men Frode var alt for suild til ikke strax at opfinde en ny Krigslist. Han og adskillige af hans Folk forklædte sig som Fruentimmere, løb over til Fienden og gav sig og sit Følge ud for Skjoldmæer. Han udspeidede paa denne Maade Alting i Staden, sendte Dagen derpaa En ud til sin Krigshær med den Befaling, at den om Natten skulde rykke frem mod Stadens Mure, og berettede den tillige, at han vilde holde Portene aabne for den. Hans Anslag lykkedes og Staden blev indtaget. Som Seierherre sendte han nu Gesandter til Handuvan, med Begjering om at faae hans Datter til Hægte. Handuvan var ikke utilbøielig dertil, men lod Frode vide, at det i saa Fald heller ikke sømmede sig for ham, at berøve ham Riget. Frode, alt for retskaffen til ikke at finde dette meget billigt, glemte i dette Dieblif, at han var Seierherre, og sluttede derpaa strax Fred med ham.

Tapperhed.

Tugen Egenfkab er nødvendigere for Krigeren end Tapperhed. Den Tapper er fit Lands og fit Konges tryggefte Skjold; de kunne bygge paa ham, naar Fienden truer dem; han trodfer enhver Fare, feirer over enhver Hindring, og opflammer fine Medkjemperes Mod. At vende Fienden Ryggen er den største Vanære, han kjender; at forfage fit Fædreland i Noeden er en Tanke, fom aldrig kan opftaae hos ham. Han agter kun Livet for faavidt det kan bidrage til Kongens og Statens Frelfe; han opoffer det med et glad Hjerte, naar begge eller een af dem kræver det. Han overveier Faren, uden at agte dens Virkninger; han er uroffelig i fine Forfatter og haard mod fig selv, uden at glemme Menneffekjerlighedens milde Bud. Ild og Sværd kræffe ham ikke; han gaaer begge med Koldfindighed i Møde, men den overvundne og ydmygede Fiende rører ham. Han ophører ikke at være Menneffe fordi han er Helt.

Kun ved tappe Mænd kan Statens No betrygges og Retfærdigheden blandt Nationer haandhæves. Derfor betragtes ogsaa Tapperhed blandt alle Folkelag, de være dannede eller udannede, som en stor Dyd; derfor optegnedes allerede i de fjerneste Aarhundreder Forsædres tappe Bedrifter som efterlignelsesværdige Monstere for tilkommende Slægter; derfor satte vise Regenter ogsaa til alle Tider større Pris paa deres tappe Mænd, end paa de kostbareste Edelstene i deres Krone.

En eneste Mand kan ved sin Tapperhed redde et heelt Rige fra Undergang. Historien beviser dette med mangfoldige Exempler. De største Krigshære ere kun en sandseilos Machine, naar deres Hovedsmand ikke besidde Klogskab til at udkafte en stor Plan og Tapperhed til at udføre den. Men selv Soldaten kan bidrage meget til Seieren og til mangen en Gæves Afværgelse, naar han besjæles af sand Tapperhed.

I.

Mod og Uretfærdighed vare ikke nogen Sjældenhed i hine mørke Tider, da Folket manglede vise Love, og Statsstyrerne kun søgte at tilfredsstille deres Sandfærdighed og deres Herkeshge. Saaledes levede der i Harald Hildetands Tider

to Brødre, ved Navn Skate og Hjal, to foragtelige Mennesker, der stedse kun søgte at rane og krænke de skønneste Fruentimmere. Deres Fræthed gik endog saa vidt, at de forlangte den Bermelandiske Konge, Olufs Datter, Asa, til Hustru, og paastode, at han, dersom han ikke opfyldte deres Begjering, skulde møde dem i Kamp, eller sende en Anden i sit Sted, som kunde forsvoare hans Datters Ære. En saadan mageløs Fræthed kunde umuelig blive ustraffet. Oluf hins Frætkne, som siden blev Konge over en Deel af Danmark, erfarede denne Trudsel, og Efterretningen herom var ham saameget mere kjærkommen, som han ansaae det for en gunstig Leilighed til at aflagge Prøver paa sin Tapperhed. Han forklædte sig som en Bonde, og drog hen til Kong Olufs Hof, hvor man ved Maaltidet anviste ham een af de laveste Pladse. Her fandt han Leilighed til at spørge Kongens Søn: hvorfor alle saa saae bedrøvede ud? Da man havde fortalt ham Aarsagen, spurgte han: hvilken Belønning den kunde vente sig, som vovede sit Liv for Prindsessen? Kongen svarede, at Prindsessen selv var den Løn, som han havde bestemt for denne store Handling. Prindsessen, som fik Oluf at see,

see, kunde ikke noksom beundre hans skarpe Dietast; hun forsikkrede, at denne simple Dragt skjulede en Mand af stor Forstand og høi Dyrd, ja hun tilsvædede endog, at han var hendes Hjerte fuldkommen værdig, saafremt han kunde overvinde de to berømte Ransmand. Alle de tilstedeværende Gjæster bade nu Oluf om at tage sin Hat af, og give sig tilkjende. Han gjorde det, og nu saae man her en Mand, hvis skjønne Ansigt indgjød Skræk og Høiagtelse. Oluf satte Mod i dem alle, og Sorgen forandrede sig snart til Glæde. Men midt i denne glade Stemning kom begge Ransmændens ind, ledsagede af to hjemfædre Trælke, for at røve Prindsessen. Med store Skrig udæskede de Kongen til Strid, med mindre han strax vilde udlevere sin Datter. Oluf traadte nu frem og sagde i en mandig Tone: at han vilde møde dem paa ethvers Vilkaar, men at han forbeholdt sig, at ingen skulde angribe ham bagfra. De samtykkede hert, og Kampen blev holdt paa en Holm, ikke langt fra Søen. Oluf brugte sit Sværd, Logthi, saa tappert, at han nedlagde dem alle tolv. Begge Brødrene bleve lagde i en Høi ved en Bondeby ikke langt derfra, som endnu i Saxo's Tider bar Navn es-

er dem, og til Belønning for sin Heltebaad fik den tappre Oluf, efter Kongens Lovte, Afskilt til Egte.

2.

Cort Adeler fortjener den første Rang blandt de brave Mænd, der have gjort det danske Navn æret og agtet udenlands. Han er født 1622 den 16 Dec. i Brevig, i Christiania Stift. Allerede i sin tidligste Ungdom udmærkede han sig i sine Studeringer, og han var kun 15 Aar gammel, da hans Fader sendte ham til Hoorn i Nordholland, hvor han gjorde sig ligesaa bekendt ved sin retskafne Vandel, som ved sin store Fremgang i Savidenskaben og Mathematiken. Det varede heller ikke længe førend han kom i Generalstaternes Tjeneste, under den berømte Martin Tromp. Vor unge Kriger, som kun higede efter at udmærke sig ved stor Daad, forlod derpaa Holland og gik 1642 i venetiansk Tjeneste. Her tjente han som simpel Constabel, og da Tyrkerne igjen begyndte deres Fiendtligheder, bidrog han i denne ubetydelige Stilling ikke lidet til at ødelægge tre af deres Skibe, hvoraf det ene havde en Besætning af 800 Mand. Da endelig Krigen

gen imellem Republiken og Porten var kommen til det yderste, og han havde faaet Commandoen over Skibet: den store St. Jørgen, aflagde han glimrende Prøver paa sin Tapperhed og sine Talenter.

I Aaret 1648 havde General-Commissairen, Francesco Morosini, udvalgt ham til at føre i Forening med ham Krigs- og Mundprovision til Fæstningen Suda. Ved deres Overfart angreb de Ottomanernes Flaade, som drog sig tilbage under Dardanellerne. Men uagtet Tyrkernes Skibe og Castellets Bastioner gave en frygtelig Ild, blev deres Flaade dog saa ilde tilrede, at den ikke var mere istand til at gaae i Søen samme Aar. Den Tapperhed og Forstand, som Adeler viste i dette Slag, forskaffede ham den fornemste Officiers Hviagtelse. Admiralen, Capitain Riva, bærede ham fornemmelig med sin Fortrolighed, og lod ham 1649 ledsage og forsvare en lid'n Flaade med Levedsmidler. Ottomanerne, som strax modsatte sig Adeler, bleve holdt tilbage af denne kække Kriger, som hverken sparede Overlæg eller Møie, for at befordre Republikens Tary. Han forfulgte dem lige ind i Golfo de Fochiers, angreb dem der med største Hidsigthed, og Tyrkerne maatte dyrt betale deres Modstand, thi esterat Riva var ankommen med

Undsætning, bleve tre af deres Skibe erobrede
 og tretten opbrændte. De forlode omsider de vvs
 rige Skibe af deres Flaade, og priste sig lykkes
 lige at de naaede Landet. — Næst derpaa gav
 Riva ham atter Ordre til at reise hen og bevogt
 te Gjennemfarten ved Dardanellerne, hvor Tyr
 kerne ofte foruroligede hans Skibe. Han seilede
 derhen, ødelagde to Skander med Bomber,
 og tvang Tyrkerne paa denne Maade til, ikke at
 flyde paa de forbiseilende Skibe. Noget Tid
 derefter fik han Befaling at angribe Fortet Bols
 lo, og i dette Erinde skjød han nogle fiendelige
 Skibe i Sønk og bemægtigede sig fem Coffardis
 farere. Hans Anfører, Riva, gav ham derpaa
 et hæderligt skriftligt Vidnesbød, som tilfulde
 beviser, hvor trolig han havde opfyldt sine Plig
 ter. Disse tapre Handlinger vare kun Forbud
 paa langt større Bedrifter. Hans Seier over
 Bassaen Ibrahim, Keiser Mahomed den Fjerdes
 Svoger, er alt for bekjendt til at vi behøve at
 anføre den her. Nok er det, hans Talenter og
 Tapperhed bleve af Republikken belønnede paa en
 Maade, som den maaskee aldrig har belønnet nos
 gen Fremmed. Frederik den Tredie lod ham til
 bagefalde, og 1675 blev han udnævnt til Gene
 ral-Lieutenant; men han døde samme Aar til
 stort

stort Tab for Fædrelandet. Mange af de Seiers-
tegn, han erobrede i Slaget mod Bassaen Ibra-
him, glemmes endnu paa Konstkamret i Kjøbenhavn.

3.

Dan, Frode den Tredies Søn, begyndte allerede
i sit tolvte Aar at udmærke sig som Krigshelt,
opmuntret dertil ved egen Drixt, eller maaskee
ogsaa ved Undersaatternes Klage over Jyllands og
flere Landes Grafsald fra det Danske Herredømme.
Da Saxerne, der boede sønden for Elven, just paa
denne Tid dristede sig til ved Gesandtere at fordre
Skat af de Danske, under den Trusel, at de vilde
bekrige dem, saa drog Dan, naaget han endnu var
saa ung, med den Danske Ungdom ud mod Fiender-
ne, og havde saa stor en Flaade, at han med sine
Skibe lagde en Bro over Elven, som man kun-
de gaae over. Den ligesaa tappre som unge
Dan nødte nu den saxiske Konge til at unders-
kaste sig de samme Vilkaar, som han forhen havde
forestrevet de Danske.

4.

De africanste Røverstater Tripolis, Tunis og
Algier ere, som bekjendt, meget farlige for den

europæiske Handel paa Middelhavet. Ved Capers Skibe, der, ligesom i Europa, udrustes af Pristatfolk, med Regjeringens Tilladelse, forurolige de Seiladsen. For at forsikke sig Fred tilsende Europa's sefarende Nationer, og blandt disse ogsaa Danmark, disse Koverstaters Beherskere, aarlige Foræringer. Men disse barbariske Forsker ansee deres egen Fordeel for den høieste Lov, og vrpe derfor ofte ubillig Trætte, blot for at tiltvinge sig større Foræringer. I Aaret 1797 havde Deyen i Tripolis ganske imod Tractaterne beayndt at udøve Fiendtligheder mod Danmark og at tilfidesætte den Agtelse, han skylder det danske Flaag. Da her ikke var noget at udrette med det Gode, sendte Kongen Capitain Bille med Fregatten Najaden til Tripolis, for at tvinge Deyen til at lyde Nætsfærdighedens Bud. Bille løb den 15 Maji samme Aar ind i Bayen ved Tripolis, for at undersøge Havnen og erfare, hvor mange bevæbnede Skibe der laae her. Han andfede ikke Fæstningens Gld, som ingen Virkning gjorde, og krydsede tilbage, efter at han havde opnaaet sin Hensigt. Morgenen derpaa løb han atter ind mod Staden Tripolis, og blev endeel Skibe vaer, som formedelst det stille Veir ankrede. Om Middagen

gen reiste der sig en østlig Vind, som Capitaisnen benyttede sig af; han løb ind imod de Skibe, der laae for Anker, for noiere at undersøge, hvor stærke de vare. Nepps havde han passeret et Steenrev, som udgjør Indløbet til Havnen, førend 6 Skibe *) modtog ham med en stærk Gld. Denne saa langt overlegne Magt affraktefede ikke den brave Wille. Han løb ned mod disse Skibe, vendte paa Siden, anbragte sit fulde Laag, gav dem endog nogle Skud agter ind, og passerede derpaa tilbage over Steenrevet. De sex tripolitaniske Skibe lattede Anker, og fulgte ham. Imidlertid kom den danske Brig, Caropen, commanderet af Capitainlieutenant Solck, og en liden paa Maltha udrustet Chebeque ned til

*) Næmlig: 1) et Fregatsskib paa 28 Canoner, hvoraf 20 Stykker 12pundige og 8 Stykker 8pundige; 2) et paa 28 Canoner, hvoraf 20 Stykker 12pundige og 8 Stykker 6pundige; 3) et, tallet som en P. lak, paa 28 Canoner, hvoraf 18 Stykker 12pundige og 10 Stykker 6pundige; 4) et Prisskib paa 18 Canoner, hvoraf 4 Stykker 18pundige og 14 Stykker 12pundige; 5) en Chebeque paa 12 6pundige Canoner; 6) en Canonbaad paa 6 6pundige Canoner.

til Fregatten. Slaget begyndte Kl. 5 $\frac{1}{2}$ om Eftermiddagen, og varede til Kl. 7 $\frac{1}{2}$, da alle de fiendelige Skibe med en forfærdelig Skrigen og Støien holdt tværs ned paa Fregatten, og søgte forgjeves at entre den. Et tremastet Skib, kaldet som en Vosak, seilede med Hefstighed ind paa Briggen og truede med Entring. Capitain Wille saae sig altsaa nødsaget til at komme Briggen til Hjælp. Denne og Briggens Canoner tvang det fiendelige Skib til at forlade sit formeentlige Bytte. Fregatten seilede tæt agter om det, kastede Granater ned paa det fra Mærket, og gav det sit fulde Lag. Det knagede nu overalt i det tripolitaniske Skib; Agterskibet blev ganske forskudt, Krydsraaen faldt ned, og Briggen flødbets Klyverbom over Borde. Mørket brød nu frem, og de fiendelige Skibe saae sig nødsagede til at flygte ind til Landet. Da Capitain Wille frygtede for, at Briggen eller Chebequen skulde i Mørket overrumples, saa hindredes han fra at forfølge Fienderne og erobre nogle af deres Skibe, som ellers useilbarlig vilde faldet i hans Hænder. Da Deyen saae disse glimrende Prøver paa dansk Tapperhed, lod han Capitain Wille komme i Land og tilbød Danmark Fred, som ogsaa blev sluttet den 31 Maji samme Aar. Wille havde

havde nu Leilighed til at underrette sig om Antallet og Caliberen af Canonerne paa de fiendtlige Skibe, han havde kjæmpet med. De havde lidt meget; et af dem havde otte Grundskud og et andet to; Maaerne og Krydstængerne vare skudte i Stykker. Fiendens Tab var meget betydeligt; Polaken havde allene 100 Døde og mange Saarede, og de øvrige Skibe havde forholdsvis mæssig ogsaa mange af begge Dele. De vare vel bevæbnede og overordentlig stærkt bemandede. Tripolitanerne sigtede godt med deres Canoner, men saa høit, at Fregattens Seil og Tougværk leed meest; Briggens Seil vare især gjennemboede af Flinteskud. — Ved Villes Hjemkomst skjenkede Kongen ham Kammerherrenøglen til Belønning for hans udviste Tapperhed. Digteren M. C. Bruun forevigele dette Slag ved en meget aandrig og skøn Ode.

5

I Aaret 1801 blev Briggen Pougen, under den brave Capitain Jeffens Commando, angreben i de vestindiske Farvande af to engelske Fregatter, som tilsidst bleve tvungne til at forlade Kamppladsen.

Men

Men Lougværket paa den danske Brig var bles-
 ven saa forskudt, at det under Jagtningen maats-
 te istandsættes, paa det Engellanderne ved Skis-
 bets Bevægelighed kunde afholdes fra at entre.
 Ved dette Arbeide aflagde Overstyrmanden, Pes-
 ter Zee, anden Styrmand, Niels Epper Tom-
 mer og Matrosen Rulberg Soendsen de største
 Prøver paa deres Mod. Endeel af det Loug-
 værk, som de hang ved, blev bortskudt, og de
 faldt fra en betydelig Hvide ned paa Jordakker.
 Men dette svækkede ikke deres Mod; de toge
 tværtimod strax fat paa Arbeidet igjen. Styr-
 manden var saa uheldig, saaledes at styrte tre
 Gange ned paa Dækket, og blev betydelig saaret.
 Men dette affrækkede ham ikke. Han svingede
 sig fjerde Gang i Beiret og bragte det ved sine
 Bestræbelser saa vidt, at man igjen kunde mans-
 oeuvrere med Skibet.

6.

Blandt de Orlogshelte Danmark altid har vaa-
 ret saa rig paa, fortjener Niels Larsen Bars-
 fod, født paa Taasinge d. 5 April 1650, en ud-
 mærket Plads. Allerede i sit sextende Aar blev
 han

han sendt med den berømte Cort Adeler til Holsland, for at lære Sømandsvidenskaben. Men først i sit 25de, da han bragte et Ostindisk Compagnieskib hjem fra Batavia, hvor den egentlige Capitain var død, blev han udnævnt til Maanedelicutenant. Ved Mod, Klogskab og Tapperhed banede han sig nu bestandig videre frem paa sin Hædersvei. Under Admiral Niels Juul tog han Deel i Søslaget under Bornholm og Høland. Ved alle Leiligheder viste han sig som en tapper og nidkjer Officier. I Aaret 1677 førte han en Fregat, som paa eengang blev angrebet af fire svenske Krigsskibe, under dansk Flag. Men denne saa overlegne Magt skrækkede ham ikke; han modsatte sig den indtil Fregatten var syntefærdig. Nu maatte han give efter for Overmagten. Hans Skib blev erobret og han selv tagen til Fange. Men han blev snart igjen udløst, og Fienden selv gav ham det Vidnesbyrd, at han havde opført sig som en brav og kjel Kriger. — Som Anfører for Orlogsskibet Deltmenhorst, blev han og en Fregat, under Capitain Bagge Knudsen Busch, angrebne af sex svenske Skibe, hvoriblandt en Schoubinacht og en Galliot, imellem Hæle og Hammerhuus. Men efter en og en halv Times Fægtning maatte de

Svens

Evenske tage Flugten. Under Admiral Niels Juul hjalp han at affkjære Vassen for et svensk Orlogsskib, som siden maatte stryge for Viceadmiral Henrik Span og Capitain Johan Schinckel. Men den største Prøve paa sin Tapperhed og sin Følelse for det danske Flags Hæder aflagde han paa Duyns Reed i Mæret 1694. Den 30 Junii samme Aar blev han under irlandsk Val omringet af 12 engelske og hollandske Skibe, som undersøgte den Handelsstaade, han convoyerede, uden at han kunde hindre det. De opbragte den til Duyns, hvor han maatte følge med, og lagde den under Castellerne. Den 10 August kom en engelsk Viceadmiral, navnlia Shnewel, ind paa Reeden, og sendte derpaa strax Bud til Barfod, at han skulde tage sin Vimpel ind. Da han negtede det, truede Viceadmiralen, at han vilde skyde Skibet i Sank. Barfod overlod det til Admiralens Godtbesindende, men foreskaffede ham tillige: at han laae under tre engelske Casteller, hvoraf ingen havde gjort en saadan Paastand; og at han ingenlunde kunde samtykke i en Begjering, der var saa aldeles stridende med al Orlogsskib. Viceadmiralen sendte Bud paa Bud. Han truede — men forgjeves. Dag 11 forløb, og da Aftenen kom tog Barfod, som sædvanlig,

vanlig, sin Vimpel ind, men samlede derpaa sine Officierer til et Krigsraad, hvori der blev besluttet, at Vimpelen skulde forsvares indtil der blev øvet Bold. Om Morgenen heisedes den igjen, men nu kom strax to engelske Orlogsmænd seilende hans Skib paa Laaringen. De fordrede, at Vimpelen skulde tages ind, og truede, at de i modsat Fald vilde skyde Skibet i Sank. Barsod svarede: at de kunde handle som de selv troe at kunne forsvare det, men sin Vimpel tog han ikke ind for nogen, indtil han blev tvungen dertil. Begge Skibene skjød nu heftig paa hans Skib, og seilede det bestandig omkring i Skydningen. Han blev dem ikke noget skyldig, i Henseende til Skuddenes Hurtighed, men med ulige Virkning, da hans Skib laae til Vinkers. Ne gaae til Seils kunde han aldeles ikke tænke paa, da de omliggende tre Casteller, og flere end 20 engelske Orlogsskibe noksom forbøde ham det. Da han nu, efter en lang og tapper Modstand fornam, at der var intet at udrette, og de Engelske vedbleve deres Forsæt, saa fandt han det urigtigt at opoffre flere af sit Mandskab. Han var selv bleven øvæstet i den høire Haand og det venstre Knæ, Lieutenant C. L. Fuets var dødelig saaret, 4 Mand vare ihjelskudte, 14 Mand og en Lærling

ling gvaestede, og Skibet havde faaet 19 Skud, hvorved begge Pomperne vare skudte i Stykker. Efterat han nu havde viist Fienden, at en ægte dansk Søkriger forsvarer sit Flag med sit Blod, lod han paa eengang stryge Stænger og Ræer, nedhale Flag, Gjos og Bimpel, og befalede, at ophøre med Skydningen. — Da Fægtningen var tilende, kom den danske Resident fra London, Cancellieraad Pauli, ombord, lod sig underrette om hele Sagen, og lovede at foredrage den saavel for Dronningen af Engelland som for Kongen af Dannemark, thi Barfods Saar tillode ham ikke at opsætte en skriftlig Indberetning. — Faa Dage derefter bleve Soldaterne tagne fra hans Skib og i deres Sted engelske Soldater bragte ombord. Han blev derpaa sendt til Cathams Reed, ledsaget af et engelsk Skib paa 74 Canoner. De engelske Anførere behandlede ham just ikke med den Agtelse, de skyldte en Kriger, der saa tappert havde forsvaret den retfærdige Sag. Man sendte ham to Skildvagter ombord, som maatte holde Vagt over ham, og som fulgte ham overalt, uagtet han gik ved Krykker. Seilene bleve slagne fra Ræerne paa hans Skib, og førte i Land; han selv blev ført til den engelske Commandeurs Skib, hvor der skulde holdes Forhør i Sa-

i Sagen. Strax ved hans Ankomst forkyndtes man ham Arrest, og anviste ham et Kammer at være i. Her hensad han i hele to Maaneder, indtil det engelske Admiralitet, som formodentlig nu indsaac, hvor uretfærdig man havde behandlet ham, befalede, at sætte ham paa fri Fod, og lade ham seile uforhindret mod sit Skib. Ved hans Hjemkomst til Kjøbenhavn blev der optaget et Krigsforhør angaaende hans Fremgangsmaade, og Admiralitetet erklærede nu: at han som en retskaffen og brav Officier havde forsvaret sin Post ved at haandhæve sin Konges Vimpel til det yderste.

7.

Efterat vort Fædreland i en Række af henved et heelt Aarhundrede havde nydt Fredens velgjørende Frugter, udbrød i Aaret 1801 en Krig, som vel varede meget kort, men som dog gav vore Søfrigere Leilighed til at aflægge de meest glimrende Prover paa Dansk Mod og Tapperhed. Anledningen dertil var den Forening, som Dannesmark havde indgaaet med Rusland og Sverrig, og som kaldtes den bevæbnede Neutralitet.

Dens

Dens Hiemed var: med fælles Kræfter at forsvare fælles Flag. Men Storbritanniens daværende Ministere vilde ikke taale denne Forening, uagtet det udtrykkelige var bestemt, at den kun skulde gjælde, for saavidt den ikke stred mod de Forbund, disse forenede Stater havde indgaaet med andre Magter. Endskjønt den altså paa ingen Maade kunde fornærme Storbritannien, bleve vi og Sverrig dog indviklede i de Fiendtligheder, som Engelland begyndte mod Rusland. Vi laae Angrebspuncten nærmest og vare udsatte for det første Stød. I Rusland varer Vinteren længere end hos os, og Søen er der tillagt lige indtil Maji Maaned; Sverrig var endnu ikke færdig med sine Rustninger, thi dens Flaade af Smaaskibe eller saakaldte Skjarbaade laae indfrosset ved Stockholm, og dens Orlogsskibe, som egentlig ligge i Carlscrona, bleve tilbageholdte ved Isen. Fra begge vore Bundsforvandre kunde vi altså ikke vente os nogen Hjælp, da en Engelsk Flaade paa omtrent 60 Seilere, bestemt mod de tre forenede Magter, lod sig see udenfor Cronborg Fæstning, og uden foregaaende Krigserklæring, tvertimod Tractaterne, vilde seile igjennem Sundet. Cronborgs Commandant tilkjendegav vel den engelske Admiral, at han under

der Fæstningens Canoner, ikke kunde taale nogen fremmed Flaade, hvis Hensigt var ham ubekjendt, men Admiralen antog denne Utring for en Krigs-erklæring, og gif d. 30 Martii med Magt igjennem Sundet. Fæstningen skjød paa Skibene og disse besvarede igjens Ilden med en vedholdende Canonering og Bombardering. To Bomber, som faldt paa Cronborg og Helsingøer, dræbte to Mand og saarede to andre. Kongen af Sverrig, som paa Bakken ved Helsingborg var Vidne til denne Kamp, sendte, saasnart Canonaden var forbi, et Bud til Commandanten paa Cronborg, og lod ham tilkjendegive, at han med Tilfredshed havde seet ham og de Danske opfylde deres Pligt. Vinden havde været Fienden gunstig, og efter nogle Timers Forløb var den hele britiske Flaade paa Kjøbenhavns Reed. Det var et rædsomt Syn! En heel Skov af Skibe, anførte af to berømte Søhelte, Hyde Parker og Lord Nelson, og besatte med de tappreste Søkrigere i Europa, truede vor Kongestad med Ild og Ødelæggelse. Men tillidsfulde til deres Konge og deres retfærdige Sag, betragtede alle gode danske Borgere denne truende Magt med største Koldblodighed. Allerede nogle Maanedre i Forveien havde man rustet sig til Orlog, og udenfor

Kjøbenhavn laae en Række af Krigsfartøier, der, som en tryk Bognborg, værnede om vor Selvs standighed. Disse Fartøier vare for det meste ubrugelige som Orlogsskibe og nogle af dem endt og over 40 Aar gamle. De laae faste for Anker, uden Master og Seil. Imellem samme var der lagt endeel Canoneerpramme, Flydebatterier og Skjærbaade. Denne i sig selv svage Magt, som kun ved de Mænd, som sattes derpaa, blev stærk, var bestemt til at modstaae Angrebet af den frygtelige engelske Flaade. De Danskes Krigslofen var: Gud og den retfærdige Sag! og Udfaldet viste, at man aldrig fægter tappere end naar man besjeles af denne Tanke. — Da Admiral Nelson d. 2 April angreb vor Flaade, vare Skibene *Provestenen*, commanderet af Capitain Lassen, og *Vagræn*, commanderet af Capitain Risbrigh, de første, der bleve angrebne. De maatte udholde de haardeste Stød. *Provestenen* slog indtil alle dens Canoner vare ødelagte; dens Flag blev nedskudt, igjen opsat og atter nedskudt. De overblevne Folk skjøde med de levnede Canoner, saalange der var nogen, og fastede derpaa det Krud, de ikke kunde bruge mere, i Søen. Lieutenant Mich. Bille blev, under den heftigste Kuglehagel, om Vorde paa Braget, for

for at fornagte de Canoner, der paa den vestre Side kunde falde i Fiendens Hænder. Hvert af de øvrige Skibe stred næsten med ligesaa stor Tapperhed; hvert af dem havde to fiendtlige Skibe at kjæmpe imod; hvert af dem gjorde sig værsigt til en glimrende Blods i Dannemarks Narsbøger. Dannebrog, hvis Hovedansfører, Capitain Ferdinand Braun, mistede sin høire Haand ved et fiendeligt Skud, havde Nelson paa sin Side; det blev skudt i Brand og fløi i Luften. Det var blevet med saa stor Hefstighed angrebet, at det ved Slagets Ende havde 270 døde og saarede Krigere. Capitain Kosod, som anførte Skibet Charlotte Amalia, forlod det ikke, førend alle Canonerne vare ødelagte, og medtog, foruden de mange Friste og Saarede, som Baaden kunde bære, Skibets Flag og Vimpel, som paa denne Maade bleve reddede fra at komme i Fiendens Bold. Med endeel af Mandskabet begav han sig hen paa tre Kroners Batterie, for der at modsette sig Fienden. Lieutenant Willers, som commanderede under ham, førte i en Baad, under en Regn af Rugler, endeel Saarede i Land. Cavalerieprammene Nyborg og Aggershuus, hvoraf den første førtes af Capitain-Lieutenant Rothe og den anden af Premier-Lieutenant Sæsting, havde

de begge udholdt til Slagets Ende, og vare tilsidst synkefærdige, formedelst de Grundskud, de havde faaet. Deres Master og Seil vare sønderkudte og deres fleste Canoner ødelagte. Af de 210 Mand, som hver af dem havde ført, havde Nothe kun 90 og Fasting kun 30 tilbage. Aggershuus vilde aldeles været tabt, dersom ikke Nothe med sit sønderkudte Nyborg havde vovet Alt, for at slaae det med sig. Det sank vel, da det kom nær ved Land, men Levningerne af Mandskabet, Skibet og Canonerne bleve dog frelste. Nyborg kom lige tæt udenfor Faldbodens Landingssted, hvor det sank, men dog saaledes, at Dækket laae i Vandkorpnen. Her var man Vidne til, hvorledes et Skib maa see ud, førend danske Sømand høre op at stride, og hvor meget en Fiende maa taale, førend han kan bringe dets Canoner til at tie. — Et Søbatterie paa 24 Canoner var betroet til den meget unge Søofficier Willemoes. Han beviste ved sit Exempel, at mangen en ny Juul, Adeler og Tordenskjold vilde kunne opstaae iblandt vore Søkrigere, dersom en lykkelig Fred ikke havde negtet dem Leilighed til at udvikle sig. Det var Nelsons eget Skib, som Willemoes kom til at stride med. Ved at rette sine Skud deels saavidt mueligt mod No-

ret, og derved gjøre Skibet ustyrligt, deels lige ind mod Boven, da den just vendte mod ham, holdt han i mere end en halv Time dets Ild nogenlunde fra sig. Men da omsider Nelson med Magt vilde lægge ind paa dette frygtelige Bateria, og bemægtige sig det, efterat det allerede var meget forskudt, kappede Willemoes Ankrene og fik det ved Hurrighed og Landsnærværelse halet ind paa Grunden paa Siden af Trekroners Bateria. Han udsørte sit vigtige Erinde saa hæderligen, at Nelson, da han siden kom i Land for at underhandle om Vaabenstilstanden, underrettede sig om, hvem det var, som havde ført dette Bateria, der efter hans egen Tilstaaelse havde vist ham saa haard en Modstand, og da man nævnte ham Willemoes, gjorde han Bedkommende opmærksomme paa, hvad Fædrelandet med Tiden kunde vente sig af denne unge Krieger. — Orlogsfløjen Sjælland, under Capitain Garboes Commando, blev vel henlagt imellem de andre Blokfløje og fastankret, men skjønt det ikke havde Seil, var det dog forsynet med Master og Takkefage. Efterat det i adskillige Timer havde taget den virksomste Deel i Slaget, bleve Ankertougene ulykkeligviis overskudte, og det maatte nu drive, og siden siddende fast paa Uddybet, være

udsat for Fiendens Kugler. Men ved den fjeffe Anførers og hans Krigers Mod og Sindighed blev det dog holdt i Virksomhed indtil Slagets Ende. Det blev den næste Dag taget i Besiddelse af Fienden, uagtet det førend Baabenstilstanden hverken var blevet forladt eller overgivet. Under Slaget var det tvertimod blevet saa forskudt, at det havde 27 Grundskud, og at alle Mæster, Hundholste og hele Taffelagen vare reent sønderbrudte. Fienden brændte det i een af de paafølgende Nætter, som et aldeles ubrugbart Brag. — Dannemarks Kronprinds, som hele Maaneder forhen havde med Jver og Midkjershed sørget for Alt hvad de betænkelige Tidsomstændigheder krævede, var, saalænge Kampen stod paa, nærværende paa de farligste Steder, for selv at styre og ordne det Hele. Uden at ændse de Bomber, som faldt ned rundt omkring ham, blev han saalænge paa Nyholm, indtil de, der vare om ham, omsider formaaede ham til, ikke at udsætte sit dyrebare Liv for en saa vensynlig Fare. — Hvor man blot fægter for den retfærdige Sag, hvor Kongen og Folket ikke ønske andet, end at forsvare deres Selvstændighed med Liv og Blod — der kan der udrettes meget, endog mod en langt overlegen Magt. Briterne tilbode en

Baaben

Baabenstilstand, og den blev antaget. Frukten af al deres Anstrængelse, som havde kostet saa mange Mennesker og saa mange Tønderguld, var det forskudte og ildetilredte Orlogsskib Solsteen.

8.

Blokskibet Prøvesteen, under Capitain Lassens Commando, blev, som bekjendt, først angrebet i Slaget med de Engelske paa Kjøbenhavns Need den 2 April 1801. Ombord paa samme var der en Overcanonerer ved Navn Casper Johansen, som kun var bleven commanderet i den Hensigt, at han skulde være Mandskabet behjælpelig ved Exerceringen med Canonerne. I det Hiøblisk, Capitainen ikke behøvede ham mere, og tillod ham at gaae i Land med en Baad, som just strax kunde tage ham med, opdagede man, at de Engelske gjorde sig færdige til Angreb. Capitainen, som indsaae, at et Slag var uundgaaeligt, raadede Manden paa ny, at han, da han ikke hørte til Skibet, og havde Kone og Børn, skulde forlade Skibet for hans egen og hans Families Skyld, og gjøre sin Pligt, naar han blev opfordret dertil. Men denne brave Mand svarede:

"Han ønskede at blive ombord, da det nu saae ud til, at der vilde blive Alvor af Slaget: en Ting, som han længe havde ønsket at overvære. Det var mueligt, at han, hvis det nu ikke tilfodes ham at blive ombord, aldrig mere vilde finde Leilighed til at tage Deel i et Slag." Capitainen, som ikke kunde negte ham denne Begjering, anviste ham derpaa en Plads, og fandt ogsaa, medens Slaget stod paa, at hans Forhold fuldkommen svarede til de gode Tanker, han havde om ham. Han var den, der affyrede de tre første Skud, saasnart Commandeur Olfert Fisker havde givet Signal til at fyre paa det Engelske Skib Edgar, som begyndte Angrebet.

Efter Lieutenant M. Villes Beretning, som var ombord paa samme Skib, stod Soldaten Johan Govel af 1ste Tydske Infanterieregiments 4de Comp. ganske allene ved den mellemste Canon, saaret over det ene Die, med Punten i den ene Haand og rettende Canonen med den anden. Saaledes passede han med største Omhyggelighed paa, naar et Engelsk Skib kom for Skud.

9.

Efter Capitain Zarboes egen Beretning viste Foltene paa Skibet Sjælland under Fægtningen saa høi en Grad af Mandsnærværelse, at de, ligesom ved Exerceringen, spurgte ham, naar de havde ladet, om Canonen var rigtig rettet. Blandt dette tappre Mandskab udmærkede en Landsoldat ved norske Livregiment, navnlig Peder Nielsen Wedersløv, sig saare meget. Dagen førend Slaget, da Commandeuren over en Canon paa det underste Batterie var bleven syg, manglede der en Mand, som man kunde anbetroe Opsynet over den. Wedersløv meldte sig uopfordret, og man overdrog ham ogsaa Commandoen. Under Slaget afslaaede han de største Prøver paa Mod og Overlæg. Da den første Canon ikke kunde bruges mere, forlod han den, og paatog sig Commandoen over en anden.

10.

Capitain (nuværende Commandeur) Trar dt, som commanderede Blokskibet Jylland, roste blandt Mandskabet især Rasmus Rasberg, som under Fægtningen var bleven saa stærkt saaret, at han

iden maatte ligge længe paa Hospitalet. Hans
 lod sig forbinde, kom paa sin Post igjen, og for-
 svarede den, saalænge Slaget varede. Det sam-
 me gjorde Melchior Heymann af den jødiske
 Nation, som havde Post ved det nederste Battel-
 rie, og hver Gang forlod den Canon, der var
 demonteret, gik til en anden, og forblev ved den.
 Han var under hele Slaget et opmuntrende Exem-
 pel for hele Mandskabet.

11.

Paa Cavallerieprammen Mendøborg, som førtes
 af Lieutenant Egede, udmærkede en frivillig Sved-
 kersvend, ved Navn Stub, sig meget fordeelagt-
 tigen. Han blev under Slaget saaret i Skul-
 deren, men, efterat han var bleven forbunden,
 kom han igjen paa sin Post. Han fik derpaa Com-
 mandoen over en Canon, og viste sig rask og virk-
 som, saalænge Slaget stod paa.

12.

Som et Beviis paa almindeligt Mod paa Freg-
 gatten Even, der commanderedes af Capitain
 Hols

Holsteen, fortsener her følgende at erindres. Under Slaget faldt en fiendtlig Granat i en Ammunitionskiste, hvori der fandtes 24 Stykker topundige Jerngranater, hvilke der tildeels kom Ild i. Opmunret ved Officierernes Exempel fastede Mandskabet dem over Bord, uden at en eneste af dem sprang i Fregatten.

Samme Fregat fik et Grundskud, hvorved den blev meget læk. Uagret et Engelsk Skib paa 74 Canoner laae i samme Dieblik meget nær der ved og fyrede paa den, begyndte Overtømmersmanden, Knud Jacobsen, dog strax at stoppe den saaledes udenfra, at der kun trængte meget lidet Vand ind. En halv Time efter denne fjerde Handling, som frelste Fregatten, blev denne forfjente Mand saaret i Hovedet ved en fiendtlig Canonkugle, og døde.

 13.

Paa Canoneerbaaden Christiansund, som commanderedes af Lieutenant Grove, var der en Chirurgus, ved Navn Bengen, der udbad sig at faae Commandoen over en Canon, saalænge hans Pligt som Chirurgus ikke nødte ham

til at forlade den. Efterat han havde bevist, at han forstod at behandle en Canon, fik han Commandoen over den. Hans Exempel var en stor Opmuntring for Mandskabet. Da under Slaget det første Engelske Skib kom for Skud, brugte Benken sin Canon med en Hurtighed og Koldsindighed, som fortjente at beundres hos en Mand, der ikke var opdragen til Kriger.

14.

Efter Capitain Rodes Beretning udmærkede Marineren, Andreas Wessel, paa Skibet Indfødsretten, sig paa følgende Maade. Han affyrede med største Koldsindighed den første Kugle og beviste, ved at skyde en Engelsk Barcasse i Grund, at han havde rettet sin Canon rigtig. Axelen paa denne blev skudt itu og han saaret derved. Han lod sig forbinde, medens Canonen blev gjort istand igjen, paatog sig derpaa atter at bestyre den, og fyrede saa længe med den, indtil den var ganske demonteret.

G a v n e l y s t.

Lyst til at gavne sit Fædreland og hver enkelt af sine Medborgere er een af de Dyder, der gjør Menneket meest Ære, og berettiger det til den sande Borgerkro-
ne. Uden sine Undersaatters utrættelige Medvirkning til det Gode, kan ingen Regjering opfylde sin Bestemmelse: at fremme og befæste det Heles Vel. Den, som derfor meest udmærker sig ved ædel og uegen-
nyttig Gavnelyst, gjør sig ikke allene fortjent af den Regjering, under hvis Beskyttelse han lever, men endog af det store Samfund, han er Medlem af.

Guldgruber kunne udtømmes, og der gives end-
og hele Folkelag, som Rigdom har neddyttet i lastværdig Orkesløshed; men Borgere, som besjæles af sand Gavnelyst, ere for Staten en ligesaa uud-
tømmelig som uvurdeerlig Skat; den virker længe og bestandig med ny Kraft; den gaaer i Arv fra Slægt
K 6
til

til Slægt, og de herlige Mindesmærker, Faderen efterlader sig, opmuntreer Sønnen til at følge hans Fodspor.

Ingen Tænke kan troste os mere i Livets sidste Stund end den: at have stiftet Gavn; intet kan glæde den Retfærdne mere end at see Frugterne af sin Slid, sin Estertænke og sin Tænksomhed blomstre for sig selv og tilkommende Slægter. Den Sælske, at man engang vil velsigne hans Minde i hans hæderlige Foranstaltninger til Medbrødres Gavn, er en Belønning, som ikke lader sig kjøbe for al Jordens Rigdom.

Der gives næsten ingen Stilling i Livet, hvor man ikke i større og mindre Grad kan stifte Gavn. Gavnelyst er en Dyd, som ligesaavel kan udøves af den, der gaaer bag Plougen, som af den, der pryder en Trone. En god Villie til at foretage en gavnlig Handling, og Forskand til at udføre den paa den rigtige Maade, er Alt hvad der behøves til at være en gavnlig Borger for Staten. Den, som ikke har Evne til andet, han plante et Træ, som den trætte Vandringsmand kan søge Ly under, og hans Efterkommere ville ikke glemme at han har stiftet Gavn.

I.

Norge tæller blandt sine vindskibelige Landboer, en Mand, der fortjener den første Plads ved Siden af Hans Nomsen. Hans Navn er Sivert Knudsen Karstodt, og han lever som Selveiers bonde paa Gaarden Karstodt, i Ørsteens Annes Sogn, under Boldens Præstegjeld, i Bergens Stift. Ved egen Flid og Lyst til Læsning, har han i sin Ungdom, veiledet af Scedets daværende Præst, Professor Strøm, forskaffet sig nogen Indsigt i Saarløgekunsten. Han kan godt aarelade og helbrede udvortes Skader, og søger saaledes paa den menneskekjerligste Maade at anvende sine Kundskaber til sine Medmenneskers Gavn. Paa sin Gaard har han i dette Niemed oprettet et lidet Huusapothek, som forsyner Indbyggerne i hans Egn med de fornødne Lægemidler, hvilke han ordinerer efter Doctor Mangors Landapothek. Ved denne prisværdige Indretning stifter han saa meget mere Nytte i denne Egn, som den i Fogderiet beskikkede Provinciallæge boer fem norske Mile derfra. Han har ikke mindre sørget for at udbrede Oplysning og gavnlige Læselyst blandt Bønderne i sin Fødeegn. For Østersteens Sogn har han oprettet et Læsebiblio-

thet. I et Brev til en af sine Venner taler han angaaende dette Bibliothek paa en Maade, der tilfulde vidner om hans menneskekjertlige og liberale Tænkemaade. "Jeg har fra min Ungdom "af," siger han i dette Brev: "havt Lyst til Læsning og Kundskab, og af denne Aarsag anvendt "alt hvad min Evne tillod, til at forskaffe mig "gode Bøger. I forrige Aar havde jeg allerede "en Samling af omtrent 100 Bøger. For i "min Fødeegn at kunne gavne mine Medmennesker, har jeg efter en af mig forfattet Plan, som "er offentlig oplæst af Præsten og Lehnsmanden, "bortgivet mine Bøger til et frit Laanebibliothek "for hele Østersteens Sogn. Med inderlig Glæde seer jeg nu at disse Bøger opvække Læselyst "hos mange Almuefolk, som før næsten ikke eiede "nogen Bog, og den Begjærighed, hvormed de "søges og læses af Unge og Gamle, lover mig "tilfulde, at denne Indretning ikke vil bidrage "lidet til Oplysnings Befordring." Landhuusholdnings-Selskabet har vel 1797 udsat en Beslætning for den, der anlægger et Laanebibliothek til Brug for Almuen. Men dette kan ikke have været Bevæggrund til denne retskafne Mand's Handling, thi i hans Egn havde man den Gang ikke Kundskab derom. Medbrødres Forædling og Oplysnings

lysnings Udbredelse var den eneste Drivesjer og det eneste Diemed for hans Daad. Hans Digt *) over sin værdige Lærer, Prof. Strøm, som har staaet aftrykt i Maanedsskrivet Minerva, røber, at han ogsaa har Anlæg til Digteteksten. Men hans usminkede Taknemmelighed for sin afdøde Ungdomslærer, den Barne, hvormed han taler om Videnskaberne og Oplysningen, udmærker ham især som den sande Menneskeven. Han lod udsende denne Sang i Borgens, Boldens og Egers Præstegjeld, for at bevare Mindet om sin dyrebare Lærer hos den Menighed, hvis Fader og Veileder han havde været. For sin Vindskibelighed som Landmand fortjener han ikke mindre Roes. Han har ivrigt bestræbt sig for at forbedre sin Gaard. Ved at skjære Berter bort fra Gaardens Fæhuse, og bringe dem hen paa de tørreste Bakker, har han ved Hjælp af det fra Fæhusene eller Møddingen nedflydende Vand, søgt at gjøde, og at forbedre disse. Han har opsat anseelige Steengjerder ved Hjemmemarken, skjønt dette i hans Egn indtil den Tid var ubrugeligt, og hans Exempel opmuntrede Sognets øvrige Beboere til at efterligne hans Vindskibelighed. Han var den første i hele Egnen, som begyndte at plante

Frugt:

*) S. Minerva f. Sept. 1798. S. 278.

Frugttræer, og han har dyrket den saa nyttige
 Raalrabi med megen Held. Han har ogsaa udgi-
 vet en norsk Jorddyrkers Almanak for Aarene
 1805-6, som indeholder de fortræffeligste Vink
 og Raad for den norske Landmand.

2.

Andreas Bjørn, Fader til Philosophen E. Rothes
 Egtemage, kom til Kjøbenhavn som en simpel
 Bondes Søn. Ved sin utrættelige Flid bragte
 han det saa vidt, at han omsider anlagde den
 bekjendte Plads paa Christianshavn, som siden har
 tilhørt Hr. L. Wilder. Han forlod Verden ikke
 allene som en meget formuende, men tillige som
 en gavnelysten Mand. Besejlet af den Tanke,
 at fremme sit Fædrelands Gavn ved en Handling,
 som ikke enhver rig Mand havde Lust til at
 udføre, besluttede han, paa egen Bekostning,
 at lade det gamle Grønland opsøge. Da han
 døde, laae to af hans Skibe, som han havde be-
 stemt dertil, fuldkommen seilfærdige.

3.

Jochum B. Lund, Kjøbmand i Farsund, har
 ikke lidet bidraget til Vindskibelighedens Befor-
 dring

bring i sit Fædreland Norge, og han har ved sit Exempel tilfulde beviist, hvor meget en eneste Mand formaaer at bidrage til det Heles Gavn. Han er ikke allene en betydelig Kjøbmand, men eier tillige syv Skibe, en Tobaksfabrik, som er i fuld Drift, med vel indrettede Tilbygninger, et Spigerfabrik, som drives af Vand, en Veirmølle efter hollandsk Bygningsmaade, og et vel indrettet Saugbrug med to Saugblade. Han har desuden Muthingsbrev paa nogle Malmgruber, og driver paa egen Regning Hummersfiskeri og Handel paa Island. Denne Mand, som ved egen Flid og Eftertanke har sat saa mange af sine arbejdende Medborgere i Virksomhed, fortjener i Ordets egentlige Betydning at kaldes en nyttig Borger.

4.

Havnen ved Kjøbstaden Saby i Halsborg Stift, har i de ældre Tider været i ypperlig Stand. Den var en Samlingsplads for Kjøbmandsskibe, og dens bequemme Beliggenhed gjorde den meget vigtig for Landet. Men de gamle Bolværker vare efter Haanden blevene forfaldne; Indløbet var opfyldt med Sand og Tang, og Farten usikker.

ker. I Vinteren 1796 truedes Havnen med fuldkommen Udelæggelse, og Havet bortrev en Sandbanke, som laae paa den nordre Side af Naens sædvanlige Løb, der blev daglig mere og mere tilstopper; intet Skib var istand til at komme ud af Havnen. Kirken, Degneboligen, Hospitalet, fire og tyve Huse og Gaarde og en betydelig Deel af Byens bedste Marker vare aabenbart udsatte for Oversvømmelse. Midt i denne overhængende Fare, da Byen ikke havde Midler nok til at hjælpe sig selv, fattede Cancelliesecretair, By- og Herredsfoged Troisfor uopfordret den roesværdige Beslutning, at gjøre Udvei til Byens, Havnens og Egnens Redning. Han lod til den Ende samme Sommer og Aaret derefter for egen Regning anlægge Bærker, der kostede ham henved 2000 Rdr. Virkningen af denne Foranstaltning var ualmindelig velgjørende; bag ved Bolværket, hvor man 2½ Aar i Forveien, da Udelæggelsen var skeet, kunde roe i Baader, er Vandet nu opfyldt med Sand og Tang, og dette Rum vil, efter sin Bestemmelse, snart være opfyldt. I Naens ordentlige Løb, gjennem hvilken der 1796 neppe kunde slippe en Fisserbaad, er der gaaet et Skib paa 14 Commercelaste, og et andet med 300 Tønder Salt og Steenkul.

Denne

Denne Handling blev udført uden nogen Bram og Egennytte. Da Secretair Brorson levede fornemmelig af Herreds- og Byfogedtjenesten, som er yderlig ringe, saa kunde han som Byfoged ikke have nogen egentlig Fordeel af Havnens Istandsættelse. Da denne Foranstaltning skede, tænkte han ikke paa Skadesløsholdelse; han anholdt ligesaa lidet derom af egen Drivt, da hans rosverdige Handling allerede var fuldført. Kongen, som imidlertid erfarede den, belønnede Secretairen med den store Guldmedaille pro meritis og forøgede hans Indkomster aarlig med 150 Rdlr.

5.

Kammerherre Bernt Anker helligede sit hele Liv til Medborgeres Nytte og Larv. Ved hans Flid og Gavnelyst havde han bragt Vindskibelig- heden i det søndenfjeldske Norge til en før ubeskjendte Høide. Ved sit personlige Bekjendtskab og sit Ophold i Engelland, sluttede han Handeles contracter med den britiske Flaade, udbragte Træproducterne fra Frederiksstad, Moss og Christiania til det Høieste, og saae sig berved istand
til,

til, i Aaret 1792, at foreslaae for al Udsørsel en Forhøielse af 4 Rdlr. for hvert hundrede Planker: en Foranstaltning, som siden den Tid har indbragt Statscassen store Summer, og som endnu staaer ved Magt. I de sidste Aar af hans Liv havde han fyrgetnye egne Skibe i Esen, og han var i Norge den første, som, 1792, sendte dette Riges Producter i eget Skib til Ostindien. — Eidsvolds Guldværk forenede han med et vigtigt Kobberværks Anlæg, og han optog desuden to nye Kobberværker: Sulfenbroets Minde, i Nomedal, og Gadelands Kobber- og Blyværk. Hvor mange Vanskeligheder han end i en Række af Aar havde at kæmpe imod, smeltedes der dog allerede i hans Levetid, ligesom endnu i dette Dieblig, Rjont Kobber ved alle disse tre Værker. Sakkedals Jernværk, som laae ganske øde ved sin forrige Eiers Uvirkksomhed, optog han igjen, og bragte det ved sin Virkelighed saavidt, at man nu smelter der det herligste Jern. Nye Hammere bleve opførte, nye Gruber opdagede, og det Hele forvandler til en Næringskilde for mange Mennesker i denne fattige Egn. Alt dette blev iværksat i tolv Maanedes. Nosse Jernværk, — et af de skønneste Anlæg i Statsten, som Fremmede beundre, — var fra Aaret

1756 af bestemt til at frembringe Canoner til Statens Nytte; men de forrige Ciere udelagdes ved Canonlevrancer, da de fleste sprang under Prøven. I Aaret 1783 paatog Anker sig Bæretets Bestyrelse; men for at sætte det i tilbørlig Stand, ansaae han det for nødvendigt at gjøre sig bekendt med de berømteste Canonstøberier i andre Lande. Han reiser selv til alle Canonværker i Sverrig og til det store Caronske i Skotland. Beriget med disse Kundskaber vender han tilbage, gjør ny Indretninger, og fra den Tid af holde Canonerne. Da man nu til Krigsflibene forlangte Canoner af svøreste Vægt, saa kunde Jerncanonerne ikke uholde Prøven, indtil Anker leverede saadanne svære Canoner til det Kongelige Admiralitet i Kjøbenhavn, der ikke allene holdt Prøve, men endog befandtes ypperlige og feilfri. Under disse mange og forskjellige Forretninger, som vidnede om ædel Gavnelyst, dyrkede han tillige Videnskaberne med ikke ringe Held. Han besad ikke allene stor Færdighed i det Latinske og de nyere Sprog, men han har endog leveret litteraire Arbejder, der ikke læses uden Deeltagelse. Han agtedes især som Taler, og har ved adskillige offentlige Leiligheder aflagt Prøver paa sine udbredte Kundskaber. I to Vintere

tere holdt han Forelæsninger over Naturphilosophien, bestrykt ved Forsøg, og siden over de skjenne Videnskaber med deres Kritik. Hans Foredrag var behageligt og tiltrækkende for hans Tilhørere, og hans Forelæsninger have ikke bidraget lidet til at befordre en ædlere Smag og lysere Kundskaber i hans Fødeby Christiania. Men for at vedligeholde denne saa utrættelige Virksomhed iagttog han ogsaa det strengeste Maadehold i hele sit Liv. — Som Menneskeevent gavne han sit Fædreland ved i Aaret 1778 at oprette et Baisenhuss i Christiania, hvor sex Børn af hvert Kjon fødes, klædes og undervises. Findes der noget udmærket godt Genie blandt disse Børn, saa sættes det paa Stiftelsens Bekostning i den offentlige latinske Skole. I Aaret 1800 vare allerede to og fyrgetyve veldannede Mennesker udgangne fra dette Baisenhuss. Ved Udgangen faae Børnene, naar de confirmeres, Klæder og Penge. Der sørges for, at Pigerne faae gode Tjenester, og at Drengene ansættes til et Haandværk hos brave Mestere. Saaledes har en værdig Præst i Christiania, og en drivelig Garvermester i Kjøbenhavn, med mange flere, denne Stiftelse og Ankens Omsorg at tilke for deres hæderlige Stilling i Staten. — I offentlige

lige Forretninger kom Anker meget tidlig; allerede i hans et og tyvende Aar formaade den ældre Grev Bernstorff ham til at gaae som Legationssecretair til Paris. — I senere Aar blev han brugt i vigtige Kongelige Commissioner, og i ni Aar var han Solddirecteur over Aggershuus Stift: et Embede, hvori han for sit gode Hjerte maatte betale betydelige Summer for Cassemangel hos Betjenterne. Soldinteressentselskabet var saa tilfreds med hans uegennyttige og kloge Bestyrelse, at det forærede ham en Pocal af Guld, ledsaget af et smigrende Brev, som Erkjendelighedsbeviis. Som Formynder for de vigtigste Summer i Christiania, modtog han et Brev fra Magistraten, hvori den bevidnede, at ingen uden han havde befriet den fra det Ansvar, den stod i, formedelst den indviklede Forsatning, hvori disse Boer befandtes, da Anker endog som Uvedkommende blev overtalet til at bestyre dem. Mange Familier reddede han ved at udbetale en betydelig Gjeld for hans afdøde Broder. Han betalte endog den store Sum 144,000 Rdlr. Species for udklede Accepter i Kjøbenhavn, fordi han paaastod, at ingen skulde tabe noget ved denne hans ædle Broder, som blev et Offer for det bedste Hjerte. Utrolig store Summer har han givet

givet til Trængende, og Sønder Guld har han tabt formedelst sin sømme Følelse for Medborgered og Medmenneskers Gavn. Hans Huus i Christiania var Gjestfrihedens sande Bolig, og ingen forlod det, uden at være gennemtrængt af Taknemmelighed for denne Menneskeven. Fædreland paaskjønnede ogsaa hans store Fortjenester. Ved Kronprindsessens Medkomst blev Kammerherrenøglen ham tilsendt, og Kronprindsen selv overleverede ham ved sit Ophold i Christiania og Mosseværk en Ring af Brillanter, som et Kjendetegn paa sin Naade.

6.

Frederik Greve af Danneberg Samsøe var een af de Mænd, hvis hele Liv var en uafbrudt Kæde af rosværdig Gavnelyst, uagtet han fra sit tidlige Ungdom af havde de største Hindringer at kæmpe imod. Han blev født den 1 Nov. 1703, henved 4 Maaneder efter sin Faders Død, kom meget svag til Verden, og var indtil sit femte Aar bestandig sygelig. Han kunde ikke staae alene, og hans Ledemode vare saa svage, at man bestemt dig maatte omvikle dem med noget Støv. Det

Gang troede man ikke, at dette skrantede Barn engang vilde blive een af Fædrelandets drivrigste og gavnligste Mænd. Det var hans Moder, Danneqvinden Dorothea Krag, som ved sin moderlige Omhu ikke allene søgte at styrke hans svage Helbred, men som endog ved en god Opdragelse lagde Spiren til alle store Dyder i den unge Dannefjolds Sjæl. I sit niende Aar blev han tilligemed sin ældre Broder sendt til Engelland, under en lærd og brav Hovmesters Ansørfel. I Orford lagde han sig med Flid efter alle Slags Videnskaber, især de, som angik Svæsenet, Skibsbyggerie og Mechanik, hvortil han stedse havde stor Lyst. Indtil sit sextende Aar forblev han i Engelland, derpaa reiste han til Holland og Paris. I Holland besøgte han især Skibsværstere, for at udvide sine Kundskaber i Skibsbyggeriet, og, beriget med saadanne Indsigter, vendte han i sit attende Aar tilbage til sit Fædreland. Ved sin Hjemkomst maatte han opgive sit kjære Forsæt: at gaae ind i Sæetaten, deels fordi hans Broder gik ind i Comissariatet, og han altsaa fryg-

*) Enke efter Jens Juul, Geheimeraad i Conseilet, og anden Gang givt med Grevens Fader General-Feldtmarchal Christian Gyldenløve.

frygtede for, at to Brødre i den samme Stat kunde hindre hinandens Lykke, deels fordi hans Farbroder, som tillige var hans Formynder, ikke vilde have det. Han besluttede nu at træde ind i Landetaten, og ansøgte derom hos Kong Frederik den Fjerde. Men da hans Farbroder just døde paa den Tid, og han altsaa maatte savne hans formaaende Anbefaling hos Kongen, som desuden var indtaget imod ham ved de da gjeldende Personer, saa søgte han mange Gange forgjeves. Omfjæder foresatte han sig, at overlevere Ansøgningen i Kongens egne Hænder. Han gik i det te Diemed paa Paradet, men blev snart overbevist om, hvor lidet han kunde haabe Bønhørelse. da Kongen, i det Dieblik han blev ham vaer, vendte sig fra ham til en Person, der stod ved den anden Side, og modtog hans Ansøgning. Dette fortræde ham; han traadte derfor dristig frem. "Det er, sagde han: "den syvende Gang at jeg bringer min "Ansøgning, for at naae den Lykke, at kunne tjene "mit Fædreland. Deres Majestæt vil derfor al "lernaadigst tillade, at jeg bringer min Ansøgning "i Deres egne Hænder, paa det jeg deraf kan se "om jeg skal opgive alt Haab, da jeg faaer "søge den Lykke, at gjøre nogen Nytte i Verden "hos Fremmede." Kongen modtog hans Ansø-

ning, men svarede intet. Han biede derpaa nogle
 le Maaneder, men da der ligesaaalidet blev lagt
 Mærke til denne, som til de øvrige Ansøgninger,
 skrev han til sin Faders gamle Ven, Generals
 Feldmarschal Flemming i Sachsen, og forlangte
 at komme der i Tjeneste. Man tilbød ham et
 Regiment, og bad ham, at komme snart. Han
 reiste nu til Bedelsborg, hvor han forlovede sig,
 og agtede derpaa at gaae til Sachsen. Men da
 man ved Hoffet fik Nys om denne Sag, og man
 indsaae, at det ikke vilde være Landet til Ære,
 i Fald saa duelig en ung Mand, uden egen Brøde,
 skulde nødes til at søge Tjeneste hos Fremmede,
 saa sendte man ham det hvide Vaand. Han blev
 nu nødsaget til at vende tilbage til Kjøbenhavn,
 for at takke, men han reiste i det Forsæt, at følge
 sin Beslutning og tilmelde Kongen den. Da han
 traadte ind til Kongen fik han ikke engang Lov til
 at tale, men Kongen sagde strax, at da han saa ofte
 havde yttret Lyst til at tjene i Landetaten, vilde
 han give ham det Compagnie ved Cavalleriet,
 som Stor-Cantslerens Broder havde. Vel var dette
 Compagnie i saa slet en Stand, at der ved første
 Mønstring maatte udsættes 40 Heste, foruden
 mange Karle, vel kostede det Danneeskjold ikke lidet,
 efterdi Compagnieheserne paa den Tid selv recrue-

kerede, men da hans ivrigste Attraa var at tjene sit Fædreland, selv med Opoffrelse af sine Midler og Kræfter, modtog han dog Kongens Tilbud og afflog det man havde gjort ham i Sachsen, uagtet det var lange fordeelagtigere. To Aar derefter modtog han et Compagnie ved Gården, for 4000 Rdlr., efter Kongens Forslag, for ikke at give sine Modstandere Vaaben i Hænderne. Da han ved sin Broders Død fik store og vidtløftige Formynderskaber at besørge, ansøgte han om Tilladelse, at rejse, for at besørge disse Forretninger naar Tjenesten tillod det og han havde Oberstens Tilladelse. Uagtet man ikke skulde troe, at en saadan Bøn kunde være fornærmelig, fik han dog sin Ansøgning tilbage med Kongens egen Vaatesning: "Grev Danneskjold tjener til Svar: Han kan faae sin Afsted." Saa mange Hindringer fandt han paa sin Bane, og saa meget bidrog hans Kvindsmænd til at standse hans Forfremmelse. Aarsagen dertil var ikke personligt Had til Manden, som besad en beskeden og elskværdig Tænkemaade, men de øvrige fornemme Familier havde bestandig misundt hans Slægt, som hidtil havde havt Afgang til de fornemste Væresposter. Disse frygtede ikke for hvad Danneskjold var, men for hvad han kunde blive, og ønskede derfor, saalænge

længe det var mueligt, at holde ham tilbage. Han havde desuden valgt sig en Egtemage efter sit Hjerte, og undslaaet sig for at modtage et Partie i en stor og da meget gjeldende Familie, som blev ham foreslaaet. Dette havde saaledes opbragt Familien, at den siden den Tid stedse var ham imod. Saaledes afskediget, og efterat have tilsat sine Penge uden ringeste Erstatning, reiste han til Jylland, og opholdte sig paa det lille Gods Engelholm. Der lagde han sig i sin Roklighed endnu mere efter de mathematiske Videnskaber, som kunde have Indflydelse paa Sovæsenet. Da Frederik den Fjerde var død, reiste han tilbage igjen til Kjøbenhavn, i Haab om, atter at komme i Tjeneste. Han troede saa meget mere at dette vilde lykkes ham, da han havde været meget kjendt af Kong Christian den Sjette som Kronprinds, der vidste, at han havde bestemt sig for Sæetaten. Imidlertid havde enten Kongen glemmt det, eller og andre, som stode i Anseelse, og ikke vare Grevens Venner, hindret ham i at tænke derpaa. Geheimeraad Pless foreslog ham engang at tage Plads som Assessor i Hviesteret, med det Tillæg: at ingen af hans Stand hidtil havde siddet deri, og at han derfor formodentlig ikke vilde modtage det. Men Pless tog Feil

i sin Formodning; Danneſkjold ſvarede: det er min Pligt og mit Duſke at tjene mit Fædreland og min Konge, og ikke at foreſkrive, hvor det ſkal være. Dette bør jeg overlade til Kongens Villie og Skjønſomhed, naar det kun er noget, ſom jeg er duelig til at forrette." Tvertimod ſin Beſtemmeſe blev han nu Aſſeſſor i Høiefteret, hvor han ſad et Aar. Hans Kone bad ham ofte om, ved Taffelet, naar Leilighed gaves, at tale om Sogtaten, at tage Deel i Samtaſen, og ſaaledes at erindre Kongen derom. Hans Beſtedenhed tillod ham det imidlertid i lang Tid ikke. Men da Geheimeraad Pleſſ endelig en Dag talde om nogle Skibe, ſom det aſtatiſke Compagnie havde kjøbt af Hollanderne, og roſte dem meget, tog Grevens Ordet og forſikkrede, at Skibe, ſom Hollanderne bygte paa Kjøb, ſaae godt nok ud, men duede ikke meget, eſterdi alle Knæerne deri vare tilhugne, iſtedet for at de burde være voxet ſaaledes, og ſølgelig let kunde ſpringe. Han lagde til, at han vidſte det med ſaa meget ſtorre Viſhed, ſom han ſelv havde ſeet det paa deres Skibsvarſter. Geheimeraad Pleſſ modſagde ham med Hæftighed, og det blev for denne Gang derved. Nogen Tid derefter, da han atter var til Taffels, ſagde Kongen til ham: "De havde alt for ret, Grev Danneſkjold,

nestjold, i Henseende til de i Holland kjøbte Eli-
 be. Der er kommet Efterretning, at de med
 Nøie naaede Norge, saasom en Mængde Knæer
 ere sprungne i haardt Veir." Dagen derpaa fik
 han Befaling at bringe nogle kostbare Malerier,
 som hans Broder havde efterladt sig, op til Kon-
 gen, som vilde kjøbe nogle deraf, og at han selv
 skulde følge med. Efterat Kongen havde beseet
 dem, spurgte han Greven: om han havde Lyst til
 at træde ind i Sø-Commissariatet. Han antog Til-
 budet med Glæde, og forlod Høiesteret. Da han
 havde siddet nogen Tid i dette Collegium, indsaae
 han let de store Mangler, der fandtes ved Mari-
 nen, og forestillede General Lovensørn, som den
 Gang var Over-Secretair ved Sæetaten og ind-
 til den Tid stedse havde været hans Ven, at
 tale til Kongen derom, paa det at en anden Ind-
 retning kunde gøres; men han fik til Svar, at
 dette ikke kunde skee. Efter adskillige Gange for-
 gjeves at have anmodet denne ellers fornuftige
 og brave Mand derom, som uden Tvivl satte alt
 for megen Tillid til nogle af sine Meddeputerede,
 sagde han omsider: "Vil da ikke Deres Excellence
 som den Første tale, saa faaer jeg at gjøre det,
 thi jeg kan umuelig forsvare det at være taus til
 de Uordener, jeg daglig seer at gaae i Evang-

ved den Etat, som jeg er sat i." — Den Forskyldelse, som General Lovensgrn yttrede herover, kunde ikke affkræfte ham fra sit Forsæt, thi han var altid usforfærdet, naar det galdt om Samsvittighed og Pligt. Han opsatte derfor hele Sagen skriftlig, skrev sit Navn derunder, og gik, efter forlangt Audience, op dermed til Kongen, omendstjont han vist forestillede sig, at dette Skridt vilde drage hans Afsted efter sig. Da han først havde mundtlig forestillet Kongen hans Flaades flette Forsatning, og Kongen, som troede den i god Stand, studsende herover, forlangte det fornemste af hvad han havde sagt ham, optegnet, tog han sin skriftlige Forestilling op, og overleverede ham den. Kongen, som saae, at den var unbeskreven, gav ham den tilbage, og sagde: at et slikt Promemoria var ham nok, og vilde udsætte Greven mindre for Bedkommendes Brede. "Nei, Deres Majestæt," var Grevens Svar: "en ærlig Mand bør aldrig sige noget, til hvem det endog er, og allermindst til sin Konge, uden det, som han kan sætte sit Navn under og bevise. Vil Deres Majestæt være saa naadig at sende det til Bedkommendes Erklæring, og lade Sagen undersøge, faaer De allerbedst Sandheden at vide." Dette stod Kongen meget vel an; han var vel vant til

til Angivelser, men altid med Begjering, at deres Navne, som indgave dem, maatte blive for-
 tiede. Danneffjolds Anke blev nu sendt til Ge-
 neral Lovenørns og hans Meddeputeredes Erklæ-
 ring, som ikke kunde forhindre Undersøgelsen.
 Da nu Greve Danneffjolds Foregivende blev be-
 fundet at være rigtig, og General Lovenørn af-
 gik fra sit Over-Secretariat ved Sæetaten, kom
 Greven i hans Sted, og fik hele Bestyrelsen dets
 over. Det første, han foretog sig, var at efter-
 see, hvad Beholdningen var af alle til Skibene
 hørende Materialier, da han vidste, at Man-
 gelen deri var stor, og at adskilligt Underløb
 skede. Paa Dokkens Indretning begyndtes nu,
 efterat det Forslag, han havde indgivet, var ble-
 vet bifaldt. Dette store Værk blev fuldført i
 fem Aar. For at kunne være saa meget som muel-
 ligt tilstede ved Arbeidet, uden at forsumme sine
 mange andre Forretninger ved Sæetaten, stod
 han hver Morgen op Kl. 3, og kom ofte vaad
 hjem, hvilket ogsaa lagde Grunden til hans paa-
 følgende haarde og langvarige Sygdom. Han
 havde ved dette Arbeide mange Vanskeligheder at
 kjæmpe imod, ikke allene fra Naturens Side,
 men hans Modstanderes Indvendinger, deres ofte
 gjentagne Angreb, ja næsten alles Paastand, at

Tingen var umuelig, og at de derpaa anvendte Penge vare spildte, lagde mange ubehagelige Hindringer i Veien for ham. I midlertid blev dog Dokken i Aaret 1739 færdig. Et saa vanskeligt, og dog lykkeligt udført Arbeide kunde nok fortjent en udmærket Belønning, men Greven fik ikke allene selv ingen, men man afflog ham endog den billige Begjering, at Commandeur Dumreicher, og et Par andre, som havde havt det meste Arbeide ved Dokkens Indretning, maatte nyde noget til at forbedre deres trængende Omstændigheder. Da han umuelig kunde formode dette Afslag, tog han 1500 Rdlr. af sine egne Penge, og uddeelte dem blandt disse Mænd den Dag, Dokken blev indviet, under det Foregivende, at de kom fra Kongen, og lod dem indtil deres Død forblive i den Tanke. Dokkens hele Bygning havde kostet 230,000 Rdlr., en Udgift, som rigelig er indhentet, naar man beregner hvor meget et hvert Skib tilforn havde kostet at fjslhale og reparere. Endog den Dag, Dokken blev indviet, gjorde man sig al optænkelig Umage for at nedsætte denne Indretning, og derved at forringe Grevens Høes. Admiral Rosenpalm veddede med Commandeur Dumreicher den samme Morgen, at Sextus ikke kunne gaae ind i Dokken. Da det

Konger

Kongelige Herskab var der, sagde een af de Tilstedeværende til Kongen: "Deres Majestæt! man siger, at Sextus ikke kan komme ind i Dokken." Kongen, som mærkede at Danneeskjold smilede, svarede: "En Skrader tager først Maal af Kroppen, førend han gjør Kjolen. Saaledes har vel ogsaa Grev Danneeskjold taget Maal af Skibet, førend han gjorde Dokken." — For at fuldende sit store Værk skaaede han end ikke sin Sundhed. Næst efterat Arbeidet var begyndt, frembrød om Natten en Kilde med stor Magt. Commandeur Dunreicher, som troede, at dette vilde de tilintetgjøre Arbeidet, løb strax til Greven, og underrettede ham derom. Greven, som havde Skoldeskopper og laae i stærk Svædd, vilde sige ham, hvad han skulde gjøre; men han paastod, at han ikke gik af Stedet, førend Greven fulgte med. Han maatte, hvor farligt endog dette Forsøg var, staae op og følge med. Da han havde eftersøet Alting, lod han Folkene blive ved at grave, og da de endelig fandt Kildens Udspring, blev den indfattet, og Vandet malet ud, hvilket endnu skeer.

Da man mærkede at det var en Saltkilde, troede Greven, at den kunde tilveiebringe stor Nytte for Landet. Efterat den derfor af Kyn- dige var bleven prøvet og befundet god, talde

Greven med endeel af de davarende anseelige Kjøbmænd: Fabritius, Wæver og flere, og bragte det saa vidt, at disse indgave under deres Navn det Forslag, at, naar Kongen vilde forbyde Lüneborger Salts Indførsel i Sjælland, Fyen og Jylland, forbandt de sig til, af denne Kilde at skaffe Salt, der skulde, efter Prøve, findes ligesaa godt, og ikke allene at sælge det ringere end det Lüneborgske, men endog at betale en anseelig Sum til Kongen. Medens der underhandlede herom, fik Greven det Tilbud fra Lüneborg, at dersom han vilde see at faae denne Sag neddyffet, skulde 30,000 Rdlr. staae til hans Tjeneste. Men endskiønt Greven altid trængte til Penge, var hans Patriotisme dog ikke tilfals. Han gjemte derfor dette Brev saalænge, indtil Tingen var saavidt, at han skulde forestille Kjøbmændenes Forslag hos Kongen. Da han havde forestillet Sagen, og Kongen blev meget glad derover, sagde Greven: "Med alt dette, Deres Majestæt! troer jeg ikke, at Sagen kan sættes i Værk." Kongen, forundret herover, spurgte om Aarsagen. Greven viste ham Brevet, sigende: "Det, som jeg ikke har modtaget, det vil maaskee en Anden modtage, og søge at forhindre Værket." Kongen smilede derved, og sagde, at det havde ingen Nød. Imidlertid kom der efter nogle Maas-

Maaneders Forløb en Kongelig Resolution, som ophævede dette Saltværks Anlæggelse, og saaledes pompes det Vand ud til ingen Nytte, som maa ske med stor Fordeel for Landet kunde være brugt.

Omendkjønt Greven arbejdede med største Zver paa Es-Statens Forbedring, og saadanne vigtige Foretagender som Doffens Indretning syntes at medtage al hans Tid, indfrankede han sig dog ikke dertil, men var endog udenfor Esstaten virksom til sit Fædrelands Bedste, og søgte at gavne det ved andre nyttige Indretninger. Saaledes skulde Oeconomie- og Commerce-Collegium, Fabrikvæsenet i Dannemark og Norge, saavel som Bankven ham deres Tilværelse. Den ældre Grev Bernstorff pleiede derfor altid at kalde Oeconomie- og Commerce-Collegium Grev Danneskjolds Datter. Da Greven i Aaret 1757 paatog sig Es-Statens Bestyrelse, var den i en yderst slet Tilstand. Der fandtes kun syv brugbare Linieskibe og to Fregatter; Magazinerne vare blottede for Alt; intet beqvemt Sted havde man til at gjemme Lougværket og Alt hvad der hører til Krigsskibes Udredning; alle Bolværker, Kraner, Banksæstokke og Dykdalber vare forraadnede og forfaldne. Havnen var saa slet, at man, for at udruste Krigsskibene, maatte bringe dem udenfor Grun-

den, en Fjerdingvei fra Citadellet, førend man kunde forsyne dem med deres Skylts og Proviant, da der paa de Steder, hvor de skulde gaae igjennem, ikke var uden 15 til 16 Rod Vand. I Udgiaternes Bestyrelse herskede den uforsvarligste Uorden, som var Hovedbaarsagen til Flaadens Odelæggelse, og aabnede Døren for Underløb og Svig. I den militaire Commando savnedes baade Orden og Disciplin. Vore egne Røder og Farvande vare os ubekjendte af Mangel paa nøjagtige Kort og gode Styrmand; de for Søofficierer saa nødvendige Videnskaber tilfidesattes og foragtedes; Escadetternes Opdragelse og aarlige Øvelses-Reiser forsømtes. Men uagtet Dannelskjold foresfandt vort Søvesen i saadan en Tilstand, saa anvisste man ham dog ikke mere til at sætte den istand, end de samme Fonde, som de, der før hans Tid havde sat den i denne Tilstand, havde havt. — Efterat Greven i en Tid af tolv Aar havde bestyret og forestaaet Søetaten, fik han sin Afsted, endskjønt det Hele ved hans Bestræbelser havde faaet en ganske ny Skikkelse. Istedet for 7 Linieskibe og 2 Fregatter fandtes nu 30 Linieskibe og 16 Fregatter, foruden 3 Bombardeer-Galioter og alle de Chalouper og flade Fartøier, der ere fornødne for et saadant Antal Skibe, og hvoraf han ingen foresfandt.

Tre store Magaziner vare af ny opbygte for Flaadens Udrødning; de vare ikke allene opfyldte med Alt, hvad der udkræves til at ruste et saadant Antal Skibe, men endog med et Forraad for tre Feldttøge. To andre Magaziner og Huse, til at arbejde i under Tag, og bevare Chalouperne, bleve opbygte; endnu to andre, som sidetjente til Arsenal, opførtes paa Verne i Havnen. Man finder der Canoner, Rugler og Rustning for hele Flaaden, tæt ved det Sted, hvor Udrustningen skeer, istedet for, at man tilforn med stor Bekostning og Tidsspilde maatte bringe den mere end en Fjerdingvej fra det Sted, hvor Arsenallet den Gang var. Alle Bolværkerne, saavel som Kratterne bleve satte istand, og alt det øvrige Fornødne bygt af ny. Istedet for Flaaden før var indsluttet i en Quarree, hvorfra der kun var to Udlob, og hvor den sølgelig var udsat for at blive opbrændt, laae den nu i en lige Linie, og indsluttedes kun af Flydebroer, saaledes at et hvert Skib kunde have sit Udlob. Flaaden blev forsvaret af adskillige stærke Batterier paa flere end 120 Canoner, som skøde saa lige med Vandet, at ingen Fiende kunde nærme sig den; Havnen blev saaledes sat istand og gjort dybere, at Linieskibene, forsynede med deres hele Rustning

og Forraad, kunde ligge i Orden der, hvor tilforn Fregatter ikke kunde finde Vand nok for sig; Røden og Løbet, som før dertil, bleve gjorte 16 til 24 Fod dybe, og allerede i Mæret 1743 lagde den hele Flaade, under Grevens Anførsel, uden mindste Vanskelighed, ud paa Røden. Istedet for en uordentlig Huusholdning blev Orden indført i alle Sættens Dele; Alt blev omstøbt i en anden Form; alle Veie til Svig *) bleve affaarne; istedet for at man tilforn ikke vidste hvad ethvert Skib kostede, kunde man nu, efter den Indretning, Greven havde gjort, hver Dag paa det bestemteste vide, ikke allene hvad hvert nyt Skib og hver ny Bygning, men endog hvad enhver Reparation kostede. Enhver Regning var saaledes indrettet, at ingen Svig kunde indsnige sig. Den militaire Commando blev igjen bragt i Orden; Disciplin indført; Krigsartikler forfattede; Instructioner givne enhver Classe af Officierer; de fornødne Protocoller indrettede; Signalerne bestemte, kort sagt, alle de gamle Uordener bleve aldeles affæffede, og det hele Sævasen fik en ny Skik.

*) Underfløbet gif endog saa vidt, at Greven, da han gjorde den ny Indretning, fandt 1000 Skpd. Jern, af 10,000 Rdlrs. Værdie, som Vedkommende havde villet svige Kongen for.

Stikkelse. Greven lod optage nye og paalidelige Kort, lod undersøge vore Farvande, som vare os ubekjendte, hvorved der i det ellers saa farlige Rattegat blev fundet et Sted, som det største Skib kan være ganske sikkert og faste Anker uden Fare i. Han lod forfatte et Kort derover og undersøge dets Rigtighed ved Fregatter, bestemte til dette Brug. De Konster og Videnskaber, som udfordredes hos en Sømand, bleve igjen indførte; Søcadetterne bleve opdragne med Omhyggelighed, gode Styrmand bleve antagne og Skoler oprettede til deres Dannelse. — Ved den Orden, Greven indførte i Bestyrelsen, blev der sparet saa betydelige Summer, at Rentekammeret selv i Aaret 1772 tilstod, at Kongens Casse havde vundet i de syv Aar, Danneeshold bestyrede Søvæsenet, 850,000 Rdlr. Det er af denne Besparelse, at de store Arbejder, som under den forrige Administration havde udkrævet andre Fonds end de sædvanlige, bleve fuldførte. For disse sparede Penge blev Dokken bygt, endeel af Bærkerne i Glückstadt, saavel som alle nye Magaziner for Taktfelage, Artillerie, Krudt o. s. v. anlagte. Alt dette var Frugten af elleve til tolv Aars Arbejde, endskjønt det ofte blev afbrudt og forhalet, saavel ved Forsølgelser som ved de Commissioner,

Gre.

Grevens Fiender udvirkede imod ham. Men Hims-
 len selv understøttede hans værdige Bestræbelser.
 Han overleverede sin Estermand Flaaden i en saadan
 Stand, at dens 30 Linieskibe og 16 Fregatter alle
 vare forsynede med gode Officierer og Styrmand,
 og med Alt hvad der ikke allene udkræves til at
 udrede den, men endog til at holde den virksom
 i tre Aar. Han leverede et Forraad af Skibes-
 rommer til at bygge fem Linieskibe og adskillige
 Fregatter, og efterlod sig, som forhen er anført,
 en Havn og Rede, der kunde modtage de første
 Skibe, og en Dokke, som man længe havde øns-
 ket og to Gange forgjeves begyndt paa. I
 dette Arbejde mødte ham især de største Van-
 skeligheder. Da vi ikke have Ebbe og Flod, saa
 var Grunden een af de fladeste, og en Tredies-
 deel endog Flyvesand; det øvrige var lige ind-
 til Sluserne saa opfyldt med store Kilder, at
 Greven, saalænge Arbeidet varede, lod udpompe
 i 24 Timer 12000 Tønder Vand; desuden var
 Grunden lige indtil Digen sumpig. Foruden
 dette store Værk, som ene vil gjøre hans Navn
 udsdeligt, sikrede han og Udværkerne ved Glück-
 stadt saavel mod Fienden som mod Oversvømmelse.

Grevens Bestræbelser bleve i lang Tid
 ilde lønnede. Allerede i Aaret 1737 udgav

en ubenævnt Forfatter et Skrivt, fuldt af
haarde og fornærmelige Beskyldninger imod
ham. Man opfordrede Forfatteren til at møde
for en nedsat Commission, men da han ikke mødte
og Beskyldningerne bleve befundne falske, blev
hans Skrivt dømt til offentlig at bruges ved
Bøddelen. I Aaret 1741 blev der nedsat en
anden Commission imod ham, som varede syv
Maaneder. Angrebet blev opspundet imod ham,
medens han besørgede Arbeidet i Glückstadt. Da
han, fornøiet over at have fundet Leilighed til at
spare endeel Penge i Statens Caffe, kom tilbage,
og vilde berette Kongen det, tog Kongen Ordet,
og sagde, at Greven var bleven angivet for, at
Flaaden ikke var i den Stand, han forestillede sig,
og at han, for at blive fuldkommen underrettet
om Sandheden, vilde nedsætte en Commission.
Men da Grevens Venner havde forestillet Kon-
gen Sagen saaledes, at Admiral Suhm, Cap-
tain Schumacher og Andre, som arbejdede under
Greven, førte ham bag Lyset, saa vilde Monarken,
at han selv skulde sidde i Commissionen, paa det
man ikke skulde mærke, at det var ham, der var
mistænkt. Greven frabad sig dette og viste, hvor
umueligt det var, at han kunde sidde i en Com-
mission over sig selv; det var ham, sagde han,
som

som enhver maatte adlyde, og han kunde heller ikke taale, at nogen blev tiltalt derfor uden han selv. Han foreslog derfor Kongen at suspendere ham intil Sagens Udgang, da han ellers, dersom Beskyldningen er sand, i den Tid kunde stifte megen Skade, og dersom den befandtes ugrundet, deslettere kunde paa ny tiltræde sine Forretninger igjen. Dette vilde Kongen ikke høre noget til, men paastod, at han skulde referere for ham ligesom sædvanlig, hvilket han da ogsaa bekvemmede sig til, men under det Vilkaar, at han intet skulde referere, undtagen det, som Collegiet leverede ham, og ikke befatte sig med Commando: Sager. Han maatte nu udfærdige Commissorium mod sig selv, og ved Parolen udstæde samme Ordre, som enhver af de andre Over:Secretairer i deres Departementer, hvis Indhold var, at enhver, som vidste noget, Sæ:Eraten angaaende, maatte melde sig for den nedsatte Commission. Han lagde selv til "at han ikke vilde ansee den for en ærefjer Officier, som vidste det mindste at udsætte paa Sæ:Eraten og ikke meldte sig." Commissarierne gennemsaar nu Alt hvad der var paa Holmen, besigtede ethvert Skib med dets Tilbehør, og undersøgte Alt hvad der i mindste Maade vedkom Sæ:Eraten. Alle spaaede Greven et slet Udfald,

da

Da Sagen blev taget saa alvorlig. Han selv dets imod var ganske rolig, og trøstede sig med, at en god Sag, under en retfærdig Regjering, nødvendig maatte seire. Saalænge Commissionen stod paa, havde han Leilighed til at prøve Verdens sædvanlige Løb. Hans Forretninger om Dagen tillode ham ikke, at see sine Venner og dem, der gjerne vilde tale med ham, men om Aftenen stod hans Huus aabent for enhver fra Kl. 6, og man kunde da, efter Behag, blive til Aftensmaaltid eller gaae bort. Men i den Tid Commissionen anstillede sine Undersøgelser, kom ingen, undtagen nogle saa trofaste Venner. Efter henved syv Maaneders Forløb indsendte Commissionen nogle Mangels-Poster, som vare saa ubetydelige, at Greven i en halv Dag besvarede samme og sendte dem tilbage. Dagen derpaa gik Commissarierne op til Kongen med deres Beretning, og endte den med at lykønske Kongen til sin Flaades gode Forsatning. Greven blev derpaa kaldet til Hove, og gik derhen i det Forsæt, at tage sin Afsked, kjed af de idelige Chicaner, han maatte taale; men Kongens store Naade imod ham, og den fuldkomne Tyidestgjørelse, han fik, holdt ham tilbage. Kongen lod Commissionens Betænkning oplæse for ham, og sagde: at han,

han, for at vise, hvor fornøjet han var med hans Bestyrelse ved Sø-Etaten, vilde give ham 7000 Rdlr. aarlig, som skulde ansees for 1 $\mathcal{P}C.$ af det, han havde sparet i de derpaa anvendte Udgivter, og efter hans Død hans Enke en aarlig Pension af 4000 Rdlr.; ligeledes fik de Mand, der havde arbejdet under ham, en passende aarlig Belønning. Denne Undersøgelse, som faldt saa hæderlig ud for Greven, havde tillige den gode Virkning, at, efter Kongens Befaling, ingen herefter maatte gjøre nogen Angivelse, uden at sætte sit Navn derunder, og at, hvo som angav noget, og ikke kunde bevise det, skulde ansees som uværdig til Kongens Tjeneste. — Da der ved offentlige Angreb ikke kunde udrettes noget mod Greven, søgte man ved List at styrte ham. Til den Ende bragte hans Uvenner nogle Læger paa deres Side, som foresgave, at Sølusten var meget skadelig for Kongens Helbred. Derved hindrede man Kongen fra at komme paa Holmen, og benyttede sig deraf til at indbilde ham, at intet blev gjort. Naar Greven derfor talte om et eller andet Arbejde, som blev foretaget, gav Kongen ved en Wine tilkjende, at han ikke troede det. Greven, som mærkede det, og vidste meget vel hvorfra det kom, viste sig

fler

Her ikke urolig derover, men forsikkrede, at Arbeid
 det gik frem, og at Tiden vil bringe Sandheden
 for Dagen. Man havde ogsaa bragt det saa vidt
 hos Kongen, for at standse Sagens Gang og op-
 vække Mistanke om Grevens Forsømmelse, at
 han, for at skaae sine Kræfter, hver Gang, naar
 Greven kom til Forestilling, lagde Klokken paa
 Bordet, med Befaling, at det ikke maatte vare
 længere end et Kvarteer. I de Maaneder, da
 dette stod paa, vare ogsaa saa mange uafgjorte
 Sager dnygede sammen, at Kongen, da dette
 Uveir var forbi og Greven viste, hvor meget
 der endnu var tilbage, sagde: "Jeg er bleven
 saaledes straffet denne Gang, at jeg ikke tiere skal
 trække saa meget paa mig", og maatte lade Gre-
 ven komme til sig 3 Dage efter hinanden, for
 at saae Sagerne afgjorte. — Da Kongen omst-
 der, efter Grevens Begjering, kom paa Holmen,
 for at besee Alst, fandt han foruden to Krigsskibe
 og tre Fregatter, der vare færdige til at løbe af
 Stabelen, endeel nye Kongebaade, Chalouper ic.
 Efterat han længe havde gaaet omkring, vendte
 han sig til sit Følge og andre Omkringstaaende,
 og sagde, i det han gned sine Hinde: "jeg veed
 ikke om mine Hinde slaae feil, men mig synes
 dog, at her forrettes endeel Arbeide." — Ingen
 svarede

svarede noget hertil. Som et Bevis paa sin Naade og maaskee for at bøde paa den uforskyldte Mistanke, han saa ofte havde sat til Greven, forærede Kongen ham, da han næste Gang kom til Hove, sit Portrait med Brillanter, for at bære det paa Brystet. — Karet derefter (1743), just da man var i Begreb med at udruste Flaaden, blev Greven atter anklaget af Admiral Suhm: en Mand, som han længe havde været i den bedste Forstaaelse med, som han elskede og agtede, men som uden Tvivl af onde Raadgivere var bleven forledet til at gjøre dette Skridt. Kongen lod Greven og Commandeurerne Dumreicher og Wegersløw kalde, og da Admiral Suhm ikke kunde bevise sine Beskyldninger, men forlangte en Commission, for at undersøge Sagen, svarede Kongen: "Jeg har havt alt for mange Commissioner. Du vil jeg selv engang være Commissionarius. De veed, Admiral Suhm, hvad jeg tilforn har befalet, og folgelig Deres Skjebne. De skal aflevere det, De som Holmens Chef har under Hænderne, til Grev Danneskjold, og af Dem, Grev Danneskjold, fordrer jeg siden Regnskab derfor." — Admiral Suhm fik ogsaa strax sin Afsted. — Samme Aar gjendrev Angivelser mod Greven sig selv, da en anseelig og vel

vel udrustet Flaade laae paa Reben. Greven blev samme Aar General - Admiral - Lieutenant. Fra den Tid af kunde ingen rokke ham af Kongens Yndest, som han indtil Monarkens Død var i Besiddelse af. Hvor megen Opmærksomhed denne værdigede hans Bestræbelser saaes af Grevens efterladte Papirer, hvoriblandt der fandtes 300 af Kongens egenhændige Breve og Forestillinger med høstegnede Anmærkninger og Beslutninger.

Strax efter Christian den Sjettes Død lod det vel som om den unge Konge bar megen Naade og Godhed for Greven, men det varede ikke længe, førend det lykkedes hans Venner at berøve ham den. Admiral Rosenpalm foregav, at han kunde bestride Flaadens Udgifter med 100,000 Rdlr. mindre. Kongen sagde dette til Greven, og denne svarede: da intet var ham fjærrere end at tjene sin Konge og sit Fædreland paa den nyttigste Maade, udbad han sig Planen, og dersom han fandt, at den kunde sættes i Værk, vilde han gjerne følge en Andens bedre Indsigter. Man foreviste ham Planen, og da han ikke kunde bifalde den *), maatte han forlade sin Post.

Den

*) Een af Forslagene i denne Plan var, at en-
 M hver

Den blev imidlertid saa fløt udført, at da Greven siden spurgte Kongen, om Admiral Rosenpalm havde sparet den lovede Sum, svarede Kongen: "Nei, jeg har tværtimod givet mere til," og da Admiral Rosenpalm erindrede Kongen om sit Løfte, for dette Forslags Udførelse: at gøre ham til General-Admiral-Lieutenant, svarede han: "De lovede, Hr. Admiral, at spare mine Penge, og holdt det ikke. Vi ville derfor glemme vort Løfte paa begge Sider." Han satte med egen Haand i Concepten til Grevens Afsked: "at han fik sin Afsked, fordi han, efter den Plan, der i Sø-Statens Sager skulde følges, ikke kunne tjene med Rytte." Imidlertid var Kongen for retfærdig til at glemme de Tjenester, Greven havde bevist Landet under hans Faders Regjering. Paa sin Kroningsdag sendte han ham endog det blaa Baand med det Tillæg: at den Elephant, der sendtes ham, var den, som Christian den Sjette selv havde baaret, og at Kongen derfor troede, at den vilde være ham dobbelt kjær. Han bevidnede ham ogsaa ved andre Leiligheder den største Agtelse, og da han reiste igjennem

hver Officier og Betsjent skulde affortes noget i sin Lou, hvilket Greven sandt ubilligt og ikke kunde samtykke.

igjennem Altona, hvor Greven efter sin Afked opholdte sig, og han talde med ham om Sø-
Etaten, sagde han: "Nu, jeg faaer Dem vel en-
gang i Tjeneste igjen. Jeg seer den Nytte, De
kan gjøre mig."

Da Greven paa en Reise til Bisbaden i Aaret
1748 kom igjennem Berlin, lod Kongen af Preuss-
sen ham kalde, og gjorde ham det Forslag: at
træde i hans Tjeneste, og skaffe ham en Flaade
anlagt i Embden, hvortil han ingen Omkostnings-
ger vilde spare. Kongen tilbød ham ikke allene
dobbelt saa stor en Løn, som den han havde i
Dannemark, frit Huus og en prægtig Baaning,
men endog Forsørgelse i Jordegods eller Penge
for hans Enke og Børn efter ham, hvad enten
han forblev i Tjenesten eller forlod den. Hvor
glimrende og fristende dette Tilbud end var for
en Mand, hvis Fædreland ikke vilde benytte sig
af hans Duellighed, elskede han det dog alt for
høit til at forlade det, især da han troede, at en
Udvidelse af Kongen af Preussens Magt kunde
være farlig baade for Dannemark og andre Læn-
de, og at han ikke burde lade sig bruge som et
Redskab dertil. Han undskyldte sig derfor med
sin svage Helbred, og reiste, efterat han havde
spist med Kongen, Dagen derpaa.

Strax ved hans Hjemkomst fik han et Brev, som hans Fiender formodentlig havde udvirket, hvori man tilkjendegav ham, at Kongen forundrede sig over, at han uden Tilladelse var reist til Berlin. I sit Svar erklærede han, at han, som afskediget af Kongen, ansaae sig fri, og at han ikke kunde indsee det Utilladelige i at antage en fremmed Regents Tilbud, naar hans egen Konge ikke vilde bruge ham. Han fik nu et meget høfligt Svar, hvori det hedte, at Kongen nok havde troet, at Greven elskede sit Fædreland alt for meget til at forlade det, men at man var bleven nødsaget til at tilskrive ham, fordi adskillige fremmede Samagters Gesandter havde tilkjendegivet deres Hofs Forundring over, at man vilde lade en saadan Mand som Greven komme til en Konge, der ved sin Magt til Søes kunde blive farlig for Andre, og som ved sin Indflydelse hos en Etat, der endnu elskede ham saa meget, let vilde kunne formaae Andre af høiere og ringere Classer til at følge sig. Brevet endtes med Hilsen fra Kongen, som ønskede at han vilde komme til Kjøbenhavn. Han efterkom Kongens Befaling, og blev meget naadig modtagen. Efterat han havde opholdt sig noget paa Søllerød, i Sjælland, valgte han sin Bolig i Aarhus, hvor han

Han i sin Familles Skjød levede fornøiet, fordrev Tiden med mathematiske og physiske Studeringer og Musik, og bestræbte sig for at bringe sit Gods i bedre Stand.

Men nu aabnedes der atter en ny Bane for hans Virksomhed og Gavnelyst, omendstjont i et ganske andet Fag end det, han fra sin første Ungdom af havde opoffret sig til, og i sin Manddom stiftet saa megen Gavn i. Han blev udnævnt til Overhovmester i Sorø. Her mødte han næsten Academiet i lige saa slet en Tilstand som han havde foresundet Flaaden. Her fandt han kun sex, syv Academister, og den største Uorden blandt disse unge Mennesker, saavel i Lærdom som i Sæder. Professorerne selv klagede over, at de ofte i deres Læsetimer ikke havde Tilhørere. Academisterne reiste bort, bleve Uger, ja Maanedes borte, uden at melde det til Overhovmesteren eller Professorerne. De spillede og spiste paa deres Kamre, uagtet det sidste, efter Fundatsen, kun var tilladt i Sygdomstilfælde. Alle disse Uordener søgte Greven uopholdelig at afhjælpe, og sparede ingen Flid, for at fremme Academiets Gavn, og danne de Studerende til sædelige, gode og nyttige Borgere i Staten. Han var ofte tilstede ved Undervisningerne og Fore-

læsningerne, opmunterede de Flittige og irettesatte med faderlig Godhed de Forsømmelige. Naar Academisterne spiste, kom han for at see Anretningen, og han anordnede, at en Professor, for at holde Orden, daglig skulde spise ved Bordet. For at foregaae dem med et godt Exempel gik han hver Søndag i Kirken. Lovrigt forundte han dem al den Adspredelse og Fornoielse, som de, uden at forsømme deres Studeringer, kunde have. Ved Hoffet var han de Flittiges ivrigste Talsmand, og forskaffede dem endog Kongelige Embeder. Da han forlod sin Post var Academisternes Antal henved 30, istedet for at det forhen kun var 7.

Da vor nu regjerende Konge kom paa Tronen, maatte Greven tilkjendegive sine Tanker om Landets Tilstand i Almindelighed og Sø:Statens i Særbeleshed. Hans Erindringer angaaende Marinen opvakte en temmelig heftig Strid. Efterat han saaledes frimodigen havde fremsat sine Tanker, reiste han tilbage til Aarhus; men endnu i samme Aar fik han et egenhændigt Brev fra Kongen, hvori han befalede ham, usfortøvet at komme til Kjøbenhavn, da han havde vigtige Ting at tale med ham om. Han adlød sin Konges Befaling, og blev ikke allene indsat ved Sø: Staten

Staten som Oversecretair og Surintendant de
 Marine, men ogsaa som Statsminister, med 8000
 Rdlr. aarlig Løn. Omendkjønt han denne sidste
 Gang kun blev kort i Sø-Staten, stiftede han
 dog, som sædvanlig, stor Gavn. Et af de For-
 slag, som gjør hans menneskekjærlige Hjerte evig
 Ære, var Anvendelsen af Assistancehusets Over-
 skud til en Pension for Søofficierernes Enker,
 som endog fra Frederik den Fjerdes Tid kummer-
 ligen maatte ernære sig. Hans Plan til et Ma-
 rineregiments Oprettelse, som længe efter hans
 Død blev udført, kom ikke engang til Forflag.
 Men endnu paa Gravens Bredde ophørte hans
 Uvenner ikke at forfølge ham. De overtalte
 Kongen til at give ham sin Afsted, som han og-
 saa fik noget over et Aar efter sin Tilbagekald-
 delse. Man befalede ham tillige at forlade Byen
 inden tre Dage, og forsoie sig til Marselisborg
 med den Pension af 7000 Rdlr., han før havde
 havt. Som en lydlig Undersaat underkastede han
 sig med Redebonhed sin Konges Villie, og vilde
 ikke engang, efter Udskilliges Raad, gjøre Forsøg
 paa at afvende Uveiret, eller forlange at vide
 den Forbrydelse, der kunde have paadraget ham
 denne Unaade. Koligen læste han Kongens
 Brev, og da hans Datter, ved at erfare dets

Indhold, blev sat i Bevægelse, sagde han med den Selvbevidsthed, som altid er den Retskafnes Trost: "Tak heller Gud, som giver mig Haab om, at kunne tilbringe mine sidste Dage i Ro. Du veed, at jeg stedse har ønsket en Mellemtid mellem dette Livs urolige Sysler og det bedre Liv. Nu faaer jeg dette Ønske opfyldt, uden at have den Bebreidelse at gjøre mig selv, at jeg har negtet mit Fædreland min Tjeneste, saalange jeg kunde tjene." — Alle kappedes om at bevidne Greven deres Deeltagelse, og i de to Dage, han forblev i Byen, var hans Huus stedse fuldt.

Saaledes endte een af Fædrelåndets dærligste og nidkereste Mænd sin hæderfulde Bane i en Alder af 67 Aar. Hans Minde vil være alle Danske kjert, saalange som vort Orlogsflag er til og viser sig Dannefjolds Navn værdigt.

7.

Conferenceraad Niels Ryberg blev født den 14 September 1725, i Landsbyen Ryberg i Sallingland i Jylland. Hans Forældre vare simple Bønderfolk. Hos sin Morbroder i Halsborg, Kjøbmand Møller, blev han opdragen til Handelen, og 1750 kom han til Kjøbenhavn, hvor han begyndte en liden Commissionshandel. 1756 kom han i Compagnie med det meget formuende Tygesenske Handelshuus, og derpaa associerede han sig med Cramer og Black. Han separerede sig fra disse 1775, og førte Hans delen under sit eget Firma, indtil han 1789 forenede sig med Consul Saabye, hans Søsterbatters Mand, Grosserer Otte, hans Svoger, og Grosserer Mørk, hans Brodersøn. Næsten et halvt Seculum har denne Mand været Borger og Grosserer i Kjøbenhavn *), og i dette lange Tidrum har hans Handelshuus ikke allene været eet af de største og solideste i Dannemark, men endog eet af de meest agtede i Europa. Det har staaet ligesom et stærkt rodfæstet Træ og trods set enhver Storm, som i de forskjellige critiske Perioder have truet, ja stundom aldeles ødelagt de betydeligste Handelshuse i Verden. — Men ikke

M 5.

blot

*) Siden 1753.

blot som Handelsmand bør Nybergs store Fortjenester af Staten bestemmes; ogsaa som tænksom og virksom Patriot, hædrer Efterverdenen hans Minde. Det var ham, der i Aaret 1759 paa tog sig det Islandske Compagnies Handel, som Compagniet selv ikke kunde drive uden Tab, indtil det almindelige Handelscompagnie 1763 imod en aarlig Afgift af 7000 Rdlr. til Kongens Cassse fik Enerettighed til at drive denne Handel, og som ved sin Opmærksomhed paa dets Feil lagde Grund til dets Varighed i Fremtiden; det var ham, som det Asiatiske Compagnie, hvis Directeur han i endeel Aar har været, tildeels maa takke for sin nærværende Flor, og under hvis Bestyrelse det fra 1772 til 1784 havde vundet 5,068,000 Rdlr., eller i disse tolv sidste Aar fire Gange saa meget som i de 40 foregaaende. Men ligesaa store, om ikke større Fortjenester havde han af Manufacturvæsenet. Han var een af Vindskibselighedens virksomste Opmuntreere. Hans fleste Forslag bleve billigede og befordrede af den udsødelige Grev J. H. E. Bernstorff, hvilket uden Tvivl er det skønneste Bidnesbyrd om deres Gavnlighed. Usigelig meget Godt virkede han som Meddirecteur af Opfostringshuset paa Christianshavn, stiftet 1753. Det var ham, der foreslog,

at

at lade de bedste Hoveder blandt Drengébørnene, som yttrede Lyst til at fare til Søes, oplære saas vel i Mathematikens første Grunde, som i levende Sprog, og som saaledes oprettede en Planteskole af tilkommende indsigtsfulde Sømænd. — Som Meddirecteur for Pleieanstalten gjorde han Forslag til denne Indretnings Forbedring og en dermed forenet Realskole i det forrige Vaisenhuus. Men Tidsalderen syntes ikke at have været moden for denne kloge Forandring, og Forslaget kvaltes, som saa meget andet Gavnligt, i Fødselen. Hvor meget Nyberg overhovedet gjorde for at lindre den Fattiges Kaar og befordre Virksomhed, det sees af Justitsraad Pontoppidans Magazin. Af dette Skrivt vil man kunne erfare, hvor meget Bøimulds- og Lærreds-Manufacturerne have vundet ved hans utrættelige Iver. Mangfoldige Hænder, som tildeels vilde været ganske uvirksomme, bleve derved satte i Arbeide. Hans Bestræbelser for Fabrikvæsenet, som Privatmand, vare ikke mindre end hans Bestræbelser som Statsborger. De store Summer, han fortjente ved Handelen, og som satte ham istand til at udføre vigtige Planer, anvendte han for en Deel til Statens Tary, uden at agte paa, om han høstede nogen større Løn derfor end Bevidstheden: at

have virket som Borger til Borgerfamfundets Vel. Han lod unge Menneſker reise, for paa andre Stæder at lære Omgangſmaaden med Hør, Garn og Lærredsblegning; han lod trykke Undervisningsbøger om Hørens Tilberedelse; han forskrev Bøvermestere fra Engelland, og han anlagde endelig 1798 Spindestolen paa Godset Debjerregaard i Sjælland, hvor der nu er tyve Bøverstole i Gang, som frembringe aarligen omtrent 10,000 Alen forskjellige Sorter Lærred. Fabriken har i alt elleve Bygninger. — Den berømte Martfeld skulde Ryberg tildeels sin Dannelse i Deconomien og Handelsvidenskaben, thi det var Ryberg, som lod ham reise udenlands paa sin Bekostning, hvilken Udenlandsreise skal have kostet ham 6527 Rdlr. — Som Godseier søgte han ikke allene at gjøre sine Bønder lykkelige, men endog paa det kraftigste at forbedre Agerdyrkingen. Hans to Godser — Debjerregaard i Sjælland og Frederiksgave i Fyen — ere begge de skjønneste Mindesmærker om hans store Bestræbelser for Bondestandens Ophjælpelse og Oplysningens Befordring i hans ikke ubetydelige Virkefreds.

8.

Frederik Baggers Forældre havde ikke allene en talrig Familie at ernære, uagtet deres Eiendomsgaard ikke var betydelig, men de levede endog paa en Tid, hvor Krigen rasede i vort Fædreland og Udsigterne for deres Børn ikke vare blide. Baggers Sygelighed formørkede hans Ungdomsdage fra hans fjortende Aar af; men han havde den Lykke, at have en Moder, som fra Børndommen af bibragte ham Følelse for sand Gudsfrygt og Vindskibelighed. Den Sød, hun nedlagde i hans Sjæl, bar ogsaa snart de herligste Frugter. Han var tolv Aar gammel, da han kom i den latinske Skole i Odensee, hvor han snart udmærkede sig ved Flittighed, og ved sin sædelige Opførsel vandt sine Læreres Yndest. Hans Sygdom, som under ukyndige Læreres Hænder blev forværret, var endog en Spore for ham til at lægge desstørre Vind paa Studierne og afholdt ham fra at begaae Ungdomsbesindigheder. Allerede i denne unge Alder begyndte han at følge sin naturlige Drift til Vindskibelighed, som hans Moders skrivelige Formaning end mere opmuntrede ham til. Sine Fritimer anvendte han til at forfærdige nyttige Pa-

pirarbejder, indbinde Bøger, male Bostab, hos en og anden, der vilde betjene sig af hans Arbejde, og derved fortjente han da altid noget. Hvad han saaledes fortjente samlede han, og da han forlod Odensee Skole, for at blive Student i Kjøbenhavn, havde han for disse sammen sparede Penge, der vare Frugterne af hans Flid, anskaffet sig godt Lintoi, en Sølvkaarde, og øvrige Rejsefornödenheder. Liniidertid eiede han dog ikke saa meget, at han kunde leve uden Trang, da han ikke kunde regne paa synderlige Understøttelse fra sin Moder, som den Gang allerede havde siddet længe som Enke. Men han blev strax i sit første academiske Aar antaget som Huuslærer hos Præsten Schurmann i Hagerup, hvor han blev behandlet med Godhed og Omhed. Hans svækkede Sundhed bevagede ham til at studere Lægevidenskaben og derved at lære at kjende sit eget Legemes Beskaffenhed, men desuagtet forsømte han ikke, fremdeles at studere Theologien, under sin Principals Veiledning. Han blev sin egen Læge, og vandt med sin Sundhed ny Munterhed til at følge sin Gavnelyst. Udskillige betjente sig nu af hans medicinske Kundskaber, og han havde den Glæde, blandt andre, fuldkommen at helbrede sin Principals 8 Aars Datter, som

troedes ikke at kunne hjælpes mere. Endog Ele-
ren af Baroniet Brahetrolleborg, Grev Nevent-
lov og hans Familie, raadsførte sig med ham i
Sygdomstilfælde, og havde i de sidste to Aar han
var i Hagerup, ingen anden Læge end ham. — Noget
efter hans Ankomst til Hagerup døde hans Mos-
der, og ved Arvedelingen syntes nogle af hans
Sødsfænde ikke at unde ham hans ringe Andel,
som dog kun var 600 Rdlr. Han besluttede der-
for, ikke at røre disse Penge, men at lade dem
være op ved Renter, og derimod at forhverve sig
selv saa meget, at han ikke behøvede at gribe til
denne lille Capital. Men da han ingen Penge
havde imellem Hænderne, laante han, under sin
Principals Caution, 50 Rdlr., og det var Begyn-
delsen til en Formue af over halvanden Tønder
Guld, som han raabede over før han døde. For
disse laante Penge kjøbte han gammelt Sølv,
som han lod forarbeide til Daaser, Kaarder,
Hirschfangere og deslige, hvilke han solgte til de
Fremmede, der jevnlig indfandt sig paa Brahe-
trolleborg. Det, han vandt derpaa, brugte han
til at indkjøbe Sølv, som han atter lod forar-
beide. — Paa denne Maade havde han i mindre
end fire Aars Forløb forhvervet sig en liden Ca-
pital af 200 Rdlr., og disse bestemte han til Rei-
sepenge.

sepenge. Han agtede nu at reise til Altona, for
 der at udvide sine Kundskaber i Anatomien, da
 Kjøbenhavn den Gang manglede anatomiske Ans-
 talter. Medens han lavede sig til Reisen, erfa-
 rede man paa Brahetrolleborg, at al Brug af
 Juveler og ægte Perler snart vilde blive forbudet
 ved et Kongebud. Man vilde derfor i Tide stil-
 le sig ved disse kostbare Prydelser, for siden, naar
 alle solgte, ikke at tabe for meget paa dem. Eier-
 ne af samme, som kjendte Bagerss Drivtighed og
 Nedelighed, overgave ham en stor Deel af disse
 Kostbarheder, der tilsammen skulde udbringes til
 40,000 Rdlr., for at sælge dem i Hamborg.
 Hvad han kunde faae mere for dem skulde være
 hans Fordeel. Han reiste dermed, og inden fire
 Ugers Forløb havde enhver af Eierne sine Penge
 for de solgte Pratiøsa, og han selv en lovlig
 Fordeel af 4000 Rdlr. Disse Penge satte han
 strax i Barer, som han sendte over Lübeck til Bra-
 hetrolleborg, hvor en Ven snart affatte dem for
 ham med 400 Rdlrs. Fordeel, medens han deelt-
 te sin Tid mellem sine anatomiske og pharmaceu-
 tiske Studeringer i Altona og sine smaa Handels-
 forretninger i Lübeck og andre Stæder. — Han
 blev indbudet at komme til Brahetrolleborg, hvor
 man havde fattet saa stor Tillid til hans med-
 ciniske

einſke Kundſkaber. Af Erkjendtlighed for Men-
neſter, ſom havde bidraget ſaa meget til hans
Lykke, gif han did, og fulgte med den reventlovs-
ke Familie til Kiøbenhavn. Her opmuntredes
han til at ſtudere Lovkyndigheden, og det varede
ikke længe førend han tog Examen med Berøms-
melſe, uagtet han to Gange om Ugen gif paa
Collegier. Det var det tredie Facultet, han ſtude-
rede, endſkjønt Landvæſenet, ikke den videnskabelige
Bane, var det Kald, han af medfødt Lyſt beſtem-
te ſig til. — Her ſatte han ſine Penge i chine-
ſiſke Varer, ſom han ved Commiſſionairer lod for-
handle i Provindſerne. Til at beſørge denne
Handel brugte han to Dage om Ugen, de øvrige
Dage anvendte han til at drage Nytte af de
pharmaceutiſke Kundſkaber, han havde forhvervet
ſig i Altona og paa andre Steder. Han tilbe-
redte adſkillige Lægemedler og Lakferniffer, beſtille-
rede ſjeldne Aqvaviter, og ſolgte alt dette med
Fordeel. Uagtet han endnu ikke var tredive Aar
gammel, havde han ved ſin Vindſkibelighed dog alles-
rede ſamlet ſig en ſaadan Formue, at han nu efter
otte Aars Forløb kunde føre for 9000 Rdlr. Va-
rer fra Kiøbenhavn til Brahetrolleborg, hvor
han blev Hunshovmester og Archivarius.

Medens han var i Grevens Tjeneste bestyrede han hans hele Huus, som bestod af 60 Mennesker, og ordnede hans store Archiv, som var i største Orden. Ved sin Sparsomhed og Paapasselighed bragte han det saavidt, at han i Aaret 1744 var Eier af 11,000 Rdlr. Denne Sum satte ham istand til at faae sig en Eiendom, hvor han kunde tilbringe sine Dage som virksom Landmand: et Ønske, han altid saa ivrig havde næret. Han kjøbte sig virkelig ogsaa en liden Gaard i Nærheden, Spirupgaard, men maatte afstaae den igjen, da han endnu ikke naende at forlade Grevens Tjeneste, i hvilken han var saa bunden, at han ikke kunde have det fornødne Tilsyn med sin Gaard. Efter nogle Aars Forløb besluttede han for Alvor at kjøbe sig en Gaard. Det var JuulKov, som ligger mellem Brahetrolleborg og hans Fødested Ristinge; men en Anden kom ham i Forkjøb, og han fik det ikke den Gang. Greven, som saae hans store Lyst til Landvæsenet, foreslog ham Forpagtningen af et til Baroniet hørende Gods, Brændegaard, et meget behageligt, men da forfaldet Sted, en Hjerdingvei fra Brahetrolleborg. Bagger tilbød sig frivillig at betale 450 Rdlr. i Forpagtningspenge, istedet for at to forskjellige Godseiere med deres Forpagtere forhen

kun betalte 400 Rdlr., thi han indsaae hvilke Forbedringer her kunde gjøres.

Han var 36 Aar gammel, da han tiltraadte denne Forpagtning, som i Begyndelsen ikke var fri for Uheld. Strax ved Qvægsygens Udbrud mistede han 54 til 60 nylig indkjøbte Qvægshøveder. Men dette affrækkede ham ikke. Han arbeidede nu tvertimod med dobbelt Iver paa Godekets Forbedring. Han ryddede Stene og Bregner; satte Steengjerder; grov gjennem betydelige Banke, for at skaffe Vandet Afløb; fyldte Mosehullerne med Steen, førte Jorden af Grøvterne, og forvandlede dem til Plæieland. Et ganske ubrugbart Stykke Land, paa 20 Tønder, ryddede han først for de Stene, det var saa godt som skjult med, lod den flette og rødсандede Jord overføre med Dynd af Moserne, hvilken, da dette for det meste bestod af forraadnede Blade, snart lagde en frugebar Muldforpe over det flette Jordmon. Saaledes blev her ligesom skabt af intet et betydeligt Stykke Agerland. Hvor mange Steen der var at rydde af Veien paa denne ene Plet sees deraf, at der kunde sættes af dem over 1000 Favne Steengjerder, foruden nogle tusinde Læs mindre Stene, som brugtes til de smaa Mosers Opfyldning. Kort, hans Vindskibelighed omskabte hele Brande:

Brændegaard, og hvad han fra 1746 til 58 foretog til dets Forbedring, beundredes af alle. Jorden lønnede ogsaa trolig hans Flid; den ydede firefold saa meget som før; hvor der tilforn kun avledes 70 Læs slet Hø, avledes nu 300 Læs ypperligt Hø, og saaledes var det og med Jordens øvrige Grode. Det samme Brændegaard, som i Maret 1746 tilbødes ham for 400 Rdlr. Forpagtningspenge, gav 40 Mar derefter 10, ja 11,000 Rdlr. aarligen. — Da siden den Familie, som eiede Brahetrolleborg, døde ud, og det tilfaldt en Sidelinie, som, ubekjendt med vor Baggers Forretninger, medbragte andre Forbindelser, fik Tingene en anden Skikkelse. Bagger frattraadte sin Forpagtning mod en Godtgjørelse af 4000 Rdlr. Hans Tjenestes Afstaelse saavel som alt hvad hans Besætning paa Gaarden betalte med, indbragte ham 3000 Rdlr., og med disse 7000 Rdlr. iberegnet, var hans Formue stegen til 28,000 Rdlr. Han var nu 50 Mar gammel, men hans utrættelige Arbeidsomhed havde styrket hans Kræfter, og han følte derfor endnu Kald til at fortsætte den begyndte Bane til egen og Medmenneskers Gavn. Juulskov, som han vilde kjøbe 1744, var nu igjen til Fals. Han kjøbte det for 44000 Rdlr. Vel foresandt han Jorderne adspredte, mange Ste-

der fiur og sidig, hist og her staaende Vand, Skoven meget medtagen og Højbjergning meget slet; men hans Bindskibelighed vidste at bøde paa alle disse Mangler. Hans 216 Tønder Hartkorn, som laae adspredte i 9 Kirkesogne, fik han udskiftede og samlede rundt omkring Hovedgaarden, og forøgede til flere end 304 Tønder; de forsømte, tildeels ufrugtbare Jorder ombannede han til grødefulde Ploug- og Englande, hvorved Overflodighed af Korn avledes der, hvor for hans Tid lidet eller intet vandtes; han tog sig af den vanrøgtede Skov, udstemplede intet Træ til at faldes, naar det ikke var saa gammelt, at de ei længere kunde staae paa Roden, uden at fordærves, og pleiede derimod at sige om alle de andre Træer: "de tilhøre mine Efterkommere, ikke mig." Han plantede og opelskede ung Skov paa bequemme Steder, og andsfede ikke, at han derved kunde miste noget Plougland; han lod de Moser, han ikke kunde faae tappede, udtørre, opfylde og oversirse med modent Ellestrø, og opelskede derved et Ellekrat, som han fredede saaledes, at det blev Træer, ikke blot Gjørdsel, Eyne eller Staver; han istandsatte forfaldne Bygninger og opførte nye, kort, han virkede alle vegne selv og saae sit Arbeide kronet med Held og Betsignelse.

Hans

Hans Formue blev en Gjenstand for hans Bekjendteres Beundring, ja endog for latterlige Formodninger om Guldmagerie og Trolddom. Man tilskrev overnaturlige Kræfter hvad der var frembragt ved de naturligste Midler: utrættelig Flid og fornuftig Sparsommelighed.

Den i sin Ungdom saa skrantende Bagger opnaaede den høie Alder af 81 Aar, og arbejdede uafsladelig indtil sit 79de. Hans hele Liv var en uafbrudt Kæde af Gavnelyst. De Syge hjalp han med sine Indsigter i Lægevidenskaben, de Arbejdslystne syffelsatte han ved Frugterne af sin egen Vindskibelighed; de Fattige og især sine trængende Paarsørende hjalp han med sin Formue, og for at kunne hjælpe dem deskraftigere besluttede han, ikke at giøve sig. — Sine juridiske Kundskaber anvendte han altid til Nødmenneskers Nytte. Aldrig saasnart havde han erfaret, at hans Søster i Norge var bleven Enke, førend han forlod sit Wareoplag og Laboratorium, drog til Norge, blev der et Fjerdingaar, bragte i kort Tid sin Søsters syv Proceffer til Ende og forlod hende i god Velstand. De Sysler, der vare ham betroede, røgtede han med en mageløs Nidkjerhed, og trodsede enhver Vanskelighed, naar det kom an paa at opfylde sin Pligt. Saaledes skaffede han

Drabe

Brædetrolleborg Mølle den Fordeel, at den altid kunde have fuldt Vand fra Brændegaard, uagtet dette Vand formedelt Bugtningerne har næsten en heel Miil at løbe fra Søen til Møllen. Som Archivarius paa Brædetrolleborg opdagede han, at 3 Gaarde, som laae inden Baroniets Enemærker, og vare i Andres Hænder, havde tilhørt Baroniet, men for næsten 100 Aar kom ulovlig derfra. Bagger bevægede Grev Reventlov til at paatale sin Ret, med Forord, at han vilde betale de halve Omkostninger, uagtet han vidste, han kun paadrog sig selv Siendskab derved. Efter syv Aars Forløb blev Processen vunden. Han lagde de tydeligste Prover paa sin Uegennyttighed for Dagen, ved at være sexten Gange Laugværge, uden at tage noget for sin Umage; han bilagte Processer og stiftede Forlig, uden at hørte anden Lon derfor end Procuratorernes Had.

Han var endnu ikke tredive Aar gammel, da han besluttede, at give den tiende Deel af alle sine aarlige Indkomster til de Fattige, og dette Forsæt blev han tro indtil sin Død. Selv af de ni Tiendedele gav han idelig og med Glæde. Blandt andet findes i hans Dagbog, at han i en Tid af 12 Aar havde bortgivet over 24,000 Rdlr.

til

til de Fattige. Han byggede Hospitaller, stiftede Capitaler til Præsters, Degnes, Skoleholders, Skoledisciplers, Enkers og trængende Pigers Understøttelse. Han gav betydelige Summer til at fremme Spindeanstalterne i Nærheden, og udsatte store Capitaler for at befrie Juulskovs Bønder for bestandig fra at betale April Qvartal, som i de Egne er vanskelig at udrede. Allerede elleve Aar førend sin Død fattede han den Beslutning, at alle hans Indkomster, naar de Nødvendigste til hans Huusholdning var fradragne, skulde tilhøre de Fattige. Man har beregnet, at han i London ialt har bortskænket over 156,000 Rdlr.

Paa een af Hovedgaardens Sidebygninger paa Juulskov læses følgende Indskrift, hvoraf hver Linie bærer Sandhedens umiskjendelige Præg:

“Dette og meget Mere lod Kammerraad
 “Bagger opbygge. Men den største Fordeel for
 “Efterkommerne, som han udi sin Tid lod beko-
 “ste og indrette, findes udi Skoven og i Løkkers-
 “ne, saavel som Godssets Formerelse, og en større
 “frugtbare Indretning udi alle Ting. Han
 “fandt det ikke saa for sig. Hold nu istand, Du
 “Eftermand! Og lad det ei fordærve! Tro Gud,
 “ved Blittighed man Meget kan forhverve.”

9.

Gavnelyst viser sig aldrig i et skønnere Ly^s, end naar dens Hovedsiemed er, at virke Godt i Løndom, uden Hensyn til nogen anden Belønning end Bevidstheden at have opfyldt sin Pligt.

Jens Holmboe var i Aaret 1781 ansat som Foged over Senjens og Tromsøe Fogderie i Nordland. Ved hans Ankomst til Stedet fandt han, at Beboernes Hovednæringsvei var Fiskerierne, og at Agerdyrkningen derimod ikke allene var saare ubesydlig, men endog af de fleste anseet for en foragtelig Syffel. Jordbunden fandt han imidlertid særdeles god, og Himmelegnen meget vel sikket til at befordre Planternes Vext. Nattet Sommeren der er kort og Polihøiden 69 til 70 Grader, indtraf i en Tid af atten Aar dog ikke flere end tre uheldige Aar, hvor Kornet ikke vilde lykkes. Dette gav ham Mod til at stræbe efter, ved eget Exempel, at virke Lyst hos Indbyggerne til at forbedre Jorddyrkningen. Ved Rødning, Grøvters Gravning og andre gode Indretninger begyndte han at udvide og forbedre sit eget Jordbrug. Han bragte det herved saavidt, at han omsider kunde saae og avle langt mere end dobbelt saa meget Ruz og Byg, og holde dobbelt

best saa mange Creature som ved hans Tilstræ-
 delse. Men foruden dette rosværdige Exempel
 paa Flid i Jordbrug, valgte han ogsaa et an-
 det Middel til at opvække hos Indbyggerne Lyst
 til en Forbedring i Jorddyrkning. I Fogderiet
 vare mange ubeboede, men frugtbare Steder,
 som fortjente at opdyrkes. Blandt disse fandt
 han især et, som kaldtes Barudal, hvis Frugtbar-
 hed og herlige Beliggenhed bestemte ham til at
 arbejde paa at fage det beboet; men at formaae
 nogen af Fogderiets Beboere til at forlade Søen
 og nedsætte sig i Dalen, for at drive Jordbrug,
 var ikke at tænke paa. Han forskrev derfor i Na-
 ret 1787 nogle brødløse Huusmændsfamilier fra
 det sydlige Norge, og overtalede disse til at ned-
 sætte sig der, paa de Vilkaar, at han, for egen
 Regning, forstrakte dem med Alt, hvad de, som
 fattige Nybyggere, behøvede at begynde med.
 Da Rentekamret blev underrettet herom, fik han
 sine første Forskud godtgjorte, og Tilladelse til,
 at foreskyde disse Folk endnu mere for Kongens
 Regning. Men der mødte adskillige Omstændig-
 heder, som forvoldte, at Nybyggerne stode paa
 Veie at flytte derfra igjen, dersom de ikke hastig
 og kraftigen bleve understøttede. Holmboe ydede
 dem strax denne Hjelp, forskaffede dem fra Ber-
 gen

gen Fødevarer og andre Fornødenheder for 538 Rdlr., og satte sig for denne Sum selv i Gjæld hos Kjøbmændene. Colonien blev reddet fra Undergang, og kom efter Haanden saavidt, at den fem sex Aar derefter kunde hjælpe sig selv, uden nogen Understøttelse. Indtil Aaret 1800 havde den saaledes udbredt sig, at den da bestod af 37 Familier, der talte 196 Medlemmer. Creaturenes Antal beløb sig til 313 Høveder stort Qvæg, 511 Stykker smaat Qvæg og 39 Heste. Colonien gjør bestandig de stærkeste Fremskridt og voxer hvert Aar ved ny Tilflytning. Den kan udbrede sig paa en Strækning af fire Mile Land, der bestaaer af Skov og de græsrigeste Sletter, som de fiskerigeste Elve snoe sig igjennem. Efter al Sandsynlighed vil og maa den med Tiden blive et af de folkerigeste Kirkesogne i hele Fogderiet. Allerede for fem Aar siden var dens betydeligste Næringsvei Agerdyrkning og Qvægavl, og dens fleste Beboere i Besiddelse af saa megen Ager, at de af Rug og Byg avlede saa meget som de behøvede, ja at nogle endog havde Sød tilovers fra det ene Aar til det andet. Udskillige af dem have bragt Kortoffelavlens saavidt, at de have kunnet sælge af dette Fødemiddel til Tromsøe Støbstad. Overalt i Colonien hersker Arbeidsomhed

og huuslig Flid, og i de fleste Huse en udmærket Reenlighed. Men selv for Senjens Fogderie har denne ny Colonie været af udbredt Nytte; det er blevet bekjendt i det sydlige Norge som en Egn, hvor duelige og arbeidsomme Menneſker, ſjænt de ere fattige, kunne finde Udkomme. Adskillige hundrede Familier droge derfor did, og henvendte ſig til den retſkaſne Holmboe, ſom formaaede Indbyggerne til, for det første at forunde dem Huusly og lade dem arbejde hos ſig for Føden, indtil den største Deel ſiden er bleven boſat paa Stedet. Alle diſſe Nyankomne have været duelige Folk, bekjendte med Agerdyrking og de til ſamme fornødne Syſler. De udbredte Kundſkaber om et bedre Jordbrug blandt Indbyggerne, og Virkningen deraf var, at Jordeiendommene nu ſælges til fire Gange ſaa høi en Priis ſom forhen.

Biſkop Schönheider, der paa ſine Embedsreifer ogſaa beſøgte dette nye Anlæg, kunde ikke nokſom anbefale det hos Regjeringen, og gjøre den opmærksom paa, hvad der til Norges Dyrlæſe kunde udrettes, dersom der i Norlands og Finmarkens mange ubefolkede Fjorder, Elvebredder og Dale indførtes Landbrug. Kun i fire Dage havde han Tid til at bereiſe den frugtbare

Orken

Orken fra Gallingsfjord igjennem en ældgammel udhugget Birke- og Fyrrestov, over Barduelven til Colonien Bardufjorden, lige indtil dens Uds løb i Malangers Fjord: en Strækning af fjorten norske Mile. Men i denne korte Tid besøgte han dog femten af disse Nybyggeres Huse, havde Matteleie i to af dem, tog deres Bopæle i Dies syn, og underholdte sig med mange af dem. Han frydedes her ved et Eyn, som gjør Holmboes Navn evig Ere. Familier, som for største Delen vare komne over hundrede Mile fra, havde her i en Tid af tre til fire Aar fundet Leilighed til, med deres egne Hænder og med meget Lidet Værktøi at opføre sunde Baaninger, bequemme Huse, Stalde og Lader. Biskoppen traf her Folk, som selv anden, ja endog allene, blot med deres Hustrues Hjelp, havde fældet Træer, hugget Tommer, opført meget smukke Stuer, Kammer, Skorstene, Købuse, Madstuer og Stavbuer, udseet sig Agerland fra det første eller andet Aar, opbrudt det som oftest med den blotte Spade og Hakke, tilsaact det med Byg og Rug, og forskaffet sig fire, ja endog flere Køer, og ti til tolv Saar. — Paa alle Nybyggerpladsene stode Ager af to til fire Tønders Sæd, rene for Ukrud og med jævnt tætte A, som naaget

Den korte Sommer og ringe Varme gav Haab om en meget god Høst. Nybyggerne havde saa meget Korn i Behold, at de i et uheldigt Aar kunde hjelpe sig. De fleste af disse Pladse ere betryggede mod Frost, og Agrene fandt Biskoppen at være bedre dyrkede her end i de nærmeste Dejlder. De fleste af Indbyggerne fandt han sædelige, arbeidsomme og opfindelsesrige. En stor Deel ere færdige i Haandværker, især i dem, der angaae Landbrugsbygning.

Alt dette var Frugten af tretten Aars Besstræbelse, som Holmboe havde anvendt paa at anlægge og opbygge denne Colonie. Landhuusholdningselskabet belønnede ham med sin første Guldmedaille.

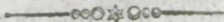
10.

Charlotte Amalia, Fredrik den Sjertes værdige Datter, anvendte sit hele Liv til at udøve huuslige Dyder og til at foregaae sine Samtidige med et Exempel paa sand Gudfrygtighed. Det kjønneste Træk i hendes dydige Levnet er det, at hun i Aaret 1773 bestemte en heel Tønde Guld, som hendes Fader havde foræret hende, til en Opdragelsesstiftelse for fattige Vigeborn. Saaledes søgte denne høimodige Kongedatter at forplante Frugterne af sin Gøddædighed til de siddigste Efterlægter, og længe efter sin Død at være Menneskehedens Belgjørerinde.

II.

Den for sin Retfærdighed som for sin Lærdom lige berømte J. S. Augustinus, gjorde et Par Aar for sin Død sit Testament, og bestemte 7418 Rigsdaler til de Fattige i sin Fødeby Oldenswort. I dette Testament findes følgende mærkværdige Ord: "Jeg vil ikke, at de Fattige skulle, som desværre almindeligen seer, underholdes i Orkesløshed, men at Alle, da Mennesket er

"Kabt til at arbeide, ligesom Juglene til at flyve,
 "Kulle, naar Alderdom og Evagthed ikke gjøre det
 "aldeles umueligt, dagligen syffelsætte sig med at
 "spinde, strikke og væve den uforlignelige eider:
 "stædtste Uld."

R e g i s t e r.

A.
 Aagaard, P. A., Advocat 179.
 Aarflot, Sivert Knudsen, 229.
 Absalon, Erkebisp, 87. 182.
 Adeler, Cort, Admiral 200.
 Andersen, Jørgen, Bondekarl 147.
 Andersen, Johannes, Tisser 126.
 Anders Jensen, Bonde 34.
 Anfer, Bernt, Kammerherre 235.
 Ansver, Munk 7.
 Arboe, Thomas, Somand 35.
 Augustinus, J. C., 29.

B.

Bagge, Lars, Tørgemand 58.
 Bagge, Svend, Bondekarl 34.
 Bagger, Frederik, Kammeraad 277.
 Barfod, Niels Larsen, 208.
 Benzen, Chirurgus 225.
 Bille, Mich., Lieutenant 216.
 Bille, Kammerherre 204.
 Bjorn, Andreas, 232.
 Braun, Ferdinand, Capitain 217.
 Brokman, Jesper, Bisp 25.
 Brorson, Herredsfoged 234.
 Butschdt, Otto, Malersvend 101.

C.

Caspar, Jacob, Somand 179.
 Charlotte Amalia, Prindsesse 295.

D.

Dan, Prinds 203.
 Danneffold Samsoe, Greve 240.

E.

Egede, Hans, Præst 31.
 Elisabeth Nielsdatter, Tjenestepige 132.
 Esper, Niels, Styrmænd 208.

F.

- Fasting, Premierlieutenant 217.
 Frants, Christian, Sømand 141.
 Frederik den Anden, Konge 20, 21, 27.
 Frederik den Tredie, Konge 90.
 Frederik den Fjerde, Konge 177.
 Frederik den Femte, Konge 29, 158.
 Frederik, Kronprinds 50, 191, 220.
 Friedlieb, Pastor 154.
 Friskad, Gunder Kjolsen, Loots 145.
 Frode, Lorens Johan, Skipper 118.
 Frode den Tredie, Konge 194.

G.

- Gorel, Johan, Soldat 222.
 Gothilas, Abils 184.
 Gottschalksen, Dr, Islænder 14.
 Griffenfeld, Statsminister 183.
 Gronberg, Hans Andersen, Bondelehnsmænd 53.
 Gulbrand Thortsen, Bisp 18.
 Gyda, Dronning 73.

H.

- Hansen, Jens 49.
 Hansen, Jens, Fiskeer 126.
 Harald Haarfager, Konge 3, 96.
 Harald Graafeld, Konge 183, 189.
 Harboe, Capitain 219.
 Hee, Peter, Overstyrmand 208.
 Heymann, Melchior 224.
 Hjaltesen, Ole, Bisp 9.
 Holck, Capitainlieutenant 205.
 Helmbøe, Jens, Foged 289.
 Hoppe, Capitain 89.

J.

- Jacobsen, Knud, Overtommermand 225.
 Jensen, Niels, 127.
 Jensen, Niels, 138.
 Jensen, Peder, Gaardmand 138.
 Jensen, Anders og Peder, Bønder 34.
 Jepsesen, Lars, 138.

- Tessen, Capitain 207.
 Tonsen, Gudmund, Bonde 141.
 Tonson, Bisle, Bisp 15.
 Johansen, Casper, Obercanonerer 221.
 S.
 Kjolvehopen, Marith Andersdatter, Bondefone 132.
 Knudsen, Lovelitz, Skovrider 102.
 Knud den Store, Konge 4.
 Kosod, Capitain 217.
 Kohl, Capitainlieutenant 134.
 Kongens Klub, Selskabet, 151.
 P.
 Pagertha, Skjoldmoe 61.
 Lange, Malermester 148.
 Parsen, Jens, Bondekarl 34.
 Passen, Capitain 216.
 Lindencrone, Kammerherre 116.
 Lorenzen, Bootsoldemand 92.
 Lund, J. B., Kjobmand 232.
 M.
 Madsen, Hans, Amtsforvalter 103.
 Momsen, Hans, Landmand 161.
 N.
 Nissen, Consul 157.
 O.
 Olsen, Jens, 126.
 Olsen, Lars, Christian og Andreas, Command 130.
 Olsen, Christopher, Gaardmand 138.
 Oluf Haraldsen, Konge 23.
 Oluf, hin Trefne, Konge 198.
 Otinker Hvide, den Bise, Bisp 7.
 P.
 Peters, Frode, Skipper 129.
 Pedersen, Svend, Bondekarl 34.
 Pedersen, Lars, Bonde 122.
 Pedersen, Jens, 126.
 Pedersen, Jens, Gaardmand 138.
 Porit, Helt 75.
 Q.
 Quedens, Volkert, 129. R.

K.

- Kasberg, Kasmus, 223.
 Kankau, Jossas, General 26.
 Kember, Bisp 24.
 Kisbrigh, Capitain 216.
 Koeslofs, Poul, Comand 129.
 Kosencranz, Christopher, 179.
 Kothe, Capitainlieutenant 217.
 Kofgaard, Hans, Forvalter 98.
 Kutur, Islænder 183.
 Nyberg, Niels, Conferenceraad 273.

S.

- Schrodersee, Capitain 109.
 Schodsberg, Niels Hansen, 55.
 Schulz, Overtyrmand 45.
 Siegmund, Helt 65.
 Sward Digre, Greve i Northumberland 61.
 Sommer, Hans, Comand 141.
 Staal Hagen, Grofferer 58.
 Strom, Torst Dffen, 51.
 Stub, Suedkervend 224.
 Suhm, Peter Frederik, Kammerherre 171.
 Svendsen, Kilberg, 208.

T.

- Torkild Mæne, Islænder 3.
 Thyre Dannebod, Dronning 188.
 Tode, Jehann Clemens, Professor 174.
 Tordenkjold, Admiral 28.
 Tuxen, Lorenz, Forvalter 97.

U.

- Ulrica Eleonora, Prindsesse 107.

V.

- Valdemar den Store, Konge 77.

W.

- Wederstov, Peder Nielsen, Landsoldat 223.
 Werner, Christian, Comand 141.
 Wessel, Andreas, Mariner 226.
 Willers, Lieutenant 217.
 Willemoes, Lieutenant 218, 219.

